

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
โดยการปฏิบัติตาม พรบ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร

นายกฤษ อุตตะมะเวทิน

สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PROMOTION OF COMMUNITY ECONOMY TOWARD SUFFICIENCY ECONOMY
ACCORDING TO THE IMPLEMENTATION OF COMMUNITY ENTERPRISE PROMOTION ACT, BE 2548
: CASE STUDIES OF COMMUNITY ENTERPRISES IN CHUMPORN PROVINCE

Mr.Kris Uttamavedin

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

กฤษฎ อุตตะมะเวทิน : การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปฏิบัติ
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด
ชุมพร(THE PROMOTION OF COMMUNITY ECONOMY TOWARD SUFFICIENCY
ECONOMY ACCORDING TO THE IMPLEMENTATION OF COMMUNITY ENTERPRISE
PROMOTION ACT, BE 2548 : CASE STUDIES OF COMMUNITY ENTERPRISES IN
CHUMPORN PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : รศ.มณีสรี พันธุลาภ, 149 หน้า

ภายใต้วาทกรรมการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
ได้มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยการ
วางแผนจากส่วนกลางเพื่อให้ประเทศพ้นจากความด้อยพัฒนา เป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความทันสมัย
เทียบเท่ากับประเทศพัฒนาแล้วในตะวันตก ผลของการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกที่
ประเทศมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีการบริการพื้นฐานจากรัฐขยายตัวและทั่วถึงมากขึ้น แต่ก็ได้อำนาจให้
เกิดผลกระทบทางลบต่อโครงสร้างของเศรษฐกิจที่การกระจายผลประโยชน์เกิดขึ้นอย่างไม่เท่าเทียม มี
การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ วิถีชีวิตในชุมชนชนบทถูกทำให้ลดความสามารถในการ
พึ่งพาตนเอง ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมทำให้เกิดการพัฒนาอย่างไม่ยั่งยืน เป็นวงจรวิกฤตเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงถูกสร้างขึ้นเป็นวาทกรรมใหม่ในการพัฒนา โดยรัฐได้ใช้ปฏิสัมพันธ์เชิง
อำนาจสร้างวาทกรรมว่าเป็นทางเลือกใหม่ในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ
ควบคู่ไปกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม รัฐได้กำหนดกฎเกณฑ์และสถาบันในการพัฒนาและผนวกเศรษฐกิจ
ชุมชนและวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่มีมาแต่เดิมของวัฒนธรรมไทยเข้ากับเศรษฐกิจทุนนิยม โดย
ส่งเสริมการผลิตเพื่อขายโดยอ้างว่ากระบวนการส่งเสริมการประกอบกิจการของชุมชนเป็นส่วนหนึ่ง
ของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการตีความและครอบงำชุมชนของรัฐทำให้วิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกลไกใน
การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลผลิต ในบริบทของชุมชน ซึ่งมีความพอเพียงและ
พึ่งพาตนเองได้ในชุมชน ถูกกำกับโดยระบบราชการผ่านพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.
2548 ซึ่งกระบวนการออกกฎหมายกระทำโดยรัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ผลจาก
การศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพรที่ได้รับการส่งเสริมภายใต้พระราชบัญญัตินี้พบว่า
ชุมชนไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ตรงกับเจตนารมณ์ในการเสนอร่างกฎหมายจากชุมชน
เนื่องจากการไม่มีการกำหนดเครื่องมือหรือ โครงสร้างการจัดการเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมให้
มีความสามารถพึ่งพาตนเองและมีภูมิคุ้มกันตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยนี้เสนอแนวทางใน
การปรับปรุงและการสร้างเครื่องมือให้วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงมาก
ขึ้น

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4685989429 : MAJOR Political Economy

KEY WORD: Community Enterprise / Community Economy / Sufficiency Economy / Act / Chumporn

Kris Uttamavedin : THE PROMOTION OF COMMUNITY ECONOMY TOWARD
SUFFICIENCY ECONOMY ACCORDING TO THE IMPLEMENTATION OF COMMUNITY
ENTERPRISE PROMOTION ACT, BE 2548 : CASE STUDIES OF COMMUNITY
ENTERPRISES IN CHUMPORN PROVINCE . THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.
Manisri Puntularp, 149 pp.

To modernize in line with the forces of Globalization, the National Economic and Social Development Plan was set to follow the capitalism. The Government has planed to lead the country to be the developed country likewise the developed country in western countries. The output of this plan has effective to the country in positive and negative ways. There is a little bit benefit to the community that is the people achieved more foundation services. At the same time, there is also the great impact to the structure of the economic which the benefits are imbalance. Furthermore, the environmental and the ecosystem were destroyed. The rural people cannot living depend on their own. The capitalism cannot lead the Thai community to the sustainable development.

Sufficiency Economy is the new discourse for using in development the country. The government has used this discourse to promote the development along with using the capitalism. The government has ruled the method and organization in development. The government also combined the Community Economy with the Community Enterprise. As well as, the government has supported the producing for sale and this method is said to be the promotion of the community economy and the sufficiency economy. Moreover, the government has ruled the community by using implementation of Community Enterprise ACT 2005. From case studies of Community Enterprise in Chumporn, the implementation was not match with the community needed. The community has not changed to the way which they would like to see under the proposed law from them. Due to there are not the method and management to promote and protect the people in the community having the ability to depend on theirs own following the philosophy Sufficiency Economy. This thesis has proposed the guidance in development methods and tool for Community Enterprise in supporting balance and equality in the community.

Field of study Political Economy
Academic year 2007

Student's signature... *Kris Uttamavedin*
Advisor's signature... *Manisri Puntularp*

กิตติกรรมประกาศ

วัฒนธรรมไทย มีรากเหง้ามาจากวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ซึ่งมีชุมชนเป็นหน่วยสังคมที่สำคัญ วิถีชีวิตชุมชนตั้งแต่อดีตถึงสมัยให้สังคมไทยมีวัฒนธรรมเฉกเช่นในปัจจุบันที่มีเอกลักษณ์ในเรื่องความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ในสังคมและในชาติ ผู้วิจัยระลึกถึงความมั่งคั่งในจิตใจของคนไทยเช่นนี้ จึงเป็นแรงบันดาลใจในการจัดทำงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชน

ผู้มีพระคุณและเป็นพลังในการดำรงตนและการปฏิบัติหน้าที่การงาน คือ บิดาและมารดาที่สนับสนุนให้ศึกษาเล่าเรียนตามความสามารถเสมอ ตลอดจนคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์มณิศรี พันธุลาภ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบูรณ์ รัตนพนากุล ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบให้จนสำเร็จด้วยความเมตตาอย่างครูบาอาจารย์ในสังคมไทย

ขอขอบคุณนางสาวภรมาศ จิตรอำพร ผู้เป็นกำลังใจคอยกระตุ้นเตือนให้จัดทำจนสำเร็จ ขอขอบคุณนายประกิตติ สัตตสุข ผู้เป็นมิตรที่ดีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางเศรษฐศาสตร์การเมือง และเป็นผู้สนับสนุนจนงานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ รวมทั้งผู้ช่วยในการจัดทำงานวิจัยนี้ ได้แก่ นายแพทย์ปานลิตร นางหนึ่งฤทัย พันกลุ่ม และเพื่อนๆผู้ที่มีส่วนช่วยเหลืออีกหลายคน แม้ว่าการวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องซึ่งต้องขอภัยไว้ ณ ที่นี้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมอีกหลายประการ หากมีโอกาสที่เหมาะสมผู้วิจัยจะได้ปรับปรุงและศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดและทฤษฎี	
2.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	7
2.1.2 แนวคิดเรื่องวาทกรรมการพัฒนา (Discourse of Development).....	10
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
บทที่ 3 เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงและวิสาหกิจชุมชน	
3.1 เศรษฐกิจพอเพียง.....	16
3.1.1 การผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	18
3.1.2 การบริโภคตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	18
3.1.3 การแลกเปลี่ยนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	19
3.1.4 การจัดสรรผลผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	20
3.2 เศรษฐกิจชุมชน.....	21
3.3 วิสาหกิจชุมชน.....	23
3.3.1 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน.....	26

3.3.2 ความเกี่ยวพันระหว่างเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน.....	26
3.3.3 เศรษฐกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย.....	28
3.3.4 ภาพรวมจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น.....	30
บทที่ 4 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 และผลการดำเนินงานของรัฐ.....	37
4.1 ผลการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ของกรมส่งเสริมการเกษตร.....	39
4.1.1 หน่วยงาน การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.....	41
4.2 กระบวนการออกกฎหมาย ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของรัฐและชุมชน	59
บทที่ 5 กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร.....	64
5.1 สภาพทั่วไปของจังหวัด.....	65
5.2 วิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน.....	67
5.3 วิสาหกิจชุมชนบ้านทอน-อม.....	70
5.4 ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน.....	71
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	82
6.1 ข้อเสนอเชิงทฤษฎี.....	83
6.2 ข้อเสนอเชิงนโยบาย	84
รายการอ้างอิง.....	87
ภาคผนวก.....	88
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	149

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	ยุทธศาสตร์การพัฒนวิสาหกิจชุมชน.....	44
ตารางที่ 2	ภาพรวมการพัฒนาการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนจนถึงเดือน มิถุนายน 2550.....	49
ตารางที่ 3	สรุปความก้าวหน้าการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน.....	55
ตารางที่ 4	จำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน.....	57
ตารางที่ 5	ข้อมูลการแบ่งเขตปกครองของจังหวัดชุมพร.....	66

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

หน้า

รูปที่ 1	ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์.....	31
รูปที่ 2	ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนกตามประเภทผู้ประกอบการ.....	32
รูปที่ 3	ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนกตามประเภทผู้ประกอบการและภูมิภาค	33
รูปที่ 4	ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนกตามภูมิภาค.....	34
รูปที่ 5	ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนกตามประเภทผู้ประกอบการและภูมิภาค.....	35
รูปที่ 6	จำนวนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามพื้นที่.....	50
รูปที่ 7	จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามพื้นที่.....	51
รูปที่ 8	จำนวนสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามพื้นที่.....	51
รูปที่ 9	จำนวนวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกลุ่มกิจการผลิตสินค้า.....	52
รูปที่ 10	วิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกลุ่มกิจการผลิตสินค้า.....	52
รูปที่ 11	จำนวนวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกิจการให้บริการ	53
รูปที่ 12	วิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกลุ่มกิจการให้บริการ.....	53
รูปที่ 13	จำนวนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกลุ่มกิจการผลิตสินค้า.....	54
รูปที่ 14	จำนวนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกิจการให้บริการ.....	54

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยตามแนวทางเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย โดยใช้กระบวนการพัฒนาของประเทศที่พัฒนาแล้วในยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแม่แบบในระยะ 5 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยในทุกด้าน ไม่ใช่เฉพาะด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยส่งผลให้ประชาชนไทยมีรายได้ที่เป็นตัวเงินสูงขึ้น ระดับการศึกษาเฉลี่ยสูงขึ้น การสาธารณสุขและสาธารณสุขโรคทั่วถึงมากขึ้น กล่าวได้ว่ามีมาตรฐานการดำรงชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐานที่ดีขึ้น ทางด้านภาพรวมเศรษฐกิจนั้นก็มิขาดเศรษฐกิจของประเทศที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูง สัดส่วนการผลิตของประเทศได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากที่มีการผลิตภาคการเกษตรเป็นหลัก กลายเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการขึ้นมาทดแทน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นดังกล่าวก็สร้างปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นควบคู่กันไปด้วย นอกจากนั้นกระบวนการพัฒนาดังกล่าวซึ่งมีอุดมการณ์ทุนนิยมเสรีเป็นกรอบคิดหลัก ยังได้ผนวกเศรษฐกิจของประเทศเข้ากับเศรษฐกิจโลก โดยการค้าระหว่างประเทศเป็นกลไกสำคัญ จึงส่งผลให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจโลกอย่างยิ่ง และการขยายตัวของเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลก็ได้สร้างเงื่อนไขของเศรษฐกิจฟองสบู่อันเนื่องมาจากช่องว่างที่ขยายตัวมากขึ้นระหว่างเศรษฐกิจภาคการเงินกับเศรษฐกิจภาคการผลิตที่แท้จริง ก่อนจะขยายตัวเป็นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศในปี 2541

สำหรับประเทศไทยแล้ววิกฤตการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์สำคัญขึ้น คือ การทบทวนกรอบความคิดอย่างกว้างขวางในการพัฒนาประเทศเพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หรือกล่าวได้ว่ามีการเสนอทางเลือกของการพัฒนาเป็นเศรษฐกิจทางเลือกขึ้นแทนที่หรือควบคู่กับแนวทางกระแสหลัก คือ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ถูกนำขึ้นมาพิจารณาให้มีความสำคัญและใช้เป็นกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ อธิบายถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า “เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการ มีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการ ดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความ รอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้าน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (สำนักงานคณะกรรมการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2540 : 5)

เพื่อให้บรรลุถึงการพัฒนาตามปรัชญาดังกล่าว รัฐบาลและองค์กรเอกชนได้กำหนด นโยบายและโครงการพัฒนาต่างๆ โดยเน้นกิจกรรมไปที่ชุมชน โดยถือว่าชุมชนเป็นกลไกสำคัญใน ระบบเศรษฐกิจที่จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และคำว่าเศรษฐกิจ ชุมชนก็ได้รับความสำคัญในการศึกษาและกล่าวถึงในวงกว้างขึ้น จากผู้ที่ศึกษาเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ในแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมืองไปสู่กลุ่มอื่นๆทำให้เกิดกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนขึ้น กระบวนการพัฒนาที่พยายามหาทางออกจากสิ่งที่มีปัญหาไปสู่ทางเลือกใหม่ ทำให้เกิดการสร้าง สถาบันขึ้นรองรับ ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ซึ่งความเป็นมาของการตราพระราชบัญญัตินี้ เกิดจากการนำเสนอของตัวแทนเครือข่าย องค์กรชุมชนทั่วประเทศ ร่วมกับมูลนิธิหมู่บ้าน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เมื่อต้นปี พ.ศ.2544 เพื่อรองรับกระแสและกระบวนการความคิดในเรื่องวิสาหกิจเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน ที่ได้มีการ จัดทำแผนแม่บทชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชนตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2542 โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้แต่งตั้งตัวแทนเครือข่ายชุมชน ร่วมกับผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่ เกี่ยวข้องดำเนินการยกเว้นแล้วเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและได้รับอนุมัติหลักการเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2544 หลังจากนั้นได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนของการออกกฎหมายตามลำดับ โดย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ.2548 และได้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่วันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2548 โดยระบุเหตุผลในการประกาศใช้

พระราชบัญญัตินี้ว่า “โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (กรมส่งเสริมการเกษตร, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. 2549 : 20)

จากเจตนารมณ์และหลักการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว วิสาหกิจชุมชน จะต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอย่างเป็นทางการโดยหน่วยงานของราชการอย่างมีเอกภาพ ด้วยการบูรณาการและจัดระบบการส่งเสริมในด้านต่างๆ จากหลายหน่วยงานที่เคยดำเนินการโครงการต่างๆในลักษณะต่างคนต่างทำ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีหน่วยงานหลักเป็นผู้รับผิดชอบและมีคณะกรรมการในการบริหารจัดการ (ลักษณะของการส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่ การส่งเสริมด้านการผลิต การรวมกลุ่ม การถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการวิสาหกิจ การตลาด และการจัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนแก่วิสาหกิจชุมชนที่ต้องการทุนจากภายนอกเพื่อเสริมการดำเนินงาน รวมทั้งการสนับสนุนตามโครงการที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนในด้านต่างๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน โครงการ OTOP โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพเกษตรกร และแหล่งทุนจากหน่วยงานเอกชน เป็นต้น) ทั้งนี้ ในการสนับสนุนด้านเงินทุนจะมีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทำหน้าที่ประสานงานแหล่งเงินทุนให้โดยมิได้มีการจัดตั้งกองทุนขึ้นมาใหม่

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ได้รายงานผลการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ซึ่งดำเนินการตั้งแต่วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2550 (ซึ่งขั้นตอนการรับจดทะเบียนนั้น นายทะเบียนจะต้องพิจารณาเอกสารหลักฐานและคุณสมบัติผู้ยื่นขอจดทะเบียนแล้วปิดประกาศ เป็นเวลา 7 วัน หากไม่มีผู้คัดค้าน จึงจะอนุมัติการจดทะเบียนได้) มีวิสาหกิจชุมชนยื่นคำขอจดทะเบียนจำนวน 43,172 แห่ง และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 116 เครือข่าย สมาชิกจำนวน 707,826 คน

จากผลการดำเนินงานที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่านับจากที่พระราชบัญญัติประกาศใช้ในเดือนมกราคม 2548 นั้น มีวิสาหกิจชุมชนเข้าจดทะเบียนและมีสมาชิกเป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในร่างพระราชบัญญัติเดิมที่ชุมชนเป็นฝ่ายกร่างเสนอนั้น มีความมุ่งหมายให้ชุมชนสามารถเติบโต เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ แต่เมื่อได้ผ่านกระบวนการในการออกกฎหมายแล้ว พระราชบัญญัติที่ประกาศใช้กลับมีความแตกต่างไปจากที่เคยเสนอ ดังนั้น การทำวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่าการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 รวมทั้งองค์การ คณะกรรมการ และหน่วยงานต่างๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องนั้น จะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้หรือไม่อย่างไร รวมทั้งในประเด็นที่กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาพร้อมทั้งสามารถเข้าถึงทุนและโอกาส เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สามารถดำรงความเป็นตัวแทนของเศรษฐกิจชุมชนอยู่ได้ในแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่กลายเป็นองค์การที่แสวงหาแต่กำไรในแบบทุนนิยม หรือกลายเป็นองค์การที่ถูกควบคุมโดยรัฐ ทั้งนี้ ได้คัดเลือกจังหวัดชุมพรเป็นพื้นที่ในการศึกษาเนื่องจากผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์การรับราชการด้านการเกษตรและสหกรณ์ และปฏิบัติงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดชุมพรมาก่อน ซึ่งกลุ่มเกษตรกรและชุมชนในจังหวัดชุมพรที่ได้รับการส่งเสริมในโครงการที่ผ่านมา มีความร่วมมือและมีผลการปฏิบัติงานที่ดีในระดับหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาระสำคัญและการบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการและอนุกรรมการตามพระราชบัญญัติและสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ในการทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียน ให้ได้รับการสนับสนุนด้วยความเป็นธรรมและทั่วถึง รวมทั้งบทบาทและการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การบังคับใช้ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องความหมาย ลักษณะการดำรงอยู่ และปฏิสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในประเทศไทย และศึกษาแนวคิด วัตถุประสงค์ สาระสำคัญในการออกกฎหมายและข้อบังคับใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ที่ต้องการส่งเสริมความเข้มแข็งและความสามารถพึ่งพาตนเองของวิสาหกิจชุมชน อันจะเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาถึงกระบวนการขับเคลื่อนของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงบทบาทของวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นเป้าหมายในการส่งเสริมตามพระราชบัญญัติว่าจะเข้าถึงทุน และโอกาสในการพัฒนา หรือมีส่วนร่วมหรือมีปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการส่งเสริมอย่างไร โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษาในเขตจังหวัดชุมพรเพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ต่อไป

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วิทยานิพนธ์นี้จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจ ที่ได้ทราบถึงแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบต่างๆซึ่งจะกำหนดออกมาบังคับใช้เนื่องด้วยพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจในลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งความรู้และความเข้าใจดังกล่าวจะทำให้สามารถเสนอแนะกระบวนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เป็นอย่างเหมาะสมและบรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ผลของการวิจัยจะช่วยให้เข้าใจถึงความสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในลักษณะของความเกิดขึ้นและดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจชุมชนได้ลึกซึ้งขึ้น

2. ผลของการวิจัยจะช่วยให้เกิดความรู้ และข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนได้สอดคล้องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งตรงกับความต้องการของสังคมไทยในชนบทมากขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ จะใช้วิธีการวิจัยจากข้อมูล 2 ลักษณะ

1. การวิจัยเอกสาร เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 นโยบายของรัฐบาลและแผนบริหารราชการแผ่นดิน 2548-2551 เป็นต้น โดยจะศึกษาวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งผลการส่งเสริมและปัญหาอุปสรรคหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ดังกล่าว

2. การศึกษาข้อมูลภาคสนามในเขต จังหวัดชุมพร โดยการใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้นำวิสาหกิจชุมชนหรือสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ในประเด็นต่าง ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจ โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โอกาสในการมีส่วนร่วม และการเข้ารับบริการจากส่วนราชการ เป็นต้น

การศึกษาข้อมูลทั้ง 2 ส่วน ดังกล่าว จะวิเคราะห์ และนำเสนอในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ในประเด็นสำคัญ โดยวิเคราะห์ภูมิคุ้มกันที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ทุนทางสังคม การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วม พลังในการต่อรอง และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน โดยมีโจทย์วิจัยย่อย ดังนี้

1. เศรษฐกิจชุมชนมีความสำคัญอย่างไร และเหตุใดจึงต้องส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน
2. เศรษฐกิจชุมชนที่เป็นอยู่เป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่
3. พรบ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งความหมายที่ผู้ทรงคุณวุฒิสภาเศรษฐศาสตร์และสาขาต่างๆ ได้ประมวลและกลั่นกรอง จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานในโอกาสต่างๆ และสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่แก่ทุกภาคส่วน ได้ประมวลความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2540 : 5)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามความหมายที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเผยแพร่ โดยเฉพาะในด้านการทำความเข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. 2547 : 36) เพื่อเป็นกรอบการพิจารณาว่าการดำเนินการใดๆเป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่สามารถขยายความได้ คือ

กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย ซึ่งได้มีการทดลองดำเนินโครงการพัฒนาที่หลากหลายตามแนวพระราชดำริ และมีชุมชนหลายแห่งที่มีแนวทางการดำรงชีวิตและการพัฒนาที่สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาได้ อันแสดงให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติและการประยุกต์ใช้ที่เกิดขึ้นจริง
2. เป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตร สถานการณ์โลกมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาจากกระแสโลกาภิวัตน์
3. เป็นปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา เห็นได้จากการที่ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อก้าวพ้นจากวิกฤติรวมถึงการพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์เช่นปัจจุบัน
4. เป็นปรัชญาที่มุ่งผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติด้วยความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา ในมิติต่างๆ เช่น มิติทางธรรมชาติ ทางสังคมและทางเศรษฐกิจ
5. เป็นปรัชญาลักษณะ Paradigm Shift ลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาและวิเคราะห์สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง (Sufficiency) ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการพร้อมๆกัน ได้แก่

1. ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึงความพอดีที่ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไปในมิติต่างๆของการกระทำ
2. ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณในมิติต่างๆนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล และรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร (Self-immunity) เพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ

การตีความแนวคิดและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

โดยเหตุที่งานวิจัยนี้ มุ่งที่จะศึกษาการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ซึ่งได้มีเจตนารมณ์ในการออกกฎหมายว่าเพื่อเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น การตีความแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นความสำคัญลำดับแรกของการวิจัยนี้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปแบบหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นการทำความเข้าใจในแนวคิดนี้ จึงต้องพิจารณาถึงรูปแบบซึ่งเกิดขึ้นเป็นระบบเศรษฐกิจเสียก่อน คือ ระบบเศรษฐกิจเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม ที่เกิดขึ้นตามความจำเป็นในการตอบสนองความต้องการบริโภคของมนุษย์ จากการศึกษาของ อรสุดา เจริญรัฐ(2543) สรุปได้ว่า ระบบเศรษฐกิจเป็นความสัมพันธ์

ทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์ได้รับปัจจัยที่อย่างน้อยที่สุดเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ และระบบเศรษฐกิจยังมีความเกี่ยวเนื่องกับระบบสังคมอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองการปกครอง ระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบคุณค่า ระบบศาสนา ระบบการศึกษา ฯลฯ จนกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในระบบเศรษฐกิจย่อมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม หรือการพัฒนาการทางสังคมนั้นด้วย โดยระบบเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นสังคมแบบใดรูปแบบทางเศรษฐกิจจะแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1) การผลิต หมายถึงการใช้แรงงานหรือเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์หรือผู้บริโภค โดยรูปแบบการผลิตเป็นการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน วัตถุดิบต่างๆ และการจัดการของผู้ประกอบการ โดยใช้ปัจจัยการผลิตให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้ผลผลิตมากที่สุด จึงจะถือว่ามีประสิทธิภาพเนื่องจากทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตมีจำกัด

2) การบริโภค หมายถึงการใช้ผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งแบบแผนการบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมของสังคม โดยสมาชิกของสังคมจะมีลักษณะการบริโภคที่ต่างกันไปตามค่านิยมพื้นฐาน เช่น บางสังคมมีค่านิยมในการประหยัดและอดออมเพื่อสะสมให้ลูกหลาน แต่บางสังคมมีค่านิยมการสะสมทรัพย์เพื่อมีกินมีใช้ในยามชรา และส่วนที่เหลือจึงจะยกให้ลูกหลาน เป็นต้น

3) การแลกเปลี่ยน ในที่นี้หมายถึงการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญมากเนื่องจาก เศรษฐศาสตร์เห็นว่าทรัพยากรมีจำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด ดังนั้น เมื่อไม่สามารถผลิตได้เองก็ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ก่อให้เกิดวงจรเศรษฐกิจขึ้นระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค และยังกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนมีความซับซ้อนขึ้นเท่าไร ก็จะทำให้การผลิตและการบริโภคแยกออกจากกันมากยิ่งขึ้น เช่นการแบ่งงานกันทำ (Division of labor) อาจมีผลให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคอยู่ต่างสังคมกัน และใช้กิจกรรมการแลกเปลี่ยนนี้เป็นช่องทางในการกระจายสินค้าโดยผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่ต้องเชื่อมโยงหรือมีความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนกันโดยตรงก็ได้

4) การจัดสรรผลผลิต หมายถึงการจัดสรรผลประโยชน์ของบุคคลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในการผลิต ในรูปผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต คือ ค่าจ้างสำหรับแรงงาน ค่าเช่าสำหรับที่ดิน ดอกเบี้ยสำหรับเงินทุน และกำไรสำหรับการจัดการของผู้ประกอบการ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นรูปแบบโดยทั่วไปของระบบเศรษฐกิจ แต่หากพิจารณารูปแบบดังกล่าวสำหรับเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะแล้ว การให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง อาจทำได้หลายแง่มุมตามการตีความและมุมมองของบุคคล ซึ่งในการศึกษานี้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายที่หลากหลาย มากกว่าจะสรุปความหมายแบบสมบูรณ์ได้ อย่างไรก็ตามความหมาย

ที่หลากหลายก็สามารถหาลักษณะร่วมเพื่ออธิบายได้ เช่น ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2541 : 170-171) อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงหรือเศรษฐกิจแนวมัชฌิมาเป็นแนวทางของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานของการสร้างดุลยภาพ 3 ประการ คือ ดุลยภาพระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งจะต้องหาจุดพอดีจากการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติพร้อมๆกับการดูแลและอนุรักษ์ธรรมชาติ ดุลยภาพระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์และมนุษย์ (หรือกับสังคม) คือ การพึ่งพาอาศัยและไม่เบียดเบียนกัน และดุลยภาพระหว่างความสัมพันธ์ของกายกับจิต หมายถึงความพอดีระหว่างความพึงพอใจกับคุณภาพชีวิต โดยเป็นการบริโภคอย่างมีขอบเขตและเหตุผลซึ่งจะเกิดได้โดยการควบคุมตนเองให้อยู่ในวงจำกัด ไม่ให้ไปเบียดเบียนผู้อื่นและเบียดเบียนธรรมชาติ ดุลยภาพระหว่างกายกับจิตนี้เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้เกิดดุลยภาพด้านอื่นๆ ซึ่งจะเป็นไปโดยธรรมชาติไม่ต้องอาศัยกฎหมายหรือเครื่องมือทางการเมืองการปกครองมาบังคับ

ณรงค์ โชควัฒนา ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ใช่เป็นการถอยหลังเข้าสู่ระบบบรรพกาลแต่เป็นการสร้างรากฐานที่แข่งขันระดับชาติและต่างประเทศได้ โดยถ้าชุมชนได้พัฒนามาถึงจุดที่มีการรวมตัวกันและใช้องค์ความรู้ความสามารถในการพึ่งตนเอง ให้เป็นพันธมิตรกับรัฐและองค์กรสังคมอื่นๆอย่างเสมอภาค องค์ความรู้ที่ประชาชนมีอยู่รวมกับความรู้ทางวิชาการใหม่ๆ ที่เข้ามาจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและพร้อมที่จะแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดการค้าและตลาดโลก

ในการวิจัยนี้ จึงประมวลความหมายตามมุมมองต่างๆ ว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือระบบการผลิตที่ตอบสนองความต้องการบริโภคอย่างพอเพียงและยั่งยืน โดยใช้การแลกเปลี่ยนผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพอใจที่ดำรงอยู่บนเงื่อนไขดุลยภาพ 3 ประการ คือ ดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และดุลยภาพระหว่างกายกับจิตของมนุษย์ ซึ่งในการอธิบายรายละเอียดตามลักษณะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลผลิต ในลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงจะได้อธิบายในบทต่อไป

2.1.2 แนวคิดเรื่องวาทกรรมการพัฒนา (Discourse of Development)

เป็นแนวคิดที่พยายามอธิบายกระบวนการที่เกิดขึ้นของการพัฒนา ว่าการเกิดขึ้น การดำรงอยู่ของกระบวนการพัฒนาเป็นการสร้างวาทกรรมอย่างหนึ่ง คือการใช้ “อำนาจ” ที่มีอยู่สร้างระบบ กฎเกณฑ์ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น ความรู้ ความจริงหรือตัวตนขึ้นมาแล้วใช้ภาษาจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่ารวมทั้งสถาบันต่างๆ ในสังคมเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างและให้ความหมาย รวมทั้งกำหนดเอกลักษณ์ของสิ่งที่สร้างขึ้นนั้น ให้ดำรงอยู่เป็นที่ยอมรับในวงกว้างของสังคม ด้วยเหตุนี้วาทกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาจึงเป็นการใช้อำนาจเข้ามามีบทบาทต่อการสร้างจุดยืน ความคิด ความเห็น ความเชื่อ ความรู้ และความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาและทำให้เกิดการยอมรับ

ในสังคม ขณะเดียวกันวาทกรรมที่สร้างขึ้นนี้ก็ยิ่งทำหน้าที่ปิดกั้นและทำให้เอกลักษณ์รวมทั้งความหมายบางสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมสามารถเลื่อนหายไปได้ด้วย (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอปาร.2540 : 91) มิเชล ฟูโก (Michel Foucault) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายของคำว่า "วาทกรรม" ไว้โดยสรุปว่า "วาทกรรมนั้นเป็นเรื่องที่มากกว่า การเขียน และการพูด โดยหมายความรวมถึงระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต(Constitute) เอกลักษณ์(Identity) และความหมาย(Significant) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆในสังคมที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นอำนาจ ความรู้ ความจริง หรือแม้กระทั่งตัวตนของเรา" (วัชรพล พุทธรักษา. 2547) และนอกจากวาทกรรมจะได้อำนาจที่ดังที่กล่าวมา วาทกรรมยังทำหน้าที่สำคัญในการยึดตรึง สิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป และในขณะเดียวกันนั้น วาทกรรมยังทำหน้าที่ในการเก็บกด/ปิดกั้น มิให้เอกลักษณ์ หรือความหมายบางอย่าง/ความหมายอื่นเกิดขึ้น หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายของบางสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมเลื่อนหายไปพร้อมๆกันอีกด้วย วาทกรรมนั้นสามารถแสดงบทบาท หน้าที่ดังกล่าวได้โดยผ่านทางภาคปฏิบัติการของวาทกรรม(Discursive Practices) อันได้แก่ จารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า ค่านิยม ผ่านทางสถาบัน และช่องทางในการเข้าถึงผู้คนในสังคม

ดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับวาทกรรม จึงมองว่าแท้จริงแล้วการพัฒนาเป็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Relation of Power) ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะใช้อำนาจเป็นเครื่องมือในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่า ที่เกิดขึ้นให้แก่บุคคลต่างๆในสังคม (Easton. 1953 . อ้างโดย อรสุดา เจริญรัต. 2543 : 1) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงใช้แนวคิดเรื่องวาทกรรมการพัฒนาโดยมีกรอบคิดว่าการพัฒนาที่ผ่านมามีปัญหาที่การใช้ อำนาจ สร้างวาทกรรมเพื่อกำหนดกระบวนการที่สนับและแนวทางการพัฒนาโดยไม่ได้มาจากชุมชน ประสบการณ์การพัฒนาของสังคมไทยมีการครอบงำของอำนาจจากภายนอกชุมชนที่เข้ามาช่วงชิงในการกำหนดกฎเกณฑ์และความหมายของการพัฒนาจนมีผลให้การพัฒนาที่เลือกมีผลกระทบทางลบต่อสังคมโดยเฉพาะชุมชนในชนบท ในลักษณะที่กำหนดให้ชุมชนปฏิบัติตามมากกว่าจะเป็นการเริ่มต้นของชุมชนเอง ทั้งๆที่ชุมชนในทุกท้องถิ่นล้วนมีภูมิปัญญา มีศักยภาพ มีพลังสร้างสรรค์ และมีทางเลือกของตนเองอย่างอิสระที่จะแก้ปัญหาของชุมชน การพัฒนาไม่อาจจะเป็นเป้าหมายหรือกระบวนการจึงควรเป็นการกำหนด ตัดสินใจ และดำเนินการจากชุมชนที่เป็นผู้รับผลจากการพัฒนา โดยกำหนดให้ชุมชนเป็นตัวตั้งรวมทั้งมีความหลากหลายและครอบคลุมในหลายมิติด้วย (เสรี พงศ์พิศ. 2531)

ผู้วิจัยเห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงได้กลายเป็นวาทกรรมใหม่ ในสังคมไทย ซึ่งมีผลเชื่อมโยงถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่สนับและแนวทางการพัฒนาของประเทศ และในเรื่องของวิสาหกิจชุมชนที่ทำการศึกษานี้ ก็ยังได้อ้างเหตุผลในการการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ขึ้น ว่าเพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่แนวทางการปฏิบัติที่กำหนดลงในกฎหมายกลับกลายเป็นการใช้อำนาจรัฐผ่านระบบ

ราชการเพื่อกระทำต่อชุมชนโดยใช้วาทกรรมการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน และเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปัญหาก็มีอยู่ว่ากฎหมายหรือสถาบันของเศรษฐกิจชุมชนที่เกิดขึ้นนี้ ยังอยู่บนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในลักษณะการพึ่งพิงที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างรัฐ และชุมชน ผ่านกลไกราชการ การพัฒนาชุมชนภายใต้วาทกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ที่จะให้ชุมชนเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาโดยตรงได้ ตรงที่ชุมชนไม่มีอิสระจากการพึ่งพิงอำนาจรัฐ ซึ่งทางออกที่เป็นไปได้ก็คือสร้างอำนาจต่อรอง ตัดวงจรแห่งการพึ่งพิงโดยไม่เสมอภาคออกไปเสียก่อน และกำหนดเงื่อนไขในการพัฒนาด้วยชุมชนเอง ซึ่งหากทำได้ ก็อาจบรรลุอุดมคติแห่งความพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยมโนทัศน์ต่างๆ เช่น ความเข้มแข็งของชุมชนและความเป็นประชาสังคม อันมีนัยยะของอำนาจที่เป็นอิสระต่อรัฐในการตอบสนองและแก้ไขปัญหาต่างๆด้วยตนเองของชุมชนได้

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยและวรรณกรรมอีกที่กล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยเฉพาะเรื่องของบทบาทและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยชุมชน ซึ่งการศึกษานี้เห็นว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชน ได้แก่

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544) เรื่อง แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน : ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม อธิบายมิติวัฒนธรรมชุมชนว่ามีลักษณะสำคัญในเรื่องการพึ่งพากันในชุมชน และเห็นว่าชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้เป็นอิสระ โดยการบริหารจัดการด้วยตนเอง ทั้งในโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมืองโดยมีวัฒนธรรมชุมชนเป็นเครื่องร้อยโครงสร้างและสถาบันทางสังคม

ณรงค์ เพชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ : 2545) เรื่อง วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก เป็นการรวบรวมบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือ เศรษฐศาสตร์การเมือง ฉบับเดือนมกราคม 2545 ซึ่งบทความต่างๆ ได้อธิบายถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างเศรษฐกิจฐานราก เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเห็นว่า การพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอกมากเกินไป และการถูกครอบงำด้วยแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัยทำให้วิถีชีวิตและระบบการผลิตของชุมชนอ่อนแอลง ทั้งนี้ ได้มีข้อเสนอว่าการจะส่งเสริมให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกจำเป็นจะต้องมีนโยบายและมาตรการระดับชาติ และได้มีการร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้น

ภักพัฒนา ทัพพะประไพ (2540) แนวคิดวิถีการผลิตแบบเอเชีย กับการอธิบายหมู่บ้านไทย ซึ่งงานวิจัยนี้อธิบายเรื่องของรากฐานชุมชนหมู่บ้านไทย ที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติและต้องต่อสู้กับความสัมพันธ์แบบไม่เท่าเทียม และต้องการจะเสนอมุมมองในการฟื้นฟูระบบชุมชนหมู่บ้าน ด้วยการใช้กรอบวิถีคิดแบบองค์รวมในมุมมองของหมู่บ้านเอง

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2542) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึงลักษณะการจัดตั้งและลักษณะทางสถาบันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และบทบาทของภาครัฐ และเสนอถึงแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจดังกล่าว โดยมุ่งเน้นบทบาทสำคัญของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงการปรับตัวและการพัฒนาของธุรกิจด้วยระบบภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นหลักความสมดุล ความเป็นกลาง ความพอประมาณ และการเชื่อมโยงให้เกิดความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจอย่างมั่นคงและยั่งยืน

เสรี สีสาลัย (2544) เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้เสนอว่าวิถีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเป็นวิถีเศรษฐกิจที่เน้นความพอเพียงภายในชุมชนเป็นสำคัญ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นกระแสที่วนกลับไปสร้างศักยภาพในการพึ่งพาตนเองแทนการพึ่งพาภายนอก ซึ่งหากวิถีเศรษฐกิจชุมชนแผ่ขยายจนกลายเป็นวิถีเศรษฐกิจแห่งชาติก็จะส่งผลให้ศักยภาพในการพึ่งตนเองของประเทศสูงขึ้น และลดการถูกเอาเปรียบจากประเทศที่แข็งแกร่งกว่าได้เพราะการพึ่งตนเองเป็นการสร้างอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ ยังเสนอว่าในการขับเคลื่อนกระแสเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองจะใช้วิถีของเศรษฐกิจชุมชนในชนบทอย่างเดียวไม่ได้ เนื่องจากไม่มีพลังเพียงพอ แต่ควรต้องรวมถึงชุมชนเมืองเข้าด้วยกัน เนื่องจากเมืองและชนบทมีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้นแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนจึงหมายถึงทั้งชุมชนชนบทและชุมชนเมือง

อลิศา เขยประเสริฐ และพรทิพย์ รังสฤษฏ์วุฒิกุล การศึกษาชุมชนพึ่งตนเองกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแบบยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดลำปาง งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน และปัจจัยตัวกำหนดต่างๆที่มีผลต่อระดับการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยอาศัยแนวคิดจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข โดยสุ่มตัวอย่างจากชุมชนระดับหมู่บ้านแบบเฉพาะเจาะจง 3 อำเภอ ในจังหวัดลำปาง ที่มีระดับการพึ่งพาตนเอง 3 ระดับ ได้แก่ (1) กลุ่มชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ (2) กลุ่มชุมชนที่พอจะพึ่งพาตนเองได้ และ (3) กลุ่มชุมชนที่พึ่งพาตนเองไม่ได้เลย เพื่อเปรียบเทียบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพึ่งพาตนเองของแต่ละกลุ่ม

สุนันทา โชติเสถียร (2545) การวิจัยเศรษฐกิจชุมชนการเกษตรพึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านชุมชนคลองผู้ใหญ่ปลื้ม (ชุมชนเกษตรรุ่งเรืองทรัพย์) งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยแวดล้อมของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการเกษตรพึ่งพาตนเองด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีความน่าอยู่

ชุมชนเข้มแข็งและนำเสนอข้อมูลชุมชนเกษตรกรที่เข้มแข็งด้วยเศรษฐกิจพอเพียงและผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นๆได้นำผลการพัฒนาเป็นตัวอย่างหรือร่วมเป็นเครือข่ายด้วยต่อไป

งานวิจัยและวรรณกรรมในอีกกลุ่มที่จะกล่าวถึง เป็นการอธิบายถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของไทยและการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นที่พระราชดำรัสและความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่สอดคล้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย ได้แก่

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2527) ในการศึกษาเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย เรื่อง เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต ซึ่งอธิบายเศรษฐกิจชุมชนจากวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ให้ภาพเศรษฐกิจชุมชนของไทยได้จากหมู่บ้านซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็กที่สุดที่ก่อตัวขึ้นจากครอบครัวที่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ก่อนจะขยายตัวและแยกชุมชนออกไปในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อขยายพื้นที่การผลิตการเกษตรสำหรับการเลี้ยงครอบครัวและชุมชน แต่ยังมียึดโยงกันเป็นเครือข่ายด้วยประเพณีและวัฒนธรรมร่วมกัน และจากการศึกษาวิวัฒนาการของเศรษฐกิจชุมชน พบว่าชุมชนมีวิธีการผลิตที่มีรูปแบบหลักคือผลิตสิ่งที่ต้องการบริโภคทุกอย่างภายในชุมชนเพื่อเลี้ยงตัวเองแบบพอเพียง โดยผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคภายในชุมชนจะนำไปแลกเปลี่ยนผลผลิตที่ชุมชนขาดแคลนจากผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคของชุมชนอื่น การผลิตซ้ำของระบบเศรษฐกิจชุมชนดำเนินอยู่นับตั้งแต่มีการก่อตัวของชุมชน ข้ามกาลเวลา อยู่ควบคู่ผ่านระบบศักดินาและระบบทุนนิยมจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการดำรงอยู่ของระบบเศรษฐกิจชุมชนคู่กับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมนั้น ทำให้เศรษฐกิจไทยมีลักษณะของระบบเศรษฐกิจสองระบบ แต่ก็เป็นไปในลักษณะที่เศรษฐกิจชุมชนมีความอ่อนแอลงเนื่องจากทุนนิยมได้เข้าครอบงำระบบคิดของชุมชนโดยเฉพาะสมาชิกชุมชนคนรุ่นใหม่อย่างมาก

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา (2537) วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย ได้กล่าวถึงเรื่องของสถาบันของชุมชนหรือโครงสร้างส่วนบน ได้แก่ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆทางสังคม ควบคู่ไปกับการอธิบายการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปด้วยกัน นอกจากนี้ยังอธิบายถึงภาพการก่อตัวของเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านจากชุมชนบุพกาลผ่านช่วงเวลาในระบบศักดินาในฐานะที่เป็นพลังการผลิตหรือฐานเศรษฐกิจ

อำพล เสนาณรงค์ (2542) ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เอกสารนี้เป็นการให้ความหมายและการสรุปทิศทางการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้กล่าวถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการพยายามพึ่งตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ให้พอมีพอกิน โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้างแต่ควรซื้อและใช้ของจากที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศมากที่สุด พยายามก่อนนี้

ให้น้อยที่สุดและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับ

อภิชาติ พันธเสน (2542) เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ ได้ให้ทัศนะที่สำคัญว่า การทำความเข้าใจพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น จำเป็นจะต้องเข้าใจบริบททางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจในขณะที่มีพระราชกระแสรับสั่ง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเนื้อหาของพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มุ่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานก่อนการพัฒนาในขั้นที่สูงขึ้นไป ตลอดจนเน้นการใช้ความพอเพียงเป็นเครื่องควบคุมความโลภของคนอันเป็นผลจากการขยายตัวของเศรษฐกิจที่รวดเร็วอย่างต่อเนื่อง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542) เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ได้กล่าวถึงบทเรียนที่ได้จากการพัฒนาประเทศในระยะเวลา 40 ปีก่อนหน้า ที่ใช้ปัจจัยความเจริญทางเศรษฐกิจในการวัดระดับการพัฒนาของประเทศ โดยให้คุณค่าทางเงินตราและวัตถุเป็นที่ตั้งจนนำไปสู่การพัฒนาที่ขาดการยั้งคิด อันเกิดจากกระแสที่มุ่งไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมที่เชื่อว่าจะนำไปสู่การขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วแต่แล้วกลับพบว่าเป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน เนื่องจากไม่ได้ตั้งอยู่บนสภาพแห่งความเป็นจริงและแนวทางการดำเนินชีวิตแบบ ไทย โดยเสนอทางออกของปัญหาคือการบูรณาการของชีวิตให้เหมาะสมกับความเป็นจริงและความเป็นไทยด้วยการดำเนินวิถีชีวิตตามแนวพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ตั้งอยู่บนความพอประมาณ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีสติยั้งคิด และมีเหตุมีผล มีความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน

ไสว บุญมา (2543) เศรษฐกิจพอเพียงภูมิปัญญาชาติไทย ได้ให้ความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นความหมายทางปรัชญาการดำเนินชีวิตที่มีแตกต่างกันไปได้ในแต่ละบุคคล โดยความพอเพียงมีความสำคัญในด้านจิตใจมากกว่าเศรษฐกิจ และกล่าวว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจะไม่สำเร็จและไม่ยั่งยืนถ้าฐานทางสังคมและการเมืองไม่มั่นคงเพียงพอ และความมั่นคงทางสังคมและการเมืองจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกในสังคมปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของส่วนรวมบนกรอบของศีลธรรม

บทที่ 3

เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน

เนื่องด้วยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ได้ระบุว่าโดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งตนเองได้และพัฒนาาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

จากเหตุผลข้างต้น ได้ระบุ ถึงองค์ประกอบหลักของการพัฒนาว่าประกอบด้วย เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชนที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้น ในบทนี้จะเป็นการอธิบายในบริบทขององค์ประกอบดังกล่าว

3.1 เศรษฐกิจพอเพียง

พอเพียง (sufficiency) หมายถึงพอเพียงทั้งระดับตนเอง ครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ ไม่เดือดร้อน ไม่ขัดสน มีเพียงพอที่จะสนองความต้องการได้โดยไม่ขาดแคลน ทำให้พึ่งตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ,พิทยา ว่องกุล. 2545 : 33) ดังที่ได้กล่าวมาในส่วนของแนวคิดและทฤษฎีว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดโดยทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นต่อปัญหา และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งทั้งนี้ การผลิตตามแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง มิได้จำกัดอยู่เพียงแค่มุ่งผลิตในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น แต่แนวคิดนี้มีความเห็นว่า อุตสาหกรรมขนาดย่อมที่มีความเชื่อมโยงกับเกษตรกรรม และปศุสัตว์ในชนบทน่าจะเป็นรูปแบบหนึ่งของการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีอันเหมาะสมเพื่อให้การผลิตและการกระจายผลิตตกอยู่แก่ท้องถิ่น แต่การผลิตเช่นนี้ต้องมีพื้นฐานอยู่ในการครอบครองของมวลชนและมีขนาดเล็กเพื่อที่จะสามารถควบคุมได้ สำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่บางประเภทที่จะก่อผลให้อุตสาหกรรมขนาดเล็กดำเนินไปได้นั้นอาจจะมีได้บ้างแต่ต้องมีการควบคุมดูแลโดยรัฐอย่างใกล้ชิด

ตามปรัชญาดังกล่าว การพิจารณาหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการทำงาน การตัดสินใจและการกระทำ โดยมีหลักพิจารณาความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

ก) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ข) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความงามพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบรอบ

ค) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

ก) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

ข) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5) แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย. 2550 : 50)

จากวิธีการพิจารณาแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิดในกลุ่มเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม พบว่าเป็นกลุ่มแนวคิดที่มีความสอดคล้องกัน และสามารถนำไปเป็นแนวทางร่วมในการวิเคราะห์ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงการผลิต การบริโภค และการแลกเปลี่ยนดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 การผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีทัศนะในการผลิตว่าเป็นการแปรสภาพจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่ง การแปรสภาพนี้เป็นการทำลายสภาพเก่า ดังนั้น ในการผลิตจึงมีการทำลายควบคู่กันไปเสมอ (พระเทพเวที. 3537 : 38) นอกจากนี้ เศรษฐกิจพอเพียงยังมีมุมมองว่าระบบความสัมพันธ์ในการดำรงชีวิตอยู่เป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางธรรมชาติหรือระบบนิเวศ เนื่องจากธรรมชาติเป็นแหล่งทรัพยากรอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของชีวิต ดังนั้น เศรษฐกิจจึงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ธรรมชาติ ต้องยอมรับว่าเราจำเป็นต้องมีขีดจำกัดความเจริญเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศไว้ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. : 2536 : 23-33)

ด้วยแนวคิดบนพื้นฐานของระบบคุณค่าและโลกทัศน์ข้างต้น การผลิตในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการผลิตที่ใช้หรือแปรรูปปัจจัยการผลิตเพื่อการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการในการบริโภค บนพื้นฐานของความสอดคล้องและสมดุลกับธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีจะต้องมีขนาดเล็กไม่ซับซ้อนจนเกินไป หรือมีขนาดที่เหมาะสมกับระบบนิเวศ ขณะเดียวกันก็เน้นการประหยัดการใช้เงินทุนแต่ส่งเสริมการนำแรงงานและประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เมื่อสามารถบริโภคอย่างพอเพียงแล้วมีส่วนเกินจึงนำมาแลกเปลี่ยนนอกจากนั้น การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในกิจกรรมการผลิตต่างๆเป็นการสร้างอำนาจต่อรองให้เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม และหากจะต้องมีการแข่งขันการผลิตในสินค้าและบริการชนิดเดียวกัน เศรษฐกิจพอเพียงก็มีความเชื่อว่ามนุษย์จะสามารถเรียนรู้และสร้างระบบความสัมพันธ์ในการร่วมมือกัน แบ่งปันทรัพยากรการผลิตจากผู้มีงมีไปสู่ผู้ยากไร้เพื่อเป็นการกระจายอำนาจในการผลิตไปพร้อมๆกันด้วย รวมทั้งสร้างสรรค์ระบบการทำงานที่สร้างความพอใจและความสุขให้แก่ทุกคนได้ (อรสุดา เจริญรัฐ. 2546 : 22)

3.1.2 การบริโภคตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ในด้านการบริโภค แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบคุณค่าและโลกทัศน์ที่ต่างไปจากเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยเห็นว่า มนุษย์สามารถกำหนดรวมทั้งสร้างระบบการจัดการเพื่อควบคุมขอบเขตการบริโภคให้ไปสู่จุดมุ่งหมายแห่งคุณภาพชีวิต กล่าวโดยสรุปแล้ว การบริโภคตามความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จะมีลักษณะเป็นการบริโภคที่มีได้สนองความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่เป็นการบริโภคที่มีขอบเขตกำกับเพื่อให้แบบแผนการบริโภคนั้น

สามารถนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การบริโภคในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นการที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงค่านิยมจากความต้องการโดยไม่มีที่สิ้นสุด มาเป็นความต้องการแบบเพียงพอ ดังนั้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงจึงเป็นการจัดการให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ทุกคนและการสนองความต้องการนี้ต้องไม่เป็นการทำลายธรรมชาติด้วย (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. : 2536 : 23-33) นอกไปจากนั้น ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการบริโภคจึงอยู่บนพื้นฐานความสมดุลระหว่างกายกับจิต ภายใต้การตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาความสมดุลอันสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติไปพร้อมๆ กัน ซึ่งคุณภาพชีวิตตามความหมายนี้คือองค์ประกอบ 3 ประการที่รวมกันอยู่ในระบบการดำรงชีวิตของมนุษย์กล่าวคือ มนุษย์ ธรรมชาติและสังคม เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การบริโภคลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้นั้นจำเป็นต้องเชื่อมโยงไปสู่รากฐานเบื้องหลังที่เป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมและแบบแผนการบริโภคของคนนั้นคือ ระบบคุณค่าและโลกทัศน์ของคนในสังคมนั้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับแบบแผนการบริโภคจำเป็นต้องพิจารณาให้ตลอดถึงจนจบกระบวนการ จึงจะสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวได้อย่างแท้จริง

3.1.3 การแลกเปลี่ยนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การแลกเปลี่ยนนั้น ความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันควรอยู่บนพื้นฐานความเท่าเทียมและยุติธรรม เพื่อให้สมาชิกทุกคนสามารถเข้าถึงรวมทั้งได้รับผลผลิตมาตอบสนองความต้องการในการอุปโภคบริโภคได้อย่างเพียงพอ โดยไม่มีเอาเปรียบกัน หรือมุ่งแข่งขันกันเพื่อแสวงหากำไรแต่เพียงอย่างเดียว แต่สิ่งสำคัญก็คือ ลักษณะการแลกเปลี่ยน และกระจายสินค้าที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเอื้อเพื่อ แบ่งปันด้วยความมีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบกันไม่อาจเกิดขึ้นได้เสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้วิธีการผลิตหลักแบบทุนนิยมการค้า ที่ต่างมุ่งไปสู่แสวงหากำไรและการสะสมวัตถุ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมไปสู่การแข่งขันและเอาเปรียบรวมทั้งมีการใช้อำนาจที่เหนือกว่าสร้างระบบและแบบแผนความสัมพันธ์ของการพึ่งพิงในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่ผู้มีอำนาจจะสามารถเข้าถึงผลประโยชน์ของผู้อื่นให้ได้มากที่สุดทางออกที่ดีและน่าจะเป็นไปได้เพื่อนำพาสังคมและชุมชนไปสู่ภาวะของความพอเพียงทางเศรษฐกิจอันจะนำไปสู่ความพอเพียง และความสามารถในการพึ่งตนเองแก่โครงสร้างสังคมด้านอื่นๆ ด้วย ก็คือ การเริ่มต้นสร้างแบบแผนและระบบความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนและการกระจายสินค้าให้อยู่บนพื้นฐานของการมีอำนาจต่อรอง ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น การมีวิธีการผลิตที่มุ่งไปสู่การบริโภคให้เพียงพอเสียก่อนเพื่อเป็นการตัดวงจร ของการพึ่งพิง เป็นต้น ดังนั้นเงื่อนไขทางออกก็คือการพยายามสร้างกลไกบูรณาการให้เกิดขึ้นเพื่อรักษาอำนาจการต่อรองของตนไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกบูรณาการของระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนและกระจายสินค้า ทั้งนี้เพื่อรักษาส่วนเกินที่เกิดขึ้นเอาไว้ในสังคมหรือชุมชนนั่นเอง ดังนั้นจึงมักพบว่าในชุมชนที่สามารถสร้างระบบ

ความสัมพันธ์หรือระบบการจัดการที่ก่อให้เกิดกลไกการบูรณาการในรูปแบบต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์ ฯลฯ จะพบว่ามักเป็นสังคมหรือชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีความพอเพียง และพึ่งพาตนเองได้ด้วย

3.1.4 การจัดสรรผลผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดสรรผลผลิตเป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่ความพอเพียงทางเศรษฐกิจ โดยที่สัดส่วนของผลประโยชน์ที่บุคคลได้รับจากการมีส่วนร่วมในการผลิตในรูปแบบผลตอบแทนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ค่าจ้าง ค่าเช่า ที่ดิน และกำไร โดยการจัดสรรที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะอยู่บนพื้นฐานว่า อำนาจในการจัดสรรผลผลิตนั้นจะต้องเป็นไปโดยเท่าเทียมและยุติธรรม ซึ่งก็คือสัดส่วนผลประโยชน์ต่างๆ ที่บุคคลได้รับจากการมีส่วนร่วมในการผลิตจะต้องกระจายไปสู่เจ้าของปัจจัยการผลิตหรือสมาชิกสังคมอย่างทั่วถึง

ในระบบทุนนิยม ความสัมพันธ์นี้ตั้งอยู่บนความไม่เท่าเทียมกัน เนื่องจากความแตกต่างทางชนชั้น หรือความแตกต่างทางกรรมสิทธิ์ของปัจจัยการผลิต ดังนั้น การจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมจึงเกิดได้ยาก แต่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีประเด็นสำคัญในการเสนอคือ ต้องก่อกำเนิดความพอเพียงให้เกิดขึ้นในสังคมโดยการสร้างกลไกต่างๆ เพื่อบูรณาการอำนาจในการต่อรองในลักษณะที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มเพื่อบูรณาการทุน การจัดการปัจจัยการผลิต และการตลาดที่มีประสิทธิภาพ หรือการสร้างเสริมความเข้มแข็งและกระบวนการพึ่งพาตนเอง ฯลฯ เพื่อให้อำนาจในการจัดสรรผลผลิต ยังคงดำรงอยู่ในชุมชนเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์ไว้นั้นเอง (อรสุดา เจริญรัต. 2543 : 25)

จากทั้งหมดที่กล่าวมา เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ บริบทของการผลิตแบบพอเพียง การบริโภคแบบพอเพียง การแลกเปลี่ยนแบบพอเพียงและการจัดสรรผลผลิตแบบพอเพียง เป็นการจัดระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจรูปแบบหนึ่งที่มุ่งหวังให้สมาชิกในระบบเศรษฐกิจ หรือสังคม มีความเท่าเทียมกัน ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และมีอำนาจในการต่อรองสำหรับการดำรงชีพอย่างเสมอภาคและยุติธรรมโดยเกิดขึ้นควบคู่กับความสมดุลภายในระหว่างกายและใจของมนุษย์ และความสมดุลภายนอกคือระหว่างมนุษย์กับระบบนิเวศ และระหว่างมนุษย์กับสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 เศรษฐกิจชุมชน

จากการที่การพัฒนาในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ระหว่างมนุษย์กับสังคม และระหว่างกายกับจิตของมนุษย์เอง ส่งผลให้เกิดปัญหาการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ทำให้เกิดทางเลือกใหม่ในการพัฒนาคือแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย ได้รับการกล่าวถึงและศึกษาแพร่หลายมากขึ้น ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544 : 2) ได้กล่าวว่า เกิดจากข้อเสนอขององค์กรพัฒนาเอกชนเมื่อ 20 ปีก่อน ซึ่งต่อมามีนักคิดระดับชาติหลายคน เช่น ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้พูดและเขียนเสนอแนวทางนี้ จนสามารถผลักดันให้ปรากฏแนวคิดในส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่ว่าจะส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักของการพัฒนา จนมาถึงที่สำคัญที่สุด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงปราศรัยในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ทรงเสนอ “ทฤษฎีใหม่” ทรงเรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียง (Self-Sufficient Economy)

และจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ซึ่งได้ระบุว่าเศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง(พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนแห่งชาติ. 2548 : 20) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน และ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกัน ความหมายของคำว่าชุมชนที่มีผู้ศึกษาและให้ความหมายไว้ต่างๆ เช่น “ชุมชน” หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่พื้นที่แห่งหนึ่ง มีความเชื่อ ผลประโยชน์ กิจกรรม และมีคุณสมบัติอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน คุณลักษณะเหล่านี้มีลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้นตระหนัก และเกื้อกูลกัน (Mask S. Homan . 1994: 82)

สนธยา พลศรี (2545 : 22) ให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความ เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกัน ภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพา อาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน ส่วนจิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2525: 11) กล่าวถึง “ชุมชน” (Community) ว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน และมีผลประโยชน์คล้ายๆ กัน และมีแนวพฤติกรรมเป็น อย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง

ในแง่มุมของสังคมขนาดเล็ก “ชุมชน” มีความหมายในระดับเดียวกับคำว่า “สังคมหมู่บ้าน” คือ เป็นหน่วยของสังคมหรือหน่วยทางการปกครองขนาดเล็กในระดับพื้นฐานที่มีการรวมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในพื้นที่แห่งหนึ่งเพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการ

ดำรงชีวิต โดยเหตุที่มี คนกลุ่มดังกล่าวมาอาศัยอยู่ร่วมกัน ใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนด รูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้น มีองค์กร หรือ สถาบันของชุมชนและกฎเกณฑ์ต่างๆ ทั้งนี้ ชุมชนหมายถึง สังคมขนาดเล็ก ในชนบทที่ยังไม่พัฒนาหรือสังคมหมู่บ้าน ที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และยังรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตบางส่วนได้ (ชยันต์ วรรณะภูติ. 2536 : 44) ซึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. ให้ความหมายของชุมชน ว่า “ชุมชน” คือ หมู่ชน, กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

จากคำจำกัดความและความหมายที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้น เมื่อก้าวถึงชุมชน จะให้ความรู้สึกหรือมโนภาพเกี่ยวกับสังคมขนาดเล็ก ที่อยู่ในพื้นที่ใดร่วมกัน มีระเบียบแบบแผนการดำรงชีวิตร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจโดยใช้ทรัพยากรการผลิตในพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของชุมชนนี้ อาจเรียกได้ว่าเศรษฐกิจชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2544 : 99) ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนว่า “เป็นระบบเศรษฐกิจที่ครอบครัวเป็นหน่วยผลิต แรงงานของสมาชิกครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ความพอเพียงและการพึ่งตัวเองขึ้นอยู่กับการใช้แรงงานเพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดยธรรมชาติไม่ต้องจ้าง เป็นสิ่งที่มีมากับสถาบันครอบครัว โดยทั่วไปครอบครัวคิดถึงการอยู่ให้รอดก่อนแล้วจึงสะสมและค้าขาย พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเองและพึ่งกันเองในชุมชนก่อน และหากจะขายซึ่งเป็นขั้นตอนที่สูงขึ้นก็จะขายในตลาดใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ หลักการอีกข้อหนึ่งของเศรษฐกิจชุมชนคือ เศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมเศรษฐกิจฝังตัวอยู่ในสังคมและวัฒนธรรม”

ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้ความหมายเศรษฐกิจชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ ทั้งในด้าน การผลิต การบริโภค และการกระจายผลผลิต โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน คือ ให้มีส่วนร่วมคิด (What?) ร่วมทำ (How?) ร่วมรับผลประโยชน์ (For Whom?) บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ “ทุนของชุมชน” ทั้งที่เป็น สินค้าทุน (เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์การผลิตต่าง ๆ ฯลฯ ที่มีอยู่หรือสามารถจัดหามาได้ตามศักยภาพ) ทุนทางเศรษฐกิจ (ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ สภาพภูมิประเทศ การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น) และทุนทางสังคม (วิธีการผลิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนสถาน โรงเรียน สถานีนามัย ฯลฯ) นั่นคือ สมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่า พวกเขาจะผลิตอะไรได้บ้างตามศักยภาพและทุนประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ เราจะผลิตกันอย่างไร แล้วเราจะแบ่งปันผลประโยชน์จากการผลิตกันอย่างไร นั่นเอง นั่นคือชุมชน คิดเอง ทำเอง ได้เอง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554)

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกัน ในการวิจัยนี้เห็นว่า เศรษฐกิจชุมชน เป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นรูปธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเมื่อพิจารณารูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิต ผู้วิจัยเห็นว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบเศรษฐกิจพอเพียงสามารถอธิบายได้กับเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากเศรษฐกิจชุมชน เกิดขึ้นภายใต้บริบทของพื้นที่และวิถีชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งมีอำนาจในการต่อรองและการใช้ประโยชน์จากปัจจัยการผลิต หรือทรัพยากรในชุมชนร่วมกัน กลไกของชุมชนซึ่งเป็นหน่วยสังคมขนาดเล็กเอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วม การร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งวัฒนธรรมหรือแบบแผนของชีวิตที่เหมือนกัน ทำให้การใช้อำนาจเพื่อชิงความได้เปรียบมีโอกาสเกิดขึ้นน้อยกว่าสังคมหรือระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่

3.3 วิสาหกิจชุมชน

ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เป็นการผลิตที่เน้นการขาย เพื่อนำรายได้ไปซื้อหาปัจจัยยังชีพ หรือมากกว่านั้นก็ขายเพื่อให้ได้กำไร การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับราคาค่าหรือกลไกตลาด ที่จะกำหนดว่าการผลิตของผู้ผลิตรายใดจะมีกำไรหรือขาดทุน คือถ้าการผลิตนั้นไม่สอดคล้องกับภาวะตลาดก็จะได้กำไรน้อยหรือขาดทุน

เมื่อชุมชนได้รับความสนใจจากรัฐและองค์กรเอกชน ว่าเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย เป็นทางออกและเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ไทยเข้มแข็งในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คำว่าวิสาหกิจชุมชนถูกประดิษฐ์ใช้กับการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อเป็นหน่วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน แต่ผลการส่งเสริมที่ผ่านมา มีนักคิดหลายฝ่ายและชุมชนเองเห็นว่าไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน แม้แต่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ที่การวิจัยนี้ต้องการศึกษาก็ยังได้รับการวิจารณ์ว่าเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนต้องพึ่งพิงรัฐ และไม่สามารถแยกออกจากทุนนิยม ซึ่งจะได้อธิบายในลำดับต่อไป ในที่นี้จะกล่าวถึงวิสาหกิจชุมชนในความหมายที่นักคิดแนวเศรษฐกิจชุมชนให้การอธิบาย เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจ ระหว่างเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (บรรณาธิการ.2545 : 33-41) ให้ความเห็นเกี่ยวกับวิสาหกิจ ว่าตรงกับภาษาอังกฤษว่า enterprise ดังนั้น state enterprise จึงใช้คำไทยว่า รัฐวิสาหกิจ แต่ถ้าเป็นการประกอบการโดยเอกชน enterprise ก็จะมีการใช้ทั้งคำว่า ธุรกิจและวิสาหกิจ เช่น small and medium enterprise (SMEs) คำที่นิยมใช้กันในภาษาไทยคือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่บางทีก็มีการใช้คำว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นต้น และอธิบายถึง enterprise นี้ว่า ถ้าเป็นของรัฐ ภาษาไทยจะใช้คำว่าวิสาหกิจ ถ้าเป็นของเอกชนใช้ทั้งคำว่าธุรกิจและ

วิสาหกิจ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ชุมชน ไม่ใช่รัฐ สถานประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของก็ต้องจัดว่าเป็นเอกชนเช่นเดียวกัน ดังนั้น คำว่าวิสาหกิจชุมชน ก็สามารถใช้คำว่าธุรกิจชุมชน แทนได้ แต่ถ้าจะสร้างความแตกต่างโดยถือว่าธุรกิจเน้นกำไร แต่วิสาหกิจไม่เน้นกำไร ก็พอจะทำได้ และในบริบทของชุมชน จะมีองค์ประกอบของพื้นที่ ประชากร และวิถีชีวิต ถ้าหน่วยประกอบการของชุมชนใดที่ตั้งขึ้นมาโดยไม่เน้นกำไร แต่ไม่ได้ปฏิเสธกำไร ก็สามารถเลือกใช้คำว่าวิสาหกิจชุมชนได้ และในภาษาอังกฤษใช้คำว่า community enterprise

ในแง่ของการพิจารณาองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนที่กล่าวข้างต้น ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล เห็นว่ากลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านต่างๆ กลุ่มผลิตภัณฑ์และกลุ่มร้านค้าของหมู่บ้าน หรือตำบล มีลักษณะเป็นวิสาหกิจชุมชน ส่วนสหกรณ์ ทั้งสหกรณ์การผลิตและสหกรณ์ออมทรัพย์ บางสหกรณ์ก็มีองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวแต่บางสหกรณ์ไม่มี เพราะสหกรณ์จำนวนมากจัดตั้งขึ้นตามสายอาชีพ ไม่ใช่พื้นที่ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ซึ่งผู้มีอาชีพครูในต่างภูมิภาคมิได้มีวิถีชีวิตร่วมกัน ส่วนกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ โดยทั่วไปอยู่ในหมู่บ้านหรือตำบลเดียวกัน มีอาณาเขตของพื้นที่และวิถีชีวิตร่วมกันอย่างเด่นชัด ซึ่งเห็นว่าเป็นประเด็นที่ชัดเจนว่าวิสาหกิจชุมชนเน้นองค์ประกอบของพื้นที่และวิถีชีวิต โดยไม่ได้เน้นการเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

ที่กล่าวขานแนวคิดของนักคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ในเรื่องขององค์ประกอบวิสาหกิจชุมชนขึ้นมากล่าวข้างต้น เพื่อเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้เห็นว่า วิสาหกิจชุมชน มีความแตกต่างไปจากองค์กรธุรกิจประเภทอื่นๆ เช่น รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน หรือ แม้แต่สหกรณ์ ซึ่งทั้งหมดมีกฎหมายมีสถาบันรองรับมาก่อน แต่วิสาหกิจชุมชนเพิ่งมีกฎหมายรองรับเมื่อ ปี พ.ศ.2548 และกฎหมายที่ออกมานั้นก็ได้กำหนดความหมายและคำจำกัดความต่างๆที่เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนไว้ได้แก่

1. พระราชบัญญัติ หมายความว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548
2. วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน
3. เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย
4. กิจการวิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชน หรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
5. คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

6. กรรมกร หมายความว่า กรรมกรส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

7. คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี

ในมุมมองของราชการ กรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบตามกฎหมายในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ Small and Micro Community Enterprise) ว่าหมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่ป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ความหมายของวิสาหกิจชุมชนโดยสรุป คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม “กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน”(กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาเกษตรกร. 2547 : 18) และวิสาหกิจชุมชนไม่ใช่ธุรกิจชุมชน ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องของกิจการที่ชุมชนได้ร่วมกันเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการในชุมชนก็ตาม เพราะว่าโดยหลักการคิดแล้วธุรกิจชุมชนจะดำเนินกิจกรรมเป็นเรื่องๆ มุ่งเน้นที่รายได้ และกระบวนการผลิต การจัดการ และมุ่งเน้นการจำหน่ายในตลาดเพื่อหวังผลกำไรเป็นหลัก แต่วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบที่มีหลากหลายกิจกรรมเชื่อมโยงกัน โดยเน้นวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้เพื่อใช้ทุนทางสังคมตามที่กล่าวไว้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยไม่หวังการพึ่งพาตลาดเป็นหลัก

วิชิต ชาติเพชร คณะกรรมการจัดทำเอกสารวิสาหกิจชุมชนได้อธิบาย ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ว่ามีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ ได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชน เป็นหลัก
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
4. เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
7. มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

3.3.1 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายความว่าคณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ในขณะที่ชาวบ้านทั่วไปและองค์กรพัฒนาเอกชน ใช้คำนี้เพื่อหมายถึงองค์กรชุมชนต่างๆ ที่สัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายอินแปง หมายถึง กลุ่มต่างๆ รอบภูพานที่สัมพันธ์กันเป็นองค์กรใหญ่ เรียกว่าอินแปง หรือเครือข่ายยมนา หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย สามเครือข่าย คือ ยาง ไม้ผล และนา ซึ่งมีสมาชิกเครือข่ายเป็นบุคคลก็ได้ องค์กรชุมชนก็ได้ (ในการฝึกพลังผู้นำชุมชนและเครือข่าย จัดทำยุทธศาสตร์ ชุมชน นครศรีธรรมราช ปี 2547 เมื่อเดือนธันวาคม 2547 เครือข่ายยมนา ได้ขยายความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นเป็น 4 เครือข่าย โดยรวมเครือข่ายประมงด้วย และได้แก้ไขชื่อเครือข่ายจาก “ยมนา” เป็น “ยมนนา”)

แม้มีความหมายต่างกันบ้าง แต่มีเนื้อหาสำคัญอันเดียวกัน คือความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือองค์กรในท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นเพราะมีผู้เชื่อมโยง ช่วยให้เกิดเครือข่าย ถ้าไม่ช่วยก็ต่างคนต่างอยู่ ตัวใครตัวมัน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่บีบบังคับให้ผู้คนดิ้นรนทำมาหากินเพื่อเอาตัวรอด และระบบโครงสร้างสังคมสมัยใหม่ไม่ค่อยเอื้อให้คนสัมพันธ์กัน ไปมาหาสู่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ไม่ต้องออกไปหากินไกลๆ ทำให้คนใกล้ชิดกัน วันนี้สถานการณ์เปลี่ยนไป จำเป็นต้องมีคนเชื่อมคน เชื่อมองค์กรในแนวราบหรือแนวนอน เพื่อให้ผู้คนสัมพันธ์กัน และช่วยเหลือกันเหมือนที่เคยทำในอดีตแต่ต่างกันในรูปแบบซึ่งต้องพัฒนาให้เหมาะสม ดังกรณีการทำแซร์แรงงานในภาคใต้ ซึ่งเป็นการสืบทอด”ซอมมือ” หรือการลงแขกได้เป็นอย่างดี เพียงแต่มีระบบระเบียบมากขึ้นเวียนกันไปทำงานในบ้านของสมาชิก กำหนดเวลาเริ่ม เวลาหยุด ฯลฯ (วิจิต ชาติเพชร. 2547 : 1)

3.3.2 ความเกี่ยวพันระหว่างเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน และ วิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาความหมายและการตีความที่ผ่านมาในตอนต้น เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน เป็นเรื่องที่มีความสอดคล้องกันในประเด็นต่างๆ คือ ความสมดุลในระบบเศรษฐกิจ ความเท่าเทียมกันในอำนาจของการจัดสรรผลประโยชน์ ที่อยู่ภายใต้อาณาเขตพื้นที่และวิถีชีวิตร่วมกัน ในที่นี้จะได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ต่อไปถึงแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในลักษณะการมองภาพองค์รวมเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ

1) เศรษฐกิจพอเพียง กับวิสาหกิจชุมชน

เศรษฐกิจพอเพียง มีความหมาย ภายใต้บริบทความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งหวังให้สมาชิกในระบบเศรษฐกิจ หรือสังคม มีความเท่าเทียมกันในการสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความสมดุลภายในและภายนอกของมนุษย์ แนวความคิดพื้นฐานและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับ

วิสาหกิจชุมชน หากได้พิจารณาให้ลึกลงไปถึงองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ที่มีอาณาบริเวณพื้นที่และวิถีชีวิตร่วมกัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเรื่องที่คนในชุมชนจะมีโอกาสสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่มีความเท่าเทียมกันและมีความสมดุลได้ อันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรและวิถีชีวิตอันมีแบบแผนเดียวกัน

หรืออาจกล่าวได้ว่า วิสาหกิจชุมชนมีฐานคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยกตัวอย่างเช่น วิสาหกิจชุมชนไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยวๆ ที่พอเริ่มต้นก็ทำเยอะๆ เพื่อมุ่งตลาดใหญ่ แต่เป็นกลุ่มกิจกรรมที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ จากการสำรวจวิจัยสภาพชีวิตของตนเอง รวมทั้งศักยภาพ และทรัพยากรต่างๆ ที่เป็นทุนตนเอง ที่ยังไม่ได้มีการพัฒนา ยังไม่มีกระบวนการเพิ่มมูลค่าให้สิ่งเหล่านั้น กิจกรรมเหล่านี้ไม่ได้มีอะไรซับซ้อน ล้วนแต่เป็นการทำกินทำใช้แทนการซื้อจากตลาด เป็นการจัดการระบบการผลิตและการบริโภคใหม่ นั่นเอง เช่น จะจัดการเรื่องข้าว หมู เห็ด เป็ด ไก่ ปลา ผัก ผลไม้ นำปลา ยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน และข้าวของเครื่องใช้จำนวนมากซึ่งชุมชนทำได้เอง ผลิตได้เองโดยไม่ยุ่งยากอะไรแต่ไม่ทำ เพราะคิดว่าจะหาเงินมาซื้อทุกอย่าง การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดเท่ากับเป็นการลดรายจ่ายการลดรายจ่ายเท่ากับเพิ่มรายได้ ที่ผ่านมาระยะนี้ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องการลดรายจ่าย เรานั่นเรื่องการเพิ่มรายได้โดยลืมไปว่า พอรายได้เพิ่มรายจ่ายก็เพิ่ม และรายจ่ายมักจะมากกว่ารายได้เสมอ ทำให้เป็นหนี้เป็นสินจนไม่สามารถจัดการได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร.2548 : 7)

2) เศรษฐกิจชุมชนกับวิสาหกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจในสังคมขนาดเล็ก ที่บุคคลอยู่ในพื้นที่ใดร่วมกัน มีระเบียบแบบแผนการดำรงชีวิตร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจโดยใช้ทรัพยากรการผลิตในพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของชุมชนนี้ เป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นรูปธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่วิสาหกิจชุมชนก็เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน เมื่อพิจารณารูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิต ของวิสาหกิจชุมชนต่างๆ หากสามารถสร้างความสมดุลและความพอเพียงในชุมชนได้แล้ว เมื่อสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ก็จะสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนในระดับสูงขึ้นไปหรือในระดับประเทศได้

จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงทรงชี้แนะว่า “วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ลองคิดดูว่าถ้าตำบลหนึ่งมีวิสาหกิจชุมชนอยู่ 20-30 อย่าง ผลิตเพื่อบริโภคในท้องถิ่น ลดการซื้อจากตลาดภายนอกได้ประมาณหนึ่งในสี่” กรมส่งเสริมการเกษตรได้หยิบยกเป็นเครื่องพิจารณาว่า ผลดีของเศรษฐกิจชุมชน โดยยกตัวอย่างว่าเหมือนประเทศไทยที่ขาดดุลการค้าเพราะนำเข้ามากกว่าส่งออก ถ้าประเทศไทยเน้นเรื่องการผลิตเพื่อการบริโภคในประเทศ ลดการนำเข้าลง ดุลการค้าก็จะดีขึ้น ประเทศไทยก็

จะมีเศรษฐกิจดีขึ้นชุมชนก็เช่นเดียวกันวิสาหกิจชุมชนที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานและวงจรชีวิตของชุมชนทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ระบบที่พึ่งพาตนเองได้ ชุมชนมีรายรับมากกว่ารายจ่ายผลิตอาหารและของใช้พื้นฐานได้เอง ลดรายจ่ายก็เท่ากับเพิ่มรายได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร.2548 : 9)

3.3.3 เศรษฐกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย

การมีอยู่ของเศรษฐกิจชุมชนไทยนั้นมิมาแต่เดิมแล้วดังจะเห็นได้จากชื่อชุมชนเก่าหลายแห่งที่สะท้อนการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน เช่น บ้านพานถม บ้านช่างหล่อ บ้านบาตร บ้านหม้อ ในกรุงเทพมหานคร หรือบ้านอรัญญิก ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และหลายๆชุมชนในปัจจุบันก็ยังคงมีวิถีเศรษฐกิจชุมชนเช่นเดิม รัฐบาลไทยหลายๆคณะก็ได้อ้างถึงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญตลอดมา เช่น การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ด้วยการสนับสนุนให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ตามศักยภาพทางการตลาดในระดับต่างๆ คือ ระดับภูมิภาค ระดับประเทศและระดับส่งออก โดยจัดระบบการบริหารจัดการ โครงการและบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเทคโนโลยีและการจัดการควบคู่ไปกับการสนับสนุนด้านการตลาด

การกำหนดโครงการด้านการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ช่วยให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมการพัฒนาจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการสร้างสรรค์ คิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมถึงการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและกลุ่มอาชีพ เพื่อทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ทั้งนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่แท้จริงนั้นเกิดจากพลังความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นและการมีผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถ โดยรัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนทางด้านเทคนิค จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็น และให้ความช่วยเหลือกิจกรรมทางการตลาด

การเกิดขึ้นของเศรษฐกิจชุมชนใหม่ในสมัยปัจจุบัน เริ่มมีการพูดถึงและปฏิบัติอย่างกว้างขวางเมื่อ รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในปี 2544 มีนโยบายประกาศสงครามกับความยากจน อันเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศรัฐบาลจึงจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศ โดยนำแนวความคิดมาจากการพัฒนาสินค้าพื้นบ้านของ จ.โอคิตะ ประเทศญี่ปุ่น แต่

อย่างไรก็ตามด้วยความที่เป็นรัฐบาลที่มีพื้นฐานจากกลุ่มทุน ถึงแม้ว่าจะมีนักคิดแนวชุมชนเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาและคณะทำงานอยู่มากก็ตาม การตีความและกระบวนการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ก็ยังไม่แยกออกจากธุรกิจชุมชนที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อขายในตลาด และเมื่อเวลาผ่านไป จำนวนกับขนาดของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนก็มากขึ้น คำว่าวิสาหกิจชุมชนก็ถูกประดิษฐ์ขึ้นเรียกองค์การที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชน ในขณะที่กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาจากภาครัฐ กับการแข่งขันในตลาดก็ไม่สามารถรองรับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนได้ จึงนำไปสู่การรวมตัวของผู้นำทางความคิดเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นสถาบันที่จะกำหนดให้มีกลไกที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกาศใช้ในปี 2548 โดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามกฎหมาย การดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ภายใต้กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ก็ได้พัฒนาและขยายความหมายของโครงการให้ครอบคลุมการดำเนินงานกว้างขวางขึ้น โดยปรับเปลี่ยนเป็น “โครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น” (OTOP) ในปี 2549 โดยแบ่งผลิตภัณฑ์ออกเป็น 2 ส่วนคือ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชุมชน เรียกว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งไม่จำเป็นว่าหนึ่งตำบลจะต้องมีหนึ่งผลิตภัณฑ์ อาจเป็นหลายชุมชน และไม่จำเป็นต้องอยู่ในจังหวัดหรือภาคเดียวกัน แต่จะเป็นการรวมกลุ่มของผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบระบบเครือข่าย ส่วนที่ 2 คือ ผลิตภัณฑ์ที่มาจากผู้ประกอบการรายเดียว เช่น ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เรียกว่า ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น แบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท คือ 1.อาหาร 2.เครื่องคัม 3.ผ้าเครื่องแต่งกาย 4. ของใช้-ของตกแต่ง-ของที่ระลึก 5. สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร

ในปี 2549 ได้กำหนดให้กลุ่มผู้ประกอบการ/ผู้ประกอบการลงทะเบียนผู้ประกอบการ OTOP โดยกำหนดประเภทของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น เป็น 3 ประเภท คือ

1. กลุ่มผู้ผลิตชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มในชุมชน ผลิตสินค้าที่แสดงความเป็นไทย หรือภูมิปัญญาไทย และสมาชิกในกลุ่มร่วมกันผลิต ร่วมกันบริหารจัดการ และร่วมรับผลประโยชน์ เช่น กลุ่มผู้ผลิตชุมชนที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ ได้แก่ สมาคม สหกรณ์ มูลนิธิ กลุ่มผู้ผลิตชุมชนที่ไม่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ ได้แก่ กลุ่ม ชมรม

2. ผู้ผลิตชุมชนที่เป็นเจ้าของรายเดียว หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งในชุมชนที่ ผลิตสินค้าที่แสดงความเป็นไทย หรือภูมิปัญญาไทย และมีความเชื่อมโยงกับชุมชนในข้อใดข้อหนึ่ง ได้แก่ การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิตหรือมีการจ้างแรงงานในชุมชน หรือมีการใช้วัตถุดิบในชุมชน หรือมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ หรือมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์

3. ผู้ผลิตที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) หมายถึง ผู้ผลิต/

ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนนิติบุคคล ได้แก่ บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญ ซึ่งผลิตสินค้าที่แสดงความเป็นไทย หรือภูมิปัญญาไทย และมีความเชื่อมโยงกับชุมชนในข้อใดข้อหนึ่ง ได้แก่ การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการผลิต/จ้างแรงงานในชุมชน/ใช้วัตถุดิบในชุมชน หรือมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ หรือมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ โดยมีสินทรัพย์ลงทุนรวมกันมากกว่า 5 ล้านบาท

จากการที่กลุ่มเป้าหมายของการส่งเสริมและพัฒนาตามพระราชบัญญัติ และตามโครงการ OTOP เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ทับซ้อน หรืออาจเป็นเป้าหมายเดียวกันก็ได้โดยเฉพาะในชนบท ส่วนวิธีดำเนินการ ก็มีการแบ่งกลุ่มและจดทะเบียนตามคำจำกัดความที่กล่าว ซึ่งก็เชื่อมโยงกับคำว่า ชุมชน และเครือข่ายเช่นเดียวกัน ดังนั้น ถึงแม้ว่าจะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแล้ว แต่การจัดตั้งคณะกรรมการและหน่วยงานดำเนินการตลอดจนแผนปฏิบัติการต่างๆ ก็ยังไม่เกิดขึ้นและล่าช้าไปกว่า 7 เดือน จากความไม่เข้าใจและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเจ้าหน้าที่และประชาชนที่ได้รับไม่เพียงพอ ทำให้การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติเพิ่งเริ่มต้นใน เดือนสิงหาคม 2548 เท่านั้น และเป็นไปอย่างช้าๆ ผลการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ซึ่งดำเนินการตั้งแต่วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2548 จนถึงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2548 (ซึ่งขั้นตอนการรับจดทะเบียนนั้น นายทะเบียนจะต้องพิจารณาเอกสารหลักฐานและคุณสมบัติผู้ยื่นขอจดทะเบียนแล้วเปิดประกาศ เป็นเวลา 7 วัน หากไม่มีผู้คัดค้านจึงจะอนุมัติการจดทะเบียนได้) มีวิสาหกิจชุมชนยื่นคำขอจดทะเบียนทั้งสิ้น 40 จังหวัด จำนวน 332 แห่ง ได้รับอนุมัติการจดทะเบียนแล้ว 8 แห่ง และอยู่ระหว่างรอการพิจารณาอนุมัติอีก 301 แห่ง ก่อนจะมีการเร่งจดทะเบียนในปี 2549-2550 ซึ่งถ้าจะพูดอย่างง่าย ๆ ก็ได้ฐานลูกค้าส่วนหนึ่งมาจากโครงการ OTOP มาจดทะเบียนนั่นเอง โดย ข้อมูล ณ 30 มิถุนายน 2545 มีวิสาหกิจชุมชนจดทะเบียนแล้ว 43,172 แห่ง (เพิ่มขึ้น ประมาณ 5,400 แห่งตัว ภายใน 20 เดือน) และ เครือข่ายอีก 116 เครือข่าย สมาชิกกว่า 707,826 คน

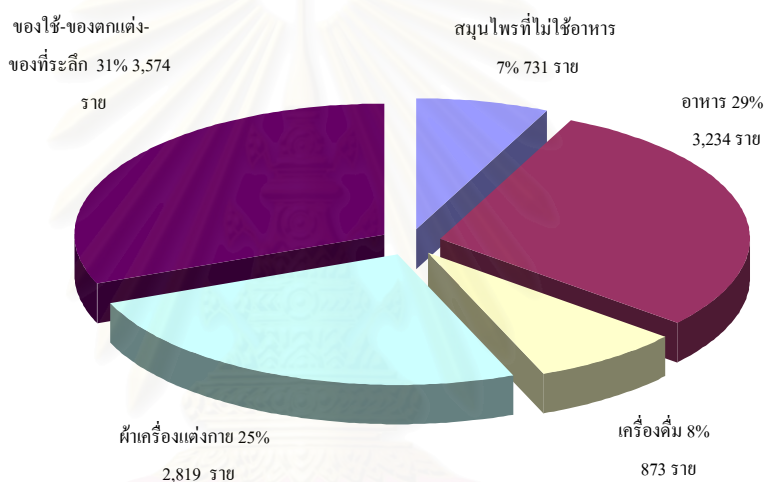
ก่อนที่จะกล่าวถึงผลการดำเนินงานของภาครัฐตามพระราชบัญญัติ ในบทต่อไป ในบทนี้จะขอให้ข้อมูลฐานลูกค้าดังกล่าวในภาพรวมของประเทศในปี 2549 จากฐานข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนี้

3.3.4 ภาพรวมจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

จำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นในประเทศไทยที่ขึ้นทะเบียน ปี 2549 มีทั้งสิ้น 37,840 ราย ในจำนวนนี้เป็นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่มีผลิตภัณฑ์ได้รับมาตรฐานอย่างน้อย 1 ผลิตภัณฑ์มีอยู่ 11,231 ราย เมื่อพิจารณาตามประเภทผลิตภัณฑ์ พบว่า มีถึงร้อยละ 70 ของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ไม่สามารถจำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ได้ (26,609 ราย) ส่วนที่เหลือที่สามารถจำแนกตามประเภทได้ 11,231 ราย แบ่งเป็นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทของใช้-ของตกแต่ง-ของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 31 (3,574 ราย) ของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่สามารถจำแนกตามประเภท

ผลิตภัณฑ์ได้ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่สามารถจำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์ได้ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทอาหาร คิดเป็นร้อยละ 29 (3,234 ราย) ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 25 (2,819 ราย) ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทเครื่องคั้ม คิดเป็นร้อยละ 8 (873 ราย) และ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร คิดเป็นร้อยละ 7 (731 ราย) (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนกตามประเภทผลิตภัณฑ์

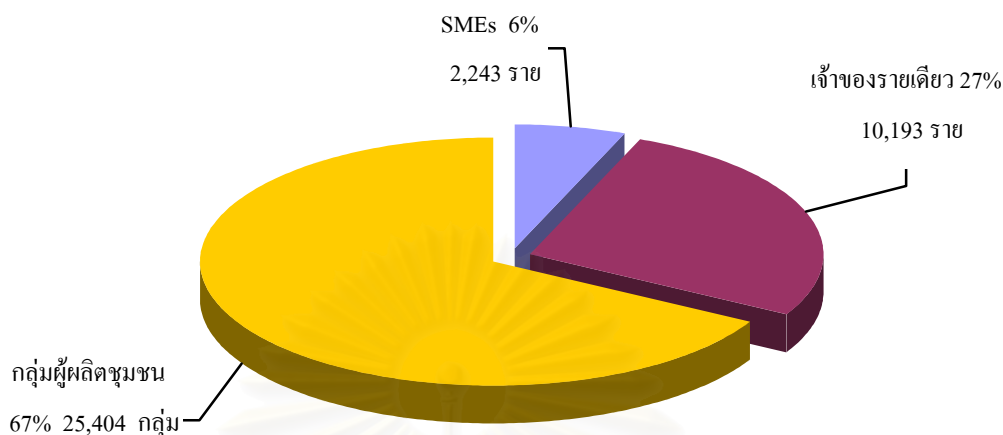

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2550

3.3.4.1 จำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น จำแนกตามประเภทผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ขึ้นทะเบียนปี 2549 มีทั้งสิ้น 37,840 ราย โดยผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทกลุ่มผู้ผลิตชุมชนมีจำนวนมากที่สุด คือ 25,404 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 67 ของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นทั้งหมดในปี 2549 รองลงมาคือ ประเภทเจ้าของรายเดียว 10,193 ราย คิดเป็นร้อยละ 27 SMEs 2,243 ราย คิดเป็นร้อยละ 6 (รูปที่ 2)

รูปที่ 2 ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนกตามประเภทผู้ประกอบการ

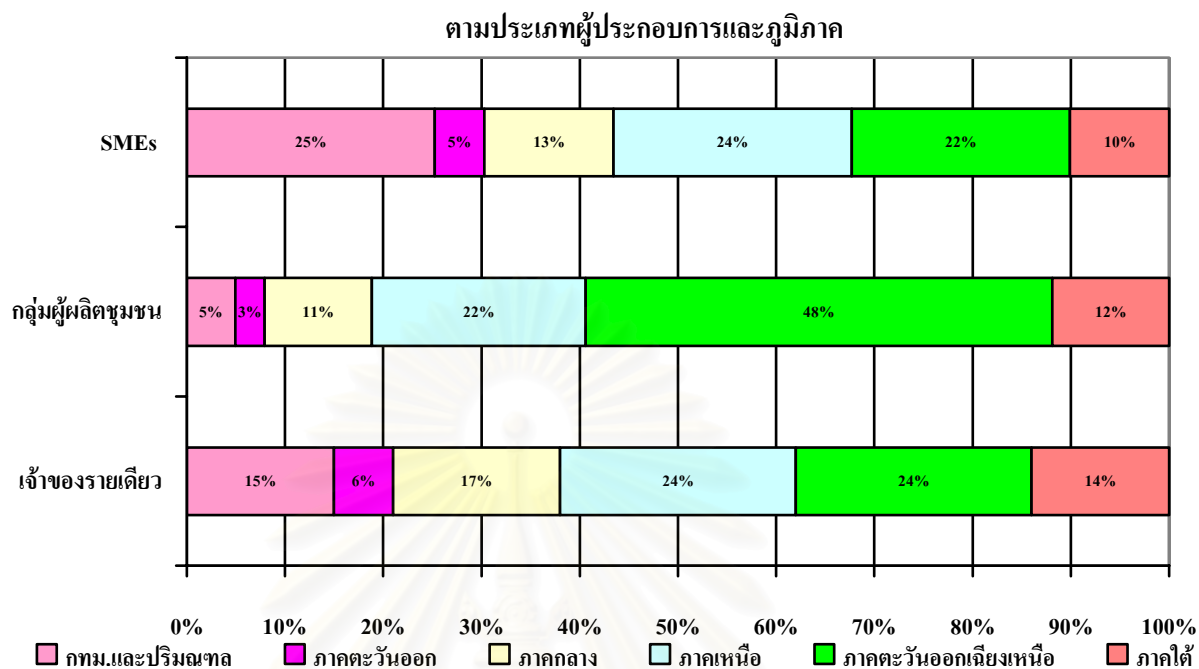
ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2550

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทเจ้าของรายเดียว 10,193 ราย กระจายอยู่มากใน 2 ภาค คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2,473 ราย และภาคเหนือ 2,491 ราย คิดเป็นร้อยละ 24 ของผู้ประกอบการการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทเจ้าของรายเดียว ถัดมา คือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 17 (1,724 ราย) และ กทม.และปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 15 (1,494 ราย) (รูป 1.3)

ขณะที่ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทกลุ่มผู้ผลิตชุมชนจำนวน 25,404 กลุ่ม อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 12,171 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 48 ของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 22 (5,492 กลุ่ม) และภาคใต้ ร้อยละ 12 (3,093 กลุ่ม) รูปที่ 1.3)

ส่วนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภท SMEs 2,243 ราย มีมากในเขต กทม.และปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 25 ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภท SMEs ทั้งหมด (571 ราย) และภาคเหนือ ร้อยละ 24 (543 ราย) ถัดมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 22 (495 ราย) (รูปที่ 3)

รูปที่ 3 ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนก

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2550

3.3.4.2 จำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น จำแนกตาม

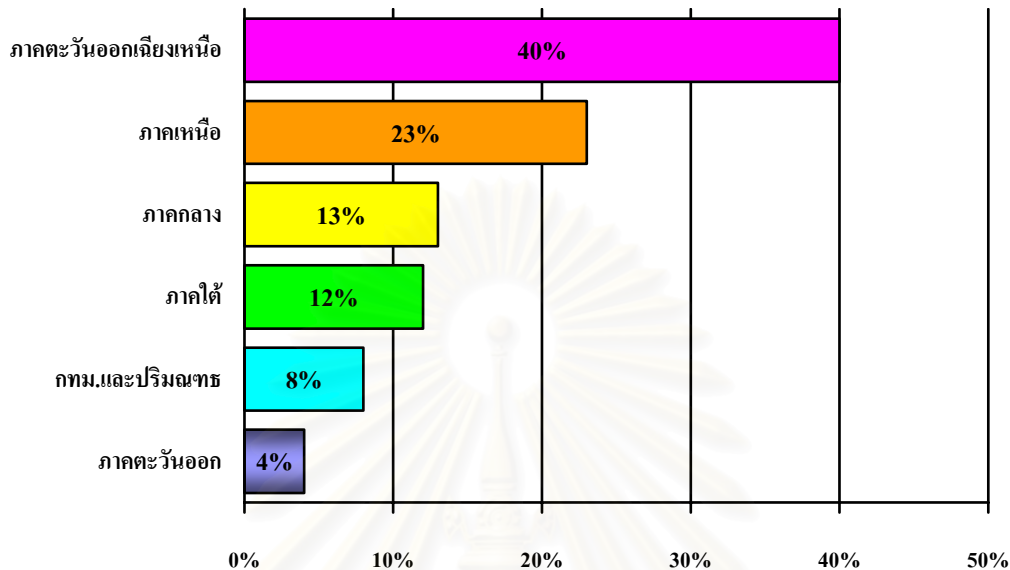
ภูมิภาค

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่เป็นรายภูมิภาค พบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น 37,840 ราย กระจายตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นในปี 2549 (15,139 ราย) รองลงมาคือ ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 23 (8,526 ราย) ส่วนภาคที่มีจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นน้อยที่สุด คือ ภาคตะวันออก เพียงร้อยละ 4 เท่านั้น (1,427 ราย) (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑืชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549

จำแนกตามภูมิภาค

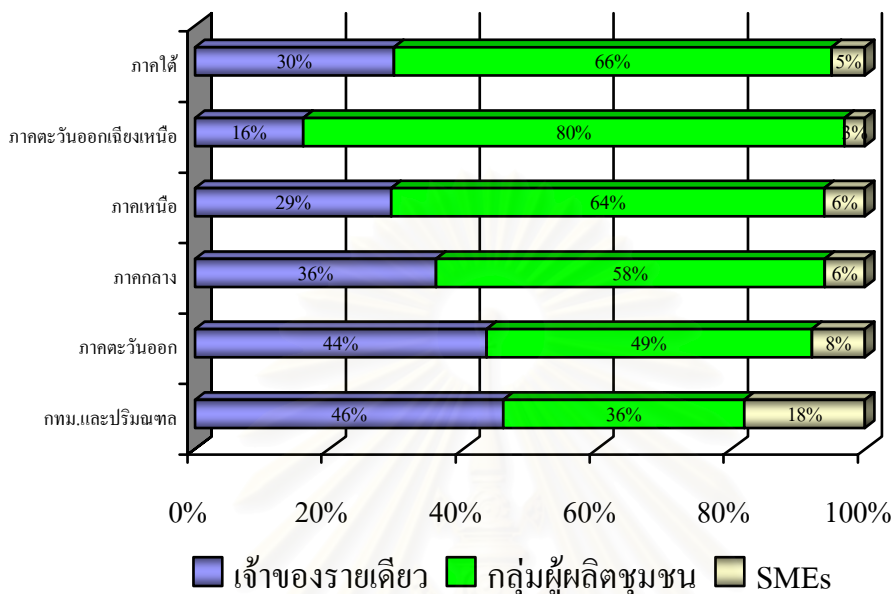

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2550

ร้อยละของประเภทผู้ประกอบการผลิตภัณฑืชุมชนและท้องถิ่นในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ เป็นกลุ่มผู้ผลิตชุมชนมากที่สุด รองลงมา คือ ประเภทเจ้าของรายเดี่ยว และ SMEs ส่วนในภาคตะวันออก สัดส่วนของกลุ่มผู้ผลิตชุมชนและเจ้าของรายเดี่ยวค่อนข้างใกล้เคียงกัน ขณะที่ กทม.และปริมณฑล มีสัดส่วนของเจ้าของรายเดี่ยวมากกว่ากลุ่มผู้ผลิตชุมชน และ SMEs (รูปที่ 5)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 5 ร้อยละของจำนวนผู้ประกอบการผลิตภัณฑชุมชนและท้องถิ่น ปี 2549 จำแนกตามประเภทผู้ประกอบการและภูมิภาค

ที่มา : ฐานข้อมูลสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ.2550

จากข้อมูลทั้งหมด แม้ว่านโยบายการส่งเสริมผลิตภัณฑชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของผู้ประกอบการในชุมชนและท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ซึ่งโดยภาพรวมแล้วเป็นกลุ่มผู้ผลิตชุมชนมากที่สุด แต่การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ประกอบการดังกล่าว โดยใช้แนวคิดและวิธีการส่งเสริมเหมือนกับธุรกิจทั่วไปตามระบบทุนนิยมกลับมีปัญหาเนื่องจากการผลิตที่ถูกครอบงำโดยระบบทุนนิยม จะเป็นการผลิตที่เน้นนำออกไปขาย เพื่อจะได้นำรายได้จากการขายไปซื้อหาปัจจัยยังชีพอื่นๆ หรือถ้ามากไปกว่านั้น นำออกขายเพื่อต้องการให้กำไรการผลิตทุนนิยมจึงไม่แยกออกจาก “กลไกการค้า” และกลไกการค้าหรือกลไกการตลาดนี้เองที่จะเป็นตัวกำหนดว่า การผลิตการค้าใดจะมีรายได้มีรายได้น้อยมีรายได้มาก กำไรหรือขาดทุน กล่าวคือ ถ้าการผลิตนั้นไม่สอดคล้องกับภาวะตลาดหรือไม่สามารถปรับระบบการผลิตให้สอดคล้องกับภาวะตลาดที่เป็นอยู่ ผู้ผลิตจะต้องขาดทุน มีรายได้น้อย เว้นเสียแต่ว่า ผู้ผลิตมีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงตลาดให้สอดคล้องกับการผลิตของตน เช่นการผลิตของผู้ผูกขาด ในภาวะเช่นนี้ ผู้ผลิตเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด ไม่ใช่ตลาดมีอำนาจเหนือผู้ผลิต

กล่าวสำหรับชุมชนและผู้ผลิตรายเล็กรายน้อยทั้งหลาย การประกอบการในระบบทุนนิยมล้วนแต่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของตลาด ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ผลิตผู้ค้ารายใหญ่

สภาพเช่นนี้ การผลิตของชุมชนและผู้ผลิตรายย่อยไม่มีบทบาทใดๆ ที่จะไปเปลี่ยนแปลงกลไกตลาด มีแต่ต้องเปลี่ยนแปลงตนเองให้สอดคล้องกับกลไกตลาด นอกจากนั้น การเติบโตขึ้นของผู้ผลิตรายเล็กรายย่อยเหล่านี้ ยังถูกควบคุมโดยภาครัฐอีกด้วย เช่น การผลักดันให้กลุ่มตั้งจะออมทรัพย์จดทะเบียนเป็นสหกรณ์เพื่อให้เป็นองค์การที่มีกฎหมายรองรับ และเพื่อความถูกต้องเหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาตามมุมมองของภาครัฐ หรือ กรณีที่มีการจับกุม ปรับผู้ผลิตชุมชนที่ผลิตสินค้าแข่งขันกับผู้ค้ารายใหญ่ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนตามนโยบายการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ก็เป็นเพียงการเอาทุนนิยมไปครอบชุมชนอย่างเห็นได้ชัด เป็นการพัฒนาแบบแยกส่วนให้เงินสนับสนุนแล้วทำให้ชุมชนกลายเป็นผู้ผลิตสินค้าเพื่อขายให้ได้เงินมากกว่าการพัฒนาชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งในที่สุดแล้วก็ไม่สามารถแข่งขันกับทุนใหญ่ได้อยู่แน่นอน

ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าชุมชนไม่มีเครื่องมือทางสถาบันหรือกฎหมายถูกระเบียบที่สอดคล้องต่อวิถีชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วการขยายตัวของวิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นตามนโยบายดังกล่าว กลับไม่ได้เป็นไปตามหลักปรัชญาเนื่องจากไม่สามารถพึ่งพาตนเองหรือมีภูมิคุ้มกันได้ในระยะยาว ซึ่งถ้าเช่นนั้น การผลิตเล็กการผลิตน้อย การผลิตชุมชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศจะอยู่รอดได้อย่างไร จะทำอย่างไรให้การผลิตเล็กการผลิตน้อยและการผลิตของชุมชนเป็นกลไกเลี้ยงชีพ เป็นกลไกพัฒนาชีวิตและพัฒนาสังคมได้ ในที่สุดชุมชนที่ได้มีการรวมตัวและมีการขยายตัวขึ้นจากกลไกการแลกเปลี่ยนและได้เห็นได้รับความไม่เป็นธรรมในการประกอบการ รวมทั้งไม่ได้รับความสะดวกในการพัฒนาในแนวทางที่ชุมชนต้องการได้ ก็ได้ร่วมกับผู้นำชาวบ้าน นักคิดและผู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางชุมชนจัดทำร่างกฎหมายฉบับหนึ่ง คือ “ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ...” โดยมีหลักการที่ชัดเจนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันหรือหลักอิงให้แก่เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ก่อนที่จะถูกนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี แต่ร่างพระราชบัญญัติฉบับประชาชนดังกล่าวก็ได้เงียบหายไป ในขณะที่ภาครัฐได้มีการพิจารณาแก้ไขและนำเสนอเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา จนกระทั่งได้มีการตราพระราชบัญญัติออกมาในปี พ.ศ.2548 ในชื่อเดียวกันว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548” ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอสาระสำคัญเปรียบเทียบกับร่างพระราชบัญญัติฉบับประชาชน รวมทั้งเสนอผลการศึกษาคำเนินงานของภาครัฐและกรณีศึกษาในพื้นที่ในบทต่อไป

บทที่ 4

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 และผลการดำเนินงานของรัฐ

จากแนวคิดในเรื่องวาทกรรมการพัฒนา ซึ่งประสบการณ์พัฒนาในแนวทางชุมชนของประเทศไทย มีภาพของการพัฒนาแบบมาจากภายนอก ผ่านปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำให้ชุมชนมีลักษณะการพึ่งพิงการค้าในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม พึ่งพิงกลไกราชการ ด้วยการถูกรอบงำผ่านวาทกรรมการพัฒนาผ่านแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งสุรวุฒิ ปัดไธสง (2542 : 5) ได้ศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของชนบทไทยเกิดขึ้นเมื่อประเทศก้าวเข้าสู่กระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นความทันสมัยตามแบบตะวันตก นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือผ่านโครงการเงินกู้ หรือผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ โดยมีวาทกรรมเรื่องการพัฒนา และความด้อยพัฒนา เป็นเครื่องมือจัดแบ่งประเทศต่างๆ เป็นประเทศพัฒนาแล้วและประเทศด้อยพัฒนา มีผลให้ประเทศไทยเกิดกระแสดความต้องการพัฒนาจากประเทศด้อยพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างเป็นระบบ ด้วยการกำหนดเป้าหมายและทิศทางพัฒนาของประเทศในชื่อเรียกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และผลของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย เพ็ญสิริจิระเดชากุล (2542 : 1-3) ได้วิเคราะห์ว่าเมื่อเวลาผ่านไปผลการพัฒนาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยผลของการพัฒนาด้านบวกได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุและสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น ฯลฯ แต่ผลบวกเหล่านี้กลับตกถึงคนในชุมชนชนบทหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย ยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ก่อให้เกิดผลลบ เช่น การขยายตัวของอุตสาหกรรม การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการค้าส่งออก และการขยายตัวของรัฐเข้าไปในชุมชนชนบท ทำให้ชุมชนชนบทเกิดความอ่อนแอ และต้องพึ่งพิงตลาดกับพ่อค้าคนกลาง ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การรวมกลุ่มตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่มีแต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกลืมเลือนและเริ่มสูญหายไป (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536) และที่สำคัญ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ของคนในชุมชนที่ทำให้ครัวเรือนและชุมชนสามารถพึ่งตนเองและมีอิสระ มีศักดิ์ศรีที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง รวมทั้งความสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเองนั้นก็ลดน้อยลงไปด้วย

การพัฒนาให้ชุมชนทันสมัยถูกผูกอยู่กับกระบวนการคิดตามวาทกรรมการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านการมองเห็นว่ารายได้เป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาที่สำคัญ หากมีรายได้สูงก็จะทำให้พ้นจากความยากจน และการที่จะทำให้อันคนในชุมชนมีรายได้สูงนั้น ก็ต้องส่งเสริมการผลิตและ

การค้า และโดยที่กระบวนการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของ รัฐ เป็นสิ่งที่ชุมชนมิได้ริเริ่มขึ้นเอง และไม่มีโอกาสในการต่อรอง หรือมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎเกณฑ์ต่างๆ เนื่องจากรัฐกำหนดให้แล้วในแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ ดังนั้น ชุมชนจึงเป็นฝ่าย รองรับสิ่งที่ภายนอกกำหนด และผลผลิตที่ชุมชนผลิตได้ก็กลายเป็นเพียงวัตถุดิบหรือสินค้าในตลาด และถูกระบบการค้าทุนนิยมขูดรีดส่วนเกินออกไปจากชุมชนในที่สุด

เมื่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเกิดปัญหา ปรากฏว่าชุมชนกลับยังมีความเข้มแข็งพอที่ จะรองรับกำลังแรงงานที่ว่างงานจากเมืองกลับสู่ชนบท ทั้งนี้เพราะ ชุมชน โดยเฉพาะในชนบทมี องค์ประกอบด้านทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถ พึ่งพาตนเองได้หลงเหลืออยู่ นโยบายของรัฐบาลในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นให้ชุมชนเป็น ทางออกของการแก้ไขปัญหา ให้ชุมชนมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านความสัมพันธ์ด้านการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลผลิต ในชื่อของเศรษฐกิจชุมชน เพื่อแทนระบบ เศรษฐกิจภาคเมืองที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวหดตัวลงอย่างมากจนเป็นปัญหานั้น อย่าง น้อยก็ทำให้ชุมชนได้แสดงศักยภาพที่เป็นมาตั้งแต่ต้น แต่ถูกกลืนไปจากกระแสการพัฒนาแบบทุนนิยม นโยบายการพัฒนาต่างๆ ที่มุ่งลงไปยังชุมชนทำให้ชุมชนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐและตลาดมากขึ้น การปรับตัวของชุมชนเพื่อให้อยู่รอดในกระแสทุนนิยม ทำให้พลังการผลิต อำนาจในการต่อรอง ของ ชุมชนได้รับการรื้อฟื้นคืนมาในระดับหนึ่ง ดังที่เห็นได้จากการรวมตัวกันของชุมชนต่างๆ เพื่อดำเนิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนมากเกิดการรวมตัวกันตามธรรมชาติ ตามเงื่อนไขความจำเป็นของการ ผลิตที่ผลักดันให้ชุมชนต้องรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือกันเอง เช่นการรวมตัวกันเป็นสถาบันเศรษฐกิจ ชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการผลิตและความร่วมมือกันระหว่าง สมาชิก เพื่อดำเนินการผลิตเพื่อการค้าร่วมกัน การรวมตัวกันเป็นเงื่อนไขที่ดีในการสะสมทุน เช่น กลุ่มสังฆะออมทรัพย์ หรือกลุ่มหัตถกรรม กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น อีกรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนมีการรวมตัว กัน คือ รูปแบบของสถาบันการเงินชุมชน ที่ได้ก่อรูปขึ้น โดยมีโอกาสจากนโยบายต่างๆของรัฐ ที่ สนับสนุนให้ชุมชนออมเงิน เป็นฐานรองรับความต้องการทุนในการผลิตในระบบตลาด

เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น รัฐก็ได้ตระหนักถึงศักยภาพของชุมชน และเมื่อชุมชน ได้ก่อรูปสถาบันทางเศรษฐกิจของชุมชนแบบใหม่ขึ้นมาแล้ว โดยมีพลังการต่อรอง และเสนอ แนวความคิดอิสระ รวมถึงทำที่ในระดับที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ด้วยการเสนอร่างกฎหมายเพื่อการ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน อันมีเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงการจัดระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจได้ภายใน ทั้งการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการกระจายผลผลิต รัฐจึงได้พยายามที่จะรักษาสถานะที่ มีปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีเหนือกว่า ดังนั้นวาทกรรมการพัฒนาจึงแปรเปลี่ยนจากการพัฒนาเพื่อ

ความทันสมัยไปสู่วาทกรรมว่าด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยผนวกวิสาหกิจชุมชนเข้าเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนด้วยการกำหนดให้สร้างเครือข่าย และผูกโยงกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นเรื่องเดียวกันโดยมีนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เขียนว่าได้ัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนา ขึ้นรองรับความชอบธรรมในการรักษาอำนาจรัฐที่มีต่อชุมชนในลักษณะสร้างเงื่อนไขการพึ่งพิงให้แก่ชุมชนต่อไป พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในการรักษาอำนาจของรัฐที่กระทำต่อชุมชน โดยในบทนี้เนื้อหาส่วนแรกจะขอให้ภาพของข้อมูลการดำเนินงานของรัฐ ก่อนที่จะวิเคราะห์ความไม่เท่าเทียมกันของปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับชุมชน โดยเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของร่างพระราชบัญญัติที่ชุมชนเสนอกับพระราชบัญญัติที่ประกาศใช้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากข้อเสนอหรือความต้องการของชุมชน

4.1 ผลการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ของกรมส่งเสริมการเกษตร

เนื่องจากการประกอบการกิจการของชุมชน มักจะมีปัญหาสำคัญสองประการคือ กลุ่มหรือคณะบุคคลที่รวมตัวกันในชุมชนไม่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เนื่องจากไม่มีกฎหมายรับรอง และการสนับสนุนจากภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการของที่แท้จริงของชุมชน และเมื่อมีการรวมตัวของเครือข่ายชุมชนต่างๆและนักคิดในแนวทางเศรษฐกิจชุมชน เสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จนกระทั่งรัฐบาลได้ออกกฎหมายคือพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ขึ้น เป็นต้นมา โดยมีเจตนารมณ์ให้มีการส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต เพื่อแก้ไขปัญหาและรองรับความต้องการของชุมชนดังที่กล่าวมา

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (สลคช.) จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นภายใต้กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ สลคช. ได้สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ เกิดจากการนำเสนอของตัวแทนเครือข่ายองค์กรชุมชนทั่วประเทศ ร่วมกับมูลนิธิหมู่บ้าน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อต้นปี 2544 เพื่อรองรับกระแสการเคลื่อนตัวของกระบวนการคิดในการประกอบวิสาหกิจเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ผ่านกระบวนการยกร่างโดยตัวแทนเครือข่ายองค์กรชุมชน ร่วมกับผู้แทนภาครัฐแล้วนำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธย ประกาศในราชกิจจานุเบกษามีผลบังคับ

ใช้เป็นกฎหมายตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 เป็นต้นมา ทั้งนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติฉบับนี้แบ่งเป็น 4 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 วิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 2 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 3 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 4 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

โดยมีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ให้มีการจดทะเบียนรับรองสถานะวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยยื่นขอจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร

2. ให้มีคณะกรรมการ

2.1 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2.2 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

2.3 คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน

3. ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร

4. ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

(รายละเอียดพระราชบัญญัติปรากฏในภาคผนวก)

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1) ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัย ในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

2) ระดับสูงขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัย เทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจและความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดย่อม และขนาดกลาง ต่อไป

3) การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

ทั้งนี้การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนต่อเกษตรกร ได้แก่

- 1) การรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคงได้รับการรับรองตามกฎหมาย
- 2) การส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง
- 3) ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

4.1.1 หน่วยงาน การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กรมส่งเสริมการเกษตรได้มีคำสั่งที่ 384/2548 ตั้งสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อรองรับภารกิจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2548 ทั้งนี้ การกำหนดตำแหน่งและโครงสร้างอย่างเป็นทางการของสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนยังอยู่ในระหว่างพิจารณาดำเนินการ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการและให้การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ราชการ จึงให้ยกเลิกคำสั่งกรมส่งเสริมการเกษตรที่ 917/2547 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2548 และตั้งสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน(สลดช.) เป็นหน่วยงานภายในขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบ โครงสร้าง และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ดังนี้

หน้าที่ความรับผิดชอบ

- 1.เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน
  2. รับผิดชอบการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย การเพิกถอนและการต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
  - 3.ประสานงานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
  4. ปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมอบหมาย
- ทั้งนี้ สลดช. ที่ได้จัดตั้งขึ้นมีการแบ่งส่วนการปฏิบัติงานภายใน ได้แก่ ส่วนอำนวยการ ส่วนกิจการและการประชุมคณะกรรมการ ส่วนบริหารจัดการงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย และส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน โดยมีบทบาทหน้าที่ตามลำดับ ได้แก่

ส่วนอำนวยการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำและบูรณาการแผนงาน โครงการและงบประมาณด้าน
วิสาหกิจชุมชน
2. ประสานงานหน่วยงานภายในและภายนอกเกี่ยวกับการตอบข้อหารือ และวินิจฉัย
ประเด็นกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับหรือประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
3. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงานของสำนักงานเลขานุการ
คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
4. ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการและ
งบประมาณ
5. งานบริหารทั่วไปของสำนักงาน ได้แก่ งานสารบรรณ งานพิมพ์ งานการเงิน บัญชี
และพัสดุ งานการเจ้าหน้าที่ และการติดต่อประสานงานทั่วไป

6. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนกิจการและการประชุมคณะกรรมการ มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการนำเสนอพิจารณาของคณะกรรมการ
ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
2. ดำเนินการเกี่ยวกับการประชุมคณะกรรมการ อนุกรรมการและคณะทำงานที่
เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดทำเอกสารประกอบการประชุม การเชิญประชุมคณะกรรมการ อนุกรรมการ
และคณะทำงาน และสรุปรายงานการประชุม

3. ประสานงานกับคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด และหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง

4. รวบรวมมติการประชุมคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน

5. ดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ที่เป็นอำนาจ
ของคณะกรรมการฯ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

6. ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานของส่วนราชการและ
คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

7. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนบริหารจัดการงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย มีหน้าที่ความ
รับผิดชอบดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและ
เครือข่าย

2. ดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอยุทธศาสตร์ นโยบายและมาตรการส่งเสริมวิสาหกิจ

ชุมชนของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

3. ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิสาหกิจชุมชน
4. ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
5. ประสานงานส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

และการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

6. บริหารจัดการให้เกิดการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
7. ติดตาม นิเทศงานการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
8. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการให้บริการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
2. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ และพัฒนาระบบข้อมูล จำแนกประเภทวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน
3. อำนวยการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
4. เป็นศูนย์ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนระดับประเทศ

เมื่อได้มีการจัดตั้งและดำเนินงานด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้นมาในกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว สลคช.ได้ดำเนินการ กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่

วิสัยทัศน์

ชุมชนเข้มแข็งด้วยระบบเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง โดยกระบวนการวิสาหกิจชุมชน

พันธกิจ

1. เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการทุนของชุมชน
2. ส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
3. รับรองสถานภาพวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
4. ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีเอกภาพ

วัตถุประสงค์หลัก

1. ชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
2. ชุมชนสามารถดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนได้และมีการบริหารจัดการที่ดี

3. วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ

โดยสรุปแล้ว ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี ที่ใช้มี ดังนี้

ตารางที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

<p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเรียนรู้ การวิจัย และพัฒนา</p> <p>1.1 การสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม</p> <p>1.2 การเสริมสร้างปัจจัยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติ</p> <p>1.3 การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม</p> <p>1.4 การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชน</p>	<p>1.1.1 ส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแผนแม่บทชุมชน</p> <p>1.1.2 ส่งเสริมให้มีการแปรแผนแม่บทชุมชนไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.2.1 ส่งเสริมการพัฒนาผู้นำชุมชนเป็นนักวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.2.2 สนับสนุนให้มีและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.3.1 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนโดยชุมชน</p> <p>1.3.2 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีวิสาหกิจชุมชนโดยชุมชน</p> <p>1.3.3 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้การประกอบการวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.3.4 ให้กลไกของรัฐสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.4.1 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนากระบวนการวิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.4.2 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาคลังสตอร์วิสาหกิจชุมชน</p> <p>1.4.3 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนากระบวนการเศรษฐกิจชุมชน</p> <p>1.4.4 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ</p>
--	--

<p>ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง</p>	
<p>2.1 การบริหารจัดการทุนชุมชน</p>	<p>2.1.1 ส่งเสริมระบบการสะสมทุนวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย</p> <p>2.1.2 ส่งเสริมให้จัดตั้งกองทุนวิสาหกิจชุมชนทั้งระดับองค์กรและเครือข่าย</p> <p>2.1.3 ให้มีการประกอบการวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานทรัพยากรและผลผลิตของชุมชนอย่างยั่งยืน</p> <p>2.1.4 ให้มีการพัฒนาระบบการจัดการและการฟื้นฟูทรัพยากรภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน</p> <p>2.1.5 ให้มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเทคโนโลยีในการพัฒนาและประกอบการวิสาหกิจชุมชน</p> <p>2.1.6 ให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทุนชุมชน</p> <p>2.1.7 ส่งเสริมการบูรณาการทุนชุมชน</p>
<p>2.2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน</p>	<p>2.2.1 ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายชุมชนอย่างสัมพันธ์กัน</p> <p>2.2.2 ให้มีการบริหารจัดการเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนเป็นคลัสเตอร์ภายใต้ระบบเศรษฐกิจชุมชน</p> <p>2.2.3 ส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน</p> <p>2.2.4 ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายตลาดของวิสาหกิจชุมชน</p> <p>2.2.4 ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายตลาดของวิสาหกิจชุมชน</p> <p>2.2.5 ให้มีการสนับสนุนกองทุนวิสาหกิจชุมชน</p> <p>2.2.6 ให้มีการบริหารจัดการอย่างโปร่งใสและสมาชิกสามารถตรวจสอบกันเองได้</p>
<p>2.3 การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้</p>	<p>2.3.1 ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจประเภททดแทนการนำเข้าจากภายนอกชุมชน รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรผลผลิตและวิสาหกิจบริการ</p> <p>2.3.2 ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อตอบสนองความ</p>

<p>2.4 การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน</p>	<p>ต้องการของชุมชนอย่างครบวงจร อย่างน้อยให้ได้หนึ่งในสี่ (ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง)</p> <p>2.4.1 ส่งเสริมให้มีการจัดสรรผลกำไรในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนเป็นกองทุนสวัสดิการของชุมชน ตามความสมัครใจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน</p> <p>2.4.2 ให้มีการจัดการทรัพยากรของชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งเพื่อเป็นสวัสดิการโดยตรงและเพื่อเป็นต้นทุนหรือวัตถุดิบในกระบวนการวิสาหกิจชุมชน</p>
<p>ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน</p> <p>3.1 การรับรองสถานภาพวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน</p> <p>3.2 การพัฒนาและสนับสนุนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน</p>	<p>3.1.1 ให้มีการส่งเสริมสนับสนุนการทำแผนแม่บทชุมชนในทุกตำบล รวมทั้งปรับแผนดังกล่าวทุกปี พร้อมกับการปรับฐานข้อมูลและเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร</p> <p>3.1.2 ให้หน่วยงานที่มีภารกิจด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนให้เข้าไปจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้การส่งเสริมเป็นเอกภาพ</p> <p>3.1.3 ให้มีการพัฒนามาตรฐานวิสาหกิจชุมชนโดยวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วม (อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำรายละเอียดมาตรฐาน)</p> <p>3.2.1 ให้มีการจัดตั้งสภาวิสาหกิจชุมชน</p> <p>3.2.2 ให้มีการจัดวิสาหกิจชุมชนสัมพันธ์</p> <p>3.2.3 ให้มีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในระดับตำบลและระหว่างตำบล ในพื้นที่ที่มีประเด็น</p>

<p>3.3 การส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้</p> <p>3.4 การสนับสนุนการจัดการวิสาหกิจชุมชน</p> <p>3.5 ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและชุมชน</p>	<p>และความสนใจร่วมกัน</p> <p>3.2.4 ให้มีการส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตกับผู้บริโภค</p> <p>3.3.1 ให้มีการส่งเสริมสนับสนุนการทำแผนแม่บทโดยกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน</p> <p>3.3.2 ให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในการประกอบวิสาหกิจชุมชนทุกระดับ ทุกประเภท โดยให้การฝึกอบรมทางวิชาการในประเด็นเฉพาะต่างๆ</p> <p>3.3.3 ให้มีการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องและให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>3.3.4 ให้จัดการเรียนรู้และดูงานสำหรับตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน วิชาการ สื่อมวลชน ภาคประชาสังคมและผู้บริโภค เพื่อความเข้าใจและความร่วมมือ</p> <p>3.4.1 ให้มีการทบทวนระบบบริหารจัดการของรัฐให้เหมาะสมสอดคล้องกับวิสาหกิจชุมชน</p> <p>3.5.1 ให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและชุมชน</p> <p>3.5.2 ให้มีการประชุมสัมมนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนกลางเพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เป็นเอกภาพ</p> <p>3.5.3 ให้มีการประชุมสัมมนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน</p> <p>3.5.4 ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและชุมชน ในการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน</p>
--	---

<p>3.6 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน</p>	<p>3.6.1 ให้มีการพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่ระดับตำบลถึงระดับชาติ เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วประเทศให้มีการพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศ</p> <p>3.6.2 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนในการประกอบวิสาหกิจชุมชน</p> <p>3.6.3 ให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชนกับเครือข่ายอื่นๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความร่วมมือกัน</p>
<p>3.7 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่</p>	<p>3.7.1 ให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเรื่องวิสาหกิจชุมชนทางสื่อมวลชนต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจให้สาธารณชนทั่วไป</p> <p>3.7.2 ใช้ระบบและเครือข่ายสารสนเทศข้อมูลวิสาหกิจชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากบุคคลทั่วไปได้ด้วย</p>

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร

จากข้อมูล สลคช. ณ สิ้นเดือนมิถุนายน 2550 มีกลุ่มชุมชนต่างๆ เข้าร่วมจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก ถึง 43,172 วิสาหกิจ และ 116 เครือข่ายวิสาหกิจ โดยมีสมาชิกมากถึง 707,826 คนและสมาชิกเครือข่ายจำนวน 1,808 คน (ตารางที่ 2) ซึ่ง สลคช. ได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่วิสาหกิจชุมชน โดยแบ่งประเภทวิสาหกิจชุมชนได้ 3 ประเภทหลัก ได้แก่ การผลิตสินค้า การให้บริการ และสถาบันเกษตรกร โดยแบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบออกไปตามเขตรับผิดชอบของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต และวิสาหกิจชุมชนประเภทการผลิตสินค้าซึ่งมีมากที่สุดจำนวน 32 ประเภทการผลิต วิสาหกิจชุมชนการให้บริการมี 4 ประเภท รวมทั้ง วิสาหกิจชุมชนประเภทสถาบันเกษตรกร อีก 4 ประเภท

รายละเอียดของข้อมูลจำนวนวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดสามารถดูได้จากภาคผนวก ในที่นี้จะขอสรุปภาพรวมข้อมูลวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. ประเภทการผลิตสินค้า 3 อันดับแรก ได้แก่ การผลิตพืช การผลิตปศุสัตว์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร

2. ประเภทการให้บริการ 3 อันดับแรก ได้แก่ ออมทรัพย์ชุมชน ร้านค้าชุมชน และด้านสุขภาพ

3. ส่วนสถาบันเกษตรกรมี 4 ประเภท ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มยุวเกษตรกร

ในด้านของการจำแนกตามพื้นที่ พบว่าวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการจดทะเบียนอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ ภาคใต้และภาคกลางตามลำดับ (รูปที่ 6 และ 7) และเมื่อพิจารณาจากข้อมูลของผู้จดทะเบียนผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามนโยบายและโครงการ OTOP แล้ว พบว่ามีโครงสร้างสัดส่วนจำแนกตามประเภทและพื้นที่ในลักษณะเดียวกัน

ตารางที่ 2 ภาพรวมการพัฒนาการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จนถึงเดือน มิถุนายน 2550

1. จำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว			
วิสาหกิจชุมชน	43,172	แห่ง	
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	116	แห่ง	
2. จำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว			
วิสาหกิจชุมชน	707,826	ราย	
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	1,808	ราย	
3. กิจการของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว			
กลุ่มการผลิตสินค้า			
- อันดับ 1	การผลิตพืช	9,873	แห่ง
- อันดับ 2	การผลิตปศุสัตว์	8,298	แห่ง
- อันดับ 3	การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร	7,745	แห่ง
- อันดับ 4	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า	6,534	แห่ง
- อันดับ 5	การผลิตปัจจัยการผลิต	3,624	แห่ง

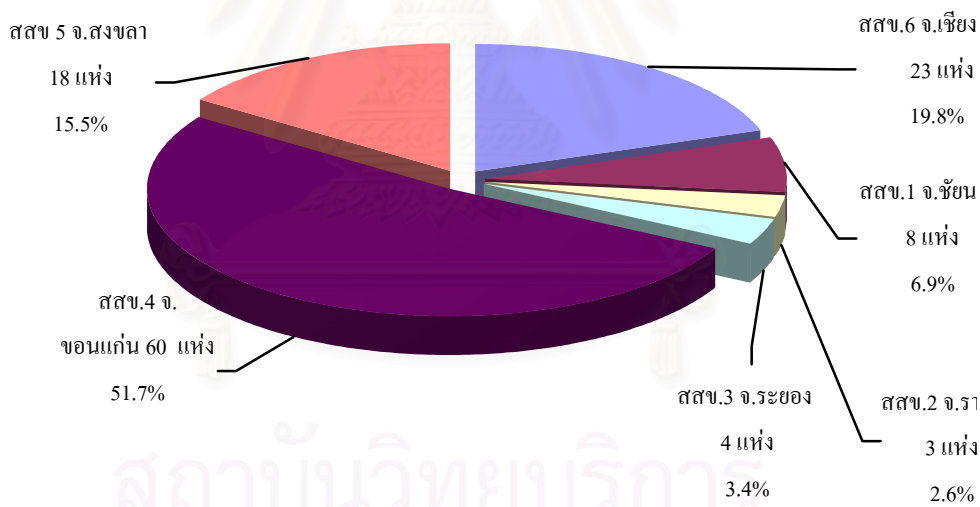
กลุ่มการให้บริการ

- อันดับ 1	ออมทรัพย์ชุมชน	2,345	แห่ง
- อันดับ 2	ร้านค้าชุมชน	1,020	แห่ง
- อันดับ 3	สุขภาพ	287	แห่ง

4. จังหวัดที่มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด 3 อันดับ

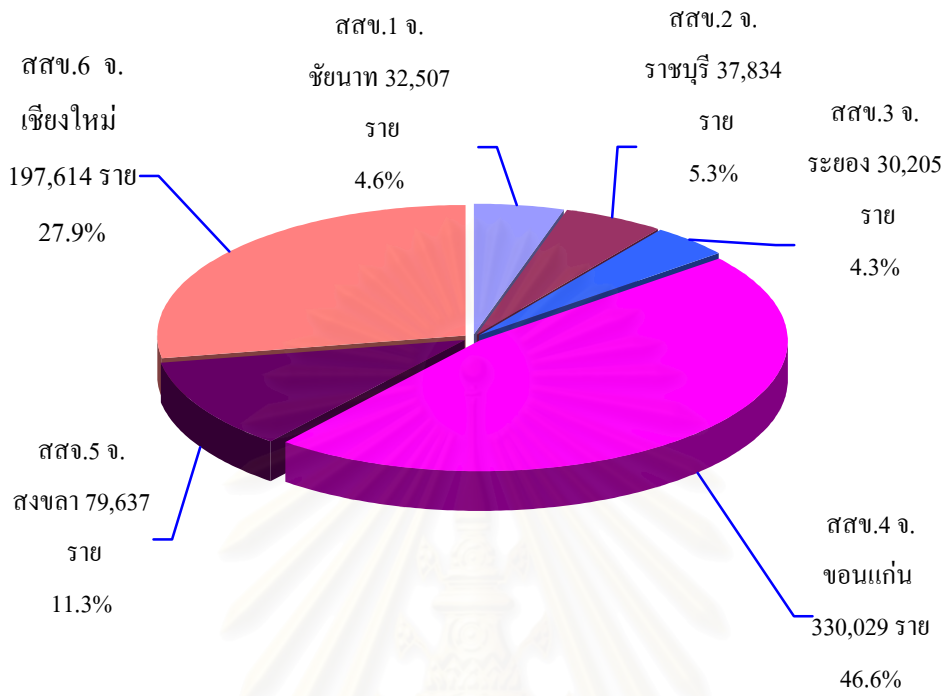
1. ร้อยเอ็ด	2,087	แห่ง
2. เชียงราย	1,882	แห่ง
3. เชียงใหม่	1,815	แห่ง

รูปที่ 6 จำนวนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามพื้นที่

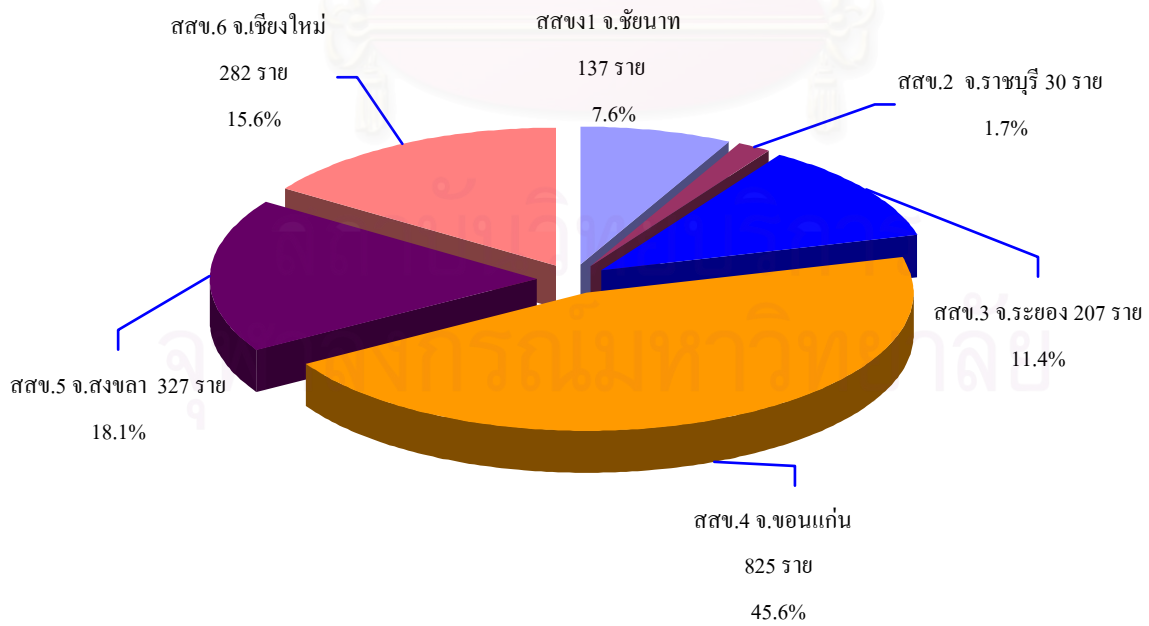
ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

รูปที่ 7 จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามพื้นที่

ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

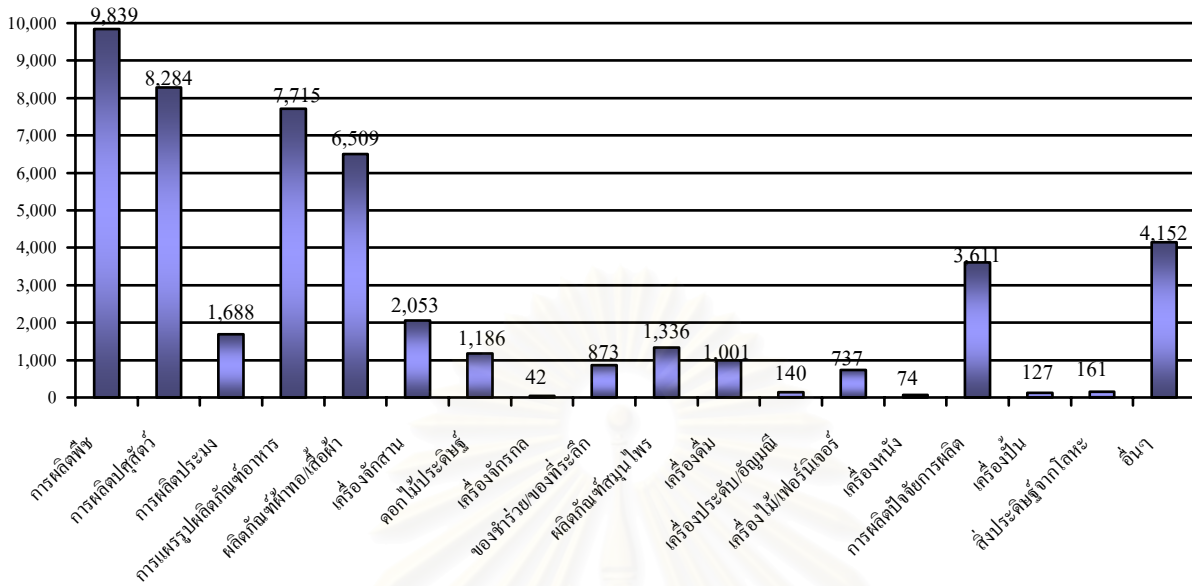
รูปที่ 8 จำนวนสมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามพื้นที่

ที่มา :

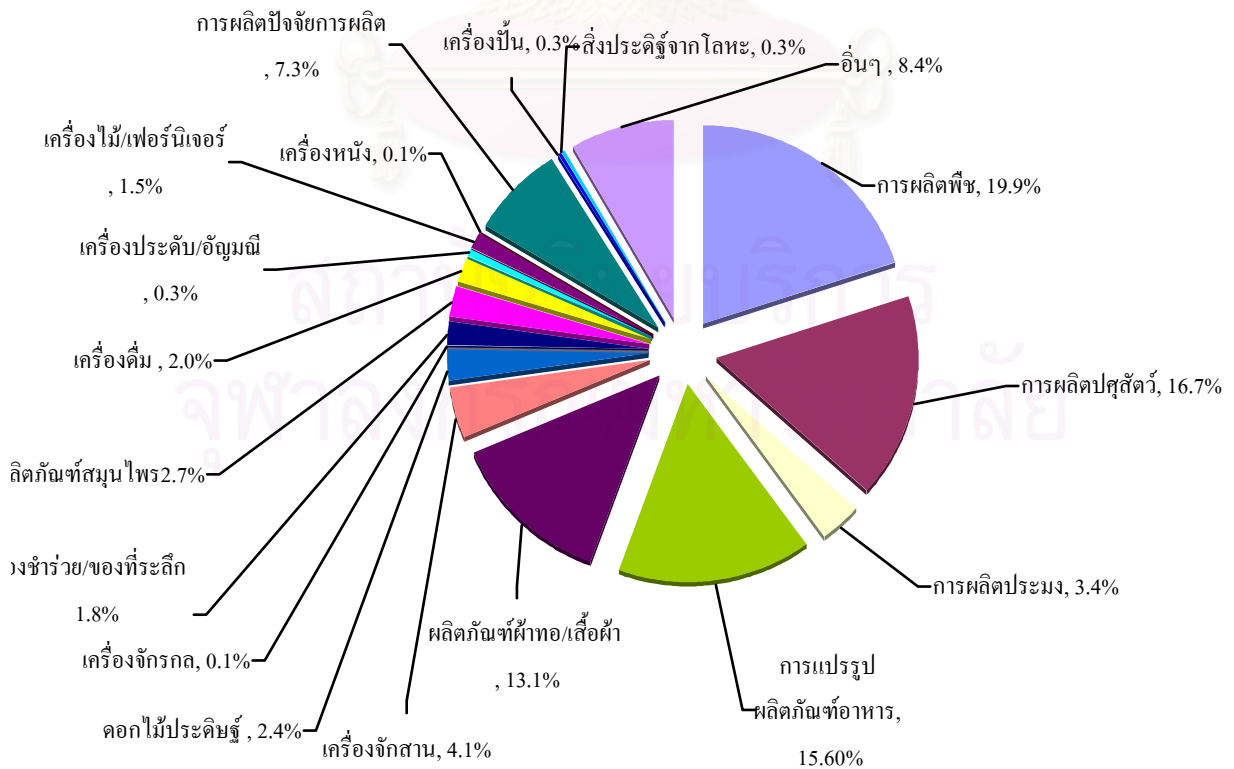
สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

รูปที่ 9 จำนวนวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกลุ่มกิจการผลิตสินค้า

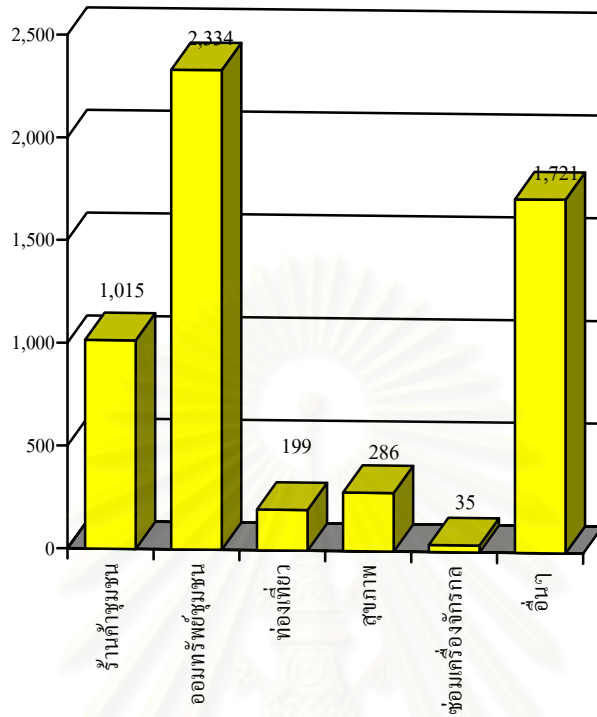
ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

รูปที่ 10 วิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกลุ่มกิจการผลิตสินค้า

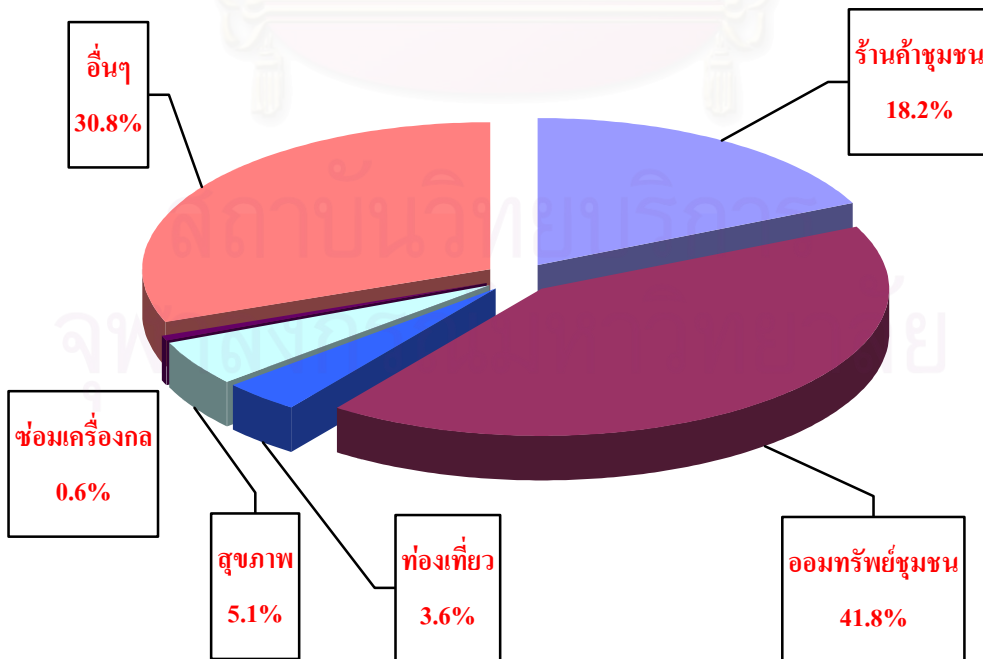
ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

รูปที่ 11 จำนวนวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกิจการให้บริการ

ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

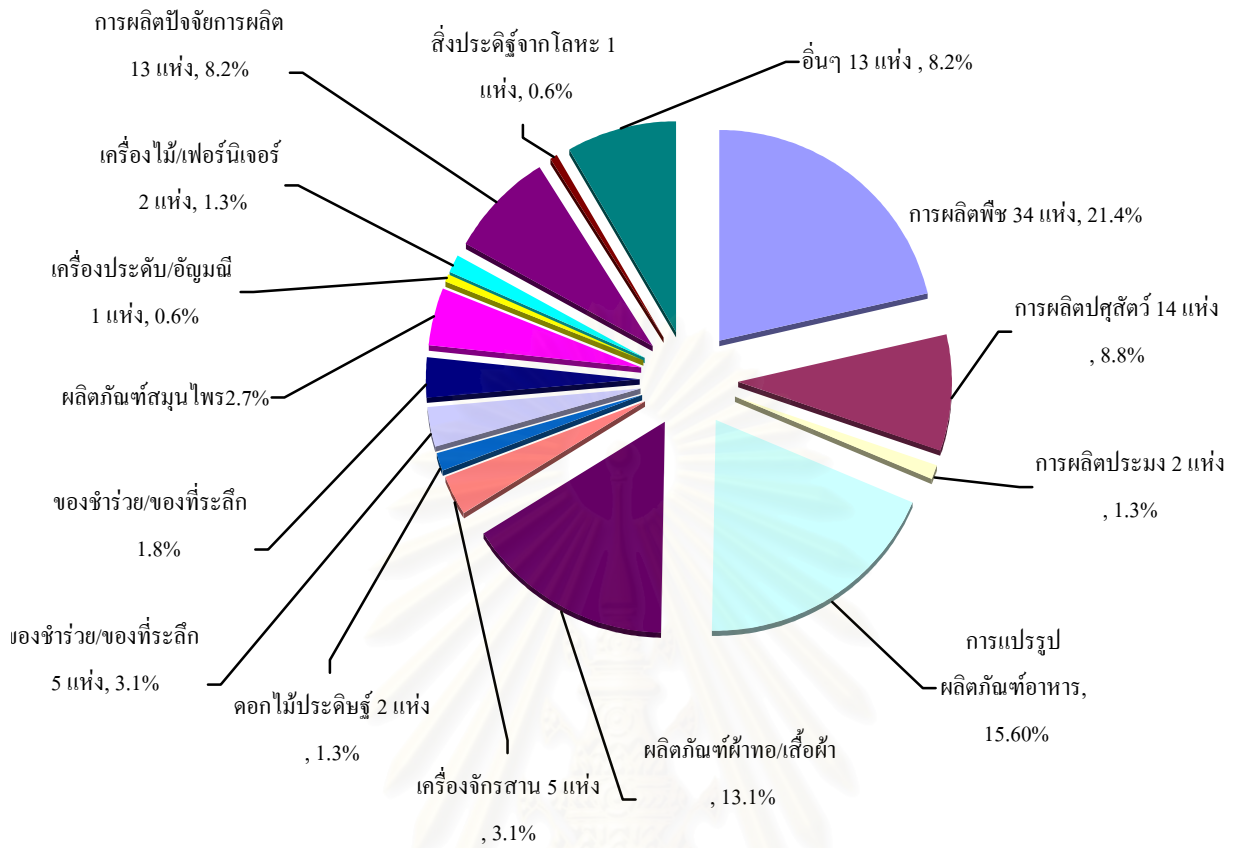
รูปที่ 12 วิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกลุ่มกิจการให้บริการ

ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

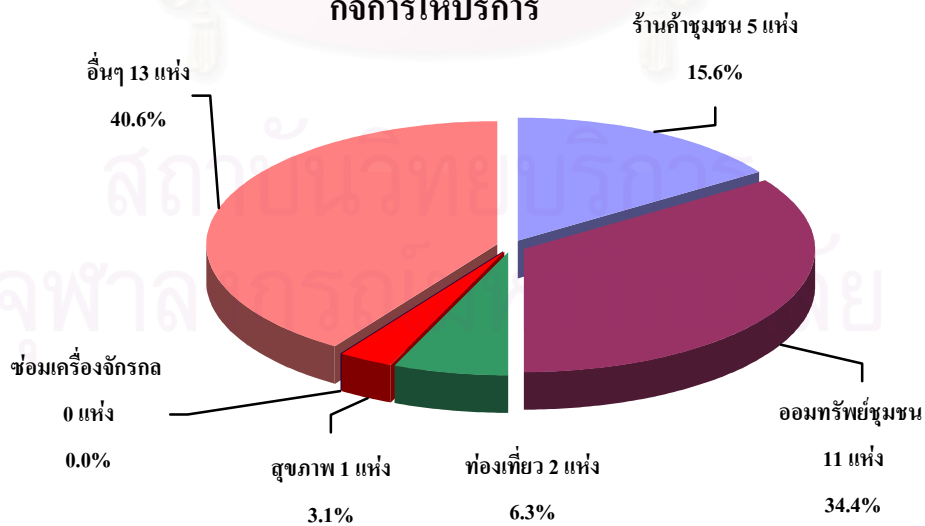
รูปที่ 13 จำนวนเครื่องขายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามกลุ่มกิจการผลิตสินค้า

ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

รูปที่ 14 จำนวนเครื่องขายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตาม

กิจการให้บริการ

ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

ตารางที่ 3 สรุปความก้าวหน้าการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

1. จำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)
สสข. 1 จ. ชัยนาท	2,582	32,507	8	137
สสข. 2 จ. ราชบุรี	2,598	37,834	3	30
สสข. 3 จ. ระยอง	2,218	30,205	4	207
สสข. 4 จ.ขอนแก่น	18,809	330,029	60	825
สสข. 5 จ. สงขลา	4,489	79,637	18	327
สสข. 6 จ. เชียงใหม่	12,476	197,614	23	282
รวมทั้งประเทศ	43,172	707,826	116	1,808

2. กิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว

ประเภทกิจการ	จำนวน (แห่ง)	ประเภทกิจการ	จำนวน (แห่ง)
สินค้า		บริการ	
1. การผลิตพืช	9,873	1 ออมทรัพย์ชุมชน	2,345
2. การผลิตปศุสัตว์	8,298	2 ร้านค้าชุมชน	1,020
3. การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร	7,745	3 สุขภาพ	287
4. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า	6,534	4 ท่องเที่ยว	201
5. การผลิตปัจจัยการผลิต	3,624	5 ซ่อมเครื่องจักรกล	35
6. เครื่องจักรสาน	2,058	6 อื่น ๆ	1,734
7. การผลิตประมง	1,690		
8. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	1,341		
9. ดอกไม้ประดิษฐ์	1,188		

ประเภทกิจการ	จำนวน (แห่ง)	ประเภทกิจการ	จำนวน (แห่ง)
สินค้า		บริการ	
10. เครื่องดื่ม	1,008		
11. ของชำร่วย/ของที่ระลึก	878		
12. เครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์	739		
13. สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ	162		
14. เครื่องประดับ/อัญมณี	141		
15. เครื่องปั้น	127		
16. เครื่องหนัง	74		
17. เครื่องจักรกล	42		
18. อื่น ๆ	4,165		
หมายเหตุ : ในหนึ่งวิสาหกิจชุมชน สามารถประกอบ กิจการได้หลายประเภท			

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 จำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน

จำแนกตามประเภทกิจการ

กลุ่ม/ประเภทกิจกรรม	วิสาหกิจชุมชน (แห่ง)	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (แห่ง)	รวม (แห่ง)
สินค้า			
1. การผลิตพืช	9,839	34	9,873
2. การผลิตปศุสัตว์	8,284	14	8,298
3. การผลิตประมง	1,688	2	1,690
4. การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร	7,715	30	7,745
5. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า	6,509	25	6,534
6. เครื่องจักสาน	2,053	5	2,058
7. ดอกไม้ประดิษฐ์	1,186	2	1,188
8. เครื่องจักรกล	42	-	42
9. ของชำร่วย/ของที่ระลึก	873	5	878
10. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	1,336	5	1,341
11. เครื่องดื่ม	1,001	7	1,008
12. เครื่องประดับ/อัญมณี	140	1	141
13. เครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์	737	2	739
14. เครื่องหนัง	74	-	74
15. การผลิตปัจจัยการผลิต	3,611	13	3,624
16. เครื่องปั้น	127	-	127
17. สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ	161	1	162
18. อื่น ๆ	4,152	13	4,165

บริการ				
1.	ร้านค้าชุมชน	1,015	5	1,020
2.	ออมทรัพย์ชุมชน	2,334	11	2,345
3.	ท่องเที่ยว	199	2	201
4.	สุขภาพ	286	1	287
5.	ซ่อมเครื่องจักรกล	35	-	35
6.	อื่น ๆ	1,721	13	1,734

ที่มา : สลคช. ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2550

จากผลการดำเนินงาน ของ สลคช. ซึ่งใช้กลไกการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหารราชการของกรมส่งเสริมการเกษตร คือ จากระดับนโยบายแปลงไปสู่การปฏิบัติ ผ่านส่วนกลาง คือ สลคช. และสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต ไปยังส่วนภูมิภาค คือ สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ โดยมีเจ้าหน้าที่ในจังหวัด คือ เกษตรตำบล หรือเจ้าพนักงานส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้ปฏิบัติงานหลัก นับได้ว่าในแง่ของการจดทะเบียนเพื่อจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้กลุ่มกิจการที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน ได้มีตัวตนทางกฎหมาย มีความก้าวหน้าสามารถจดทะเบียนได้จำนวนมากตามข้อมูลที่อ้างถึงมาแล้ว

แต่ในด้านของการส่งเสริมและพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด (ตารางที่ 1) ยังไม่มีความก้าวหน้ามากนักเนื่องจากเพิ่งเริ่มดำเนินการในปี 2550 ปัจจุบันยังอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง คือ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรในส่วนกลางและในจังหวัด เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงแก่วิสาหกิจชุมชนต่อไป โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว มุ่งเน้นไปที่ทีมบูรณาการโครงการระดับจังหวัด คือเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล และเจ้าหน้าที่ธนาคารออมสิน (ธนาคารออมสิน เป็นภาคีด้านเงินทุนในลักษณะสินเชื่อเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน) เพื่อให้ถ่ายทอดกระบวนการในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป ซึ่งกระบวนการพัฒนาได้มีการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมในเรื่องต่างๆ เช่น การเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีมและทำงานแบบบูรณาการและเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในชุมชน การติดต่อสื่อสาร การวิเคราะห์เชิงระบบและมองภาพองค์รวม การวางแผนจัดทำและบริหารโครงการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง การบริหารความเสี่ยง และการเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ เป็นต้น

4.2 กระบวนการออกกฎหมาย ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของรัฐและชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 แม้ว่าจะเริ่มต้นและยกร่างเสนอโดยฝ่ายชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างสถาบันเพื่อรองรับความมีอยู่ของวิสาหกิจและเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการพึ่งพาตนเอง และเป็นอิสระจากการครอบงำและแทรกแซงของอำนาจรัฐ ทั้งนี้ความมุ่งหวังที่เป็นอิสระจากรัฐอย่างน้อยที่สุดก็คืออิสระในกระบวนการคิดและการกำหนดแนวทางการพัฒนา แต่พลังในการต่อรองเพื่อช่วงชิงความชอบธรรมในการกำหนดสถาบันและแนวทางพัฒนาตนเองของชุมชนนั้นอยู่ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกับรัฐ การออกกฎหมายดังกล่าวรัฐกระทำโดยฐานะของผู้ใช้อำนาจในการสร้างและรักษาระเบียบของสังคม เพื่อควบคุมให้ชุมชนปฏิบัติตามโดยใช้กฎหมายและระบบราชการเป็นเครื่องมือ ในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชน

การผลิตสินค้าในชุมชนเป็นเรื่องที่มีมานานแล้ว แต่ที่เป็นปัญหาคือ ชุมชนขาดเครื่องมือทางกฎหมายที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชุมชน ในขณะที่ การค้า การอุตสาหกรรม การส่งออก การเงินธนาคาร ฯลฯ มีกฎหมายรองรับ และกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ เช่น กฎหมายส่งเสริมการลงทุน หรือ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อการแก้ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมเมื่อมีความขัดแย้ง เป็นผลให้การประกอบธุรกิจของเอกชนในระบบตลาดมีเครื่องมือที่จะรองรับการดำเนินธุรกิจอย่างดี แต่กฎหมายของธุรกิจในเมืองไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้น นักคิดในกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนจึงพยายามออกแบบกติกาเพื่อรองรับการประกอบการของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำนิติกรรม การซื้อขาย การผลิต การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมเป็นแนวทาง

ผลของการเสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ....ที่ชุมชนได้ยกร่างขึ้นนั้น เมื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาออกกฎหมาย ซึ่งคณะผู้พิจารณาล้วนแล้วแต่เป็นกลไกของรัฐในระบบราชการทั้งสิ้น ตั้งแต่การกลั่นกรองโดยสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจนถึงชั้นคณะกรรมการกฤษฎีกา แนวคิดที่ชุมชนเสนอจากพื้นฐานวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนซึ่งมองเห็นระบบเศรษฐกิจเป็นเรื่องเดียวกับวิถีชีวิตและระบบนิเวศชุมชน กลับเป็นเรื่องแปลกแยกที่ราชการไม่เห็นด้วย ทั้งนี้ เพราะความแตกต่างในวิถีชีวิตทำให้มุมมองและความคิดต่างกัน ราชการนั้นมิได้มองเห็นเศรษฐกิจในชุมชนและวัฒนธรรมอย่างที่ชุมชนเห็น แต่ใช้ความเข้าใจของราชการตั้งข้อสังเกตและชี้จุดอ่อนของแนวคิดฝ่ายชุมชน และแทนที่จะพิจารณาด้วยปรัชญาและแนวคิดแบบชุมชน รัฐก็ใช้ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีเหนือกว่าตามกติกาในการสร้างสถาบัน ใช้มุมมองที่แตกต่างวิธีคิดที่แตกต่าง และบุคคลซึ่งมีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากวิถีชีวิตแบบชุมชน พิจารณาความเหมาะสมและถูกต้อง และแก้ไขร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยการใช้อำนาจการกระทำด้วยการมีส่วนร่วม โดยจัดเวทีเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นในหลายโอกาส แต่ก็เหมือนว่า

จะเป็นการทบทวนกฎเกณฑ์ที่กำกวมคำถามชุดหนึ่งวนไปวนมาทุกครั้งที่มีการเรียกชี้แจง (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, พิทยา ว่องกุล และคณะ. 2545 : 210) การตั้งปัญหาและชี้แจงประเด็นเดิมๆ ระหว่างทบทวนและกลุ่มผู้ริเริ่มร่างกฎหมายนี้ เกิดจากความไม่เข้าใจในวิธีคิดแบบชุมชน ซึ่งฝ่ายผู้จัดทำร่างฯ ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าจะอธิบายให้นักคิดที่คิดแบบเดิมๆ (conventional) เข้าใจถึงความสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ได้อย่างไรว่า มันไม่ใช่เรื่องที่จะไปตัดแปลงหรือแก้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายสหกรณ์ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับตรงนี้ มันคนละเรื่อง เพราะโดยปรัชญาแล้วมันคนละอย่าง ที่เกิดก็คนละอย่าง วัฒนธรรมและวิธีการผลิตก็คนละอย่าง ตรงนี้เราต้องแก้กันตั้งแต่หลักการและเหตุผล (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, พิทยา ว่องกุล และคณะ. 2545 : 203) และนับตั้งแต่เมื่อนายกรัฐมนตรีรับในหลักการว่าต้องมีกฎหมายฉบับนี้ แต่รายละเอียดต้องให้ทบทวนและสภาพพัฒนาไปดูใหม่ การเปิดโอกาสให้ผู้ริเริ่มจัดทำร่างฯ มีส่วนร่วมในการพิจารณาก็ค่อยๆ เลื่อนหายไปและในที่สุดก็ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ในที่สุด

ในการวิจัยนี้ จากการศึกษาร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ที่เสนอโดยฝ่ายชุมชน (ฉบับประชาชน) กับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (ฉบับราชการ) แล้ว แม้ว่าเจตนารมณ์ที่อ้างถึง มีจุดมุ่งหมายจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชน ให้เป็นฐานที่มั่นคงหลักของเศรษฐกิจไทยเช่นเดียวกัน แต่ข้อแตกต่างที่สำคัญอย่างมากเกิดขึ้นเนื่องสาระในการกำหนดกลไกการปฏิบัติงานต่างกัน (ซึ่งการออกกฎหมายโดยฝ่ายใดย่อมจะมีผลให้ การมีส่วนร่วมและอำนาจในการต่อรอง ของฝ่ายนั้นได้เปรียบ) ดังประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนา

ฉบับประชาชน ต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับคนและชุมชน เพื่อหลุดพ้นจากการครอบงำของรัฐตามระบบรัฐอุปถัมภ์ ดังนั้น เงื่อนไขในการครอบครองปัจจัยการผลิต การแปรรูปทรัพยากร จะแปรเปลี่ยนจากคนเมืองสู่ชุมชน จะเห็นได้จากกระบวนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน จะไม่กำหนดให้กลไกของรัฐเป็นนายทะเบียน แต่ให้มีคณะกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สถานผู้นำวิสาหกิจชุมชน และสถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกการดำเนินงาน และให้ความสำคัญให้วิสาหกิจชุมชนสามารถมีรูปแบบทั้งที่เป็นนิติบุคคลและ ไม่เป็นนิติบุคคลได้ (แต่ต้องขึ้นทะเบียนกับสถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน)

ร่างพระราชบัญญัติฉบับประชาชนนี้ ให้ความสำคัญกับสถานผู้นำวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้นำวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศตามสัดส่วนของจำนวนวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภาค รวมจำนวน 200 คน ทำหน้าที่ในการพิจารณาคัดเลือกผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิเป็นคณะกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามจำนวนที่กำหนดรวม 16 คน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังหรือรัฐมนตรีช่วยที่รัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน และสถานผู้นำวิสาหกิจชุมชนจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการบริหารงานแก่คณะกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ดังนั้น ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ จะเห็นได้ว่าอำนาจในการกำหนดทิศทางต่างๆของวิสาหกิจชุมชนย่อมจะเป็นไปตามความต้องการชุมชนมากกว่า ขณะที่อำนาจของรัฐของย่อน้อยกว่า หรือแทบจะไม่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางได้ตามอำเภอใจ

แต่พระราชบัญญัติฉบับราชการที่ประกาศใช้ กลับกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธาน ร่วมกับกรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 13 คน ร่วมกับผู้แทนวิสาหกิจชุมชนที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ดำเนินการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด (ราชการร่าง) นอกจากนั้นยังมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากภาคการเงิน การค้าและอุตสาหกรรม รวม 3 คน โดยมีอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ ดังนั้น จากที่มาของคณะกรรมการย่อมเห็นได้ชัดว่าเป็นการใช้กลไกราชการทำงานตามรูปแบบที่ราชการคุ้นเคย

2. หน่วยงานและกลไกการปฏิบัติงาน

ฉบับประชาชนเสนอให้จัดตั้งสถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นนิติบุคคล โดยมีผู้อำนวยการที่สรรหาโดยระเบียบของคณะกรรมการเป็นหัวหน้าสถาบัน และกำหนดให้มีที่ตั้ง มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ในฐานะเจ้าพนักงานเพื่อทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายในกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ถ้าเป็นเช่นนี้ ก็เท่ากับว่าหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่อยู่ในระบบราชการก็จะทำหน้าที่โดยไม่ยึดติดกับวัฒนธรรมการทำงานแบบราชการที่รื้อรับนโยบายและคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น แต่จะเป็นองค์กรอิสระหน่วยงานหนึ่งที่ทำงานภายใต้นโยบายของคณะกรรมการซึ่งมีที่มาจากสภาผู้นำวิสาหกิจชุมชน

แต่ฉบับราชการที่ประกาศใช้ ก็ได้จัดตั้งสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ภายใต้กรมส่งเสริมการเกษตร ดังที่ได้กล่าวมาแล้วและใช้กลไกการทำงานตามระบบราชการซึ่งไม่สามารถรับรองได้ว่าการอบรมและพัฒนาเจ้าหน้าที่ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจะสามารถเปลี่ยนระบบคิดของเจ้าหน้าที่ราชการที่ทำงานตามระบบราชการมาคนละไม่น้อยกว่า 20 ปีแล้วให้มีมุมมองและแนวคิดเหมือนกับประชาชนได้หรือไม่ ซึ่งประเด็นนี้จะได้เห็นในการลงพื้นที่ต่อไป

3. กองทุนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและการสนับสนุนของรัฐ

ฉบับประชาชนเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนขึ้นเป็นการเฉพาะและให้อยู่ภายใต้การรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยให้รัฐบาลจัดสรรเงินทุนประเดิมให้ และรัฐพึงให้การสนับสนุนในการจัดสรรงบประมาณและแผนงานโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ตามอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่วิสาหกิจเสนอตามระเบียบและหลักเกณฑ์ ซึ่งได้มีการระบุไว้ด้วยว่าคณะกรรมการมีอำนาจเพิกถอนการช่วยเหลือสนับสนุนจากรัฐได้หากเกิดกรณีที่วิสาหกิจชุมชนกระทำการโดยไม่สุจริตด้วย

เมื่อมีกองทุนเฉพาะ ซึ่งบริหารจัดการภายในอย่างเป็นอิสระภายใต้การกำกับของคณะกรรมการและสภาแล้ว การดำเนินงานต่างๆย่อมจะคล่องตัวและเกิดความรวดเร็วในการพัฒนาได้ โดยมีรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนในกรณีที่การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสมควรได้รับการช่วยเหลือ แต่ฉบับราชการไม่ได้กำหนดเรื่องเงินกองทุนนี้ไว้ ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน โดยฉบับราชการได้แต่เพียงกำหนดกว้างๆให้มีคณะกรรมการประสานงานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อประสานการดำเนินงานกองทุนต่างๆให้สนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ซ้ำซ้อน

ที่เห็นว่าเป็นจุดอ่อนเนื่องจากการกำหนดกลไกสนับสนุนทางการเงินเช่นนี้ในที่สุดก็เป็นการผลักภาระให้วิสาหกิจชุมชนแสวงหาเงินทุนเอาเองหากเงินทุนภายในกลุ่มไม่เพียงพอ และนอกจากนั้น กลไกของรัฐก็ย้งวนเวียนในรูปแบบการพัฒนาให้เกิดหนี้สินตามวงจรเดิมๆ โดยในแผนการสนับสนุนเงินทุนแก่วิสาหกิจชุมชนตามยุทธศาสตร์ของราชการนั้น ปัจจุบันได้อาศัยขาประจำคือ ธนาคารออมสินเป็นภาคี โดยจัดตั้งโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้นดำเนินการระหว่าง พ.ศ.2550-2552 มีเป้าหมายให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจชุมชน 9,000 แห่ง วงเงินไม่เกินแห่งละ 500,000 บาท โดยให้เสนอแผนธุรกิจเช่นเดียวกับลูกค้าเงินกู้ทั่วไป

จากความแตกต่างในประเด็นสำคัญทั้ง 3 ประการ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับประชาชน กับพระราชบัญญัติที่ประกาศใช้ที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าแม้จะมีการอ้างเจตนารมณ์เดียวกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยฉบับราชการยังได้เพิ่มเติมว่าเศรษฐกิจชุมชนเป็นฐานรากเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน จึงควรออกกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งในที่สุดก็ออกมาแล้ว ผลการดำเนินงานก็เริ่มเห็นทิศทางดำเนินการในรูปแบบของรัฐอุปถัมภ์แล้ว ซึ่งไม่ตรงกับเจตนารมณ์เริ่มแรกของฝ่ายประชาชน และจากการที่ชุมชนไม่สามารถมีตัวแทนที่มีความอิสระอย่างแท้จริงในการกำหนดทิศทางการพัฒนา รวมทั้งกลไกการปฏิบัติที่รัฐเป็นฝ่ายกำหนดเงื่อนไข รวมไปถึงแนวทางการสนับสนุนในรูปแบบของเงินกู้ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนจำเป็นต้องเดินตามทางที่รัฐกำหนด หากประสงค์จะเป็นวิสาหกิจชุมชนที่อาจได้รับการสนับสนุนในอนาคตตามกฎหมายนี้ ชุมชนจะต้องปฏิบัติตามโดยเข้าจดทะเบียนกับรัฐ และปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐ

กำหนด ในที่สุดเมื่อปฏิบัติตามและรัฐเห็นว่าถูกต้องตามข้อกำหนดแล้ว รัฐจะจัดหาเงินทุนให้กู้ ขณะที่ชุมชนซึ่งมีกิจกรรมของเศรษฐกิจชุมชนอยู่ก่อนแล้วและเห็นว่าแนวทางที่รัฐกำหนดนี้ไม่เหมาะสมกับแนวทางของชุมชนนั้นๆ ก็อาจไม่เข้าร่วมซึ่งย่อมต้องขาดโอกาสในการรับการสนับสนุนจากรัฐ กระบวนการเหล่านี้ทำให้ชุมชนต้องพึ่งพิงกลไกรัฐจากการกำหนดปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่รัฐมีเหนือกว่าและอยู่ในฐานะผู้นำพาไปสู่การพัฒนา ซึ่งชุมชนจำเป็นต้องยินยอมโดยปริยายหากต้องการอยู่ในระบบนี้ และเมื่อเป็นเช่นนั้น ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนจึงถูกกระทำให้ลดความเข้มแข็งลง ขณะเดียวกันเศรษฐกิจพอเพียงที่ต้องการให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนมีลักษณะพอเพียงโดยการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลผลิต เป็นไปอย่างสมดุลทั้งภายในจิตใจของมนุษย์และ ภายนอกระหว่างมนุษย์กับระบบนิเวศ และระหว่างมนุษย์กับสังคม ย่อมไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะกลไกการสนับสนุนของรัฐเป็นการเร่งขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเน้นการขยายตัวหากไม่เพียงพอก็จะให้กู้ และนำพาไปสู่การพึ่งพิงกลไกตลาดในระบบทุนนิยมมากกว่าที่จะสร้างความพอเพียงจากภายในเสียก่อน ในบทต่อไปจะทำการศึกษาว่าผลของการส่งเสริมในพื้นที่จะเป็นอย่างไร เป็นไปตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่อ้างถึงหรือไม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่ทำการศึกษาคือจังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีภาครัฐหลายหน่วยงาน มีการดำเนินโครงการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ และโครงการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอีกหลายโครงการ โดยโครงการต่างๆ ที่ราชการดำเนินงาน ได้มีการนำกรอบความคิดและรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้จากการวางแผนในส่วนกลางเป็นแนวทางสำเร็จรูปไปใช้ในพื้นที่ มีการจัดตั้งกลุ่มเสริมสร้างความรู้และการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนและเกษตรกร ในขณะที่ พื้นฐานของการประกอบอาชีพ การอยู่ร่วมกันในสังคม และการดำเนินชีวิตของกลุ่มที่เป็นตัวอย่างในการศึกษา มีลักษณะของเศรษฐกิจชุมชนที่มีความพอเพียงและการพึ่งพาตนเองในการดำรงชีพได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว โดยในบทนี้ ต้องการศึกษ่ว่าจากข้อมูลผลการดำเนินงานของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้แสดงให้เห็นว่าได้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเข้าจดทะเบียนเป็นจำนวนมาก สำหรับในพื้นที่จังหวัดชุมพรมีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้ว 230 วิสาหกิจ สมาชิกจำนวน 5,457 คน และยังมีการจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งอีก 270 แห่งนั้น ถ้าจะลึกลงไปในวิสาหกิจชุมชน และตัวสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว จะมีผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ภายใต้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

การวิจัยครั้งนี้ ได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และทำการคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนที่ทำการศึกษารวม 2 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน (กลุ่มอนุรักษ์ข้าวเหลืองประทิว123) ตำบลบางสน อำเภอปะทิว และ วิสาหกิจชุมชนบ้านทอนอม (กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้านปลอดสารพิษ บ้านทอนอม) ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จากกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐซึ่งเป็นผู้ส่งเสริมการดำเนินงานว่าเป็นต้นแบบในการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาก่อน เพื่อวิเคราะห์ว่าภายหลังจากการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้วจะมีผลการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งในการสัมภาษณ์สอบถามเป็นไปในลักษณะการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้นำวิสาหกิจชุมชน สมาชิก และเจ้าหน้าที่ร่วมการสนทนา ประเด็นสนทนาและหัวข้อสัมภาษณ์ที่สำคัญคือ

1. ความเป็นมาของกลุ่มก่อนจะเป็นวิสาหกิจชุมชน
2. ความรู้ความเข้าใจของผู้รับการสัมภาษณ์ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และ

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ร่วมสนทนา

3. การดำเนินงานก่อนหน้าเป็นวิสาหกิจชุมชนแลหลังจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
4. การประเมินความสำเร็จตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
5. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้ร่วมสนทนา

5.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดชุมพร

จังหวัดชุมพรตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย บนแหลมมลายูบริเวณคอคอดกระ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามระยะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (เพชรเกษม) ประมาณ 489 กิโลเมตร และทางรถไฟสายใต้ประมาณ 468 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 6,010,849 ตร.กม หรือประมาณ 3,755,630 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดใกล้เคียง ดังนี้ ทิศเหนือ เขตอำเภอท่าแซะ และอำเภอปะทิว ติดต่อกับอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศใต้ เขตอำเภอละแม และอำเภอพะโต๊ะ ติดต่อกับอำเภอท่าชนะ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทิศตะวันออก เขตอำเภอปะทิว อำเภอเมืองชุมพร อำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก อำเภอหลังสวนและอำเภอละแม จดอ่าวไทย ทิศตะวันตก เขตอำเภอท่าแซะ อำเภอเมืองชุมพร อำเภอสวี อำเภอหลังสวน อำเภอพะโต๊ะติดต่อกับจังหวัด ระนอง และ ทิศตะวันตกของอำเภอท่าแซะ บางส่วนติดต่อกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์

จังหวัดชุมพรมีลักษณะพื้นที่ยาวแคบ คล้ายรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีความยาวตามแนวชายฝั่งทะเล ประมาณ 222 กิโลเมตร มีความกว้าง ประมาณ 36 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 3.75 ล้านไร่ หรือ 6,009,008 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชุมพรด้าน ทิศตะวันตก มีเทือกเขาตะนาวศรีและเทือกเขาภูเก็ตเป็น แนวกันเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์ จึงมีลักษณะเป็นพื้นที่สูงลาดเทจากทิศตะวันตกสู่พื้นที่ต่ำ ทางทิศตะวันออก ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่สำคัญสายสั้น ๆ หลายสาย เช่น แม่น้ำ ท่าตะเภา แม่น้ำหลังสวน และแม่น้ำสวี เป็นต้น

ส่วนบริเวณตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่น และที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีความอุดม สมบูรณ์สูง เหมาะแก่การเพาะปลูก สมบูรณ์สูง เหมาะแก่การเพาะปลูก ซึ่งมีเนื้อที่ดินประมาณ 1 ใน 4 ของพื้นที่จังหวัด และด้านทิศตะวันออกมีลักษณะเป็นที่ราบตามแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ชายหาดค่อนข้างเรียบ มีความโค้งเว้าน้อย และสวยงาม จังหวัดชุมพร มี 8 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอหลังสวน อำเภอสวี อำเภอท่าแซะ อำเภอปะทิว อำเภอละแม อำเภอทุ่งตะโก อำเภอพะโต๊ะ การปกครองของจังหวัดชุมพร แบ่งออกเป็น 70 ตำบล 706 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 13 แห่งและองค์การบริหารส่วนตำบล 64 แห่ง แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต

ตำบลบางสน เป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอปะทิวซึ่งอยู่ตอนบนของจังหวัดด้านทิศ ตะวันออก สภาพพื้นที่เป็นที่ราบและมีภูเขาสูงเล็กๆกระจายอยู่ทั่วไป ดินมีความอุดมสมบูรณ์ พืชผลหลักของชาวบ้านคือ การเกษตร ทำนา ทำไร่ และสวนปาล์ม น้ำมัน ส่วนตำบลทุ่ง ตะไคร เป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอทุ่งตะโก ซึ่งอยู่ส่วนล่างของจังหวัดบริเวณตอนกลางก่อนไป ทางตะวันออก สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสลับกับภูเขาสูงเล็กๆ อาชีพหลักของชาวบ้านคือ การทำนา ทำ สวนผลไม้ และสวนปาล์ม น้ำมัน

จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่มีสภาพทางเศรษฐกิจปานกลางค่อนข้างดี ประชาชนมี รายได้เฉลี่ยคนละประมาณ 46,757 บาท/ปี โดยทั้งจังหวัดมี(ผลิตภัณฑ์มวลรวม GPP) ปี 2549 มูลค่า 20,713 ล้านบาท รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาการเกษตร มากที่สุด ถึงร้อยละ 43.40 รองลงมา เป็นสาขาการค้าส่งและการค้าปลีก ร้อยละ 14.31 สาขาพาณิชยกรรมและบริการ 6.94 สาขาการผลิต ร้อยละ 6.27 และสาขาการบริการ ร้อยละ 12.08 ประชากรร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทางด้าน การเกษตร รวมเนื้อที่เกษตรกรรม 1,820,721 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 3,756,764 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.80 ทรัพยากรทางการเกษตรของชุมพร เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของประชากร มีทั้งพืช สวนและพืชไร่ นอกจากนี้ ผลผลิตด้านการประมงในปี 2549 มีปริมาณ 104,108 ตัน มูลค่า มี คริวเรือชาวประมง 3,246 ลำ เรือประมงทั้งหมด 2,000 ลำ จับสัตว์น้ำได้ประมาณ 856.21 ล้านบาท จับสัตว์น้ำจืดได้ประมาณ 455 ตัน มูลค่าประมาณ 20.39 ล้านบาท

ด้านอุตสาหกรรม จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดในภาคใต้ที่มีความเจริญทางด้าน อุตสาหกรรมในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องภาคเกษตร เช่น อุตสาหกรรม สกัดน้ำมันปาล์ม โรงงานผลิตภัณฑ์จากยางพารา และไม้ยางพารา อุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง และผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำ เป็นต้น ในปี 2549 มีโรงงานทั้งสิ้น จำนวน 674 โรง เงินลงทุนทั้งสิ้น จำนวน 4,323.405 ล้านบาท คนงาน 11,777 คน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ข้อมูลการแบ่งเขตปกครองของจังหวัดชุมพร

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	อบต.
1.อำเภอเมืองชุมพร	17	161	1	3	15
2. อำเภอหลังสวน	13	146	1	1	11
3. อำเภอท่าแซะ	10	105	-	2	10
4. อำเภอปะทิว	7	68	-	3	7
5. อำเภอพะโต๊ะ	4	42	-	1	4
6. อำเภอทุ่งตะโก	4	33	-	1	3
7. อำเภอสวี	11	108	-	1	10
8. อำเภอละแม	4	43	-	1	4
รวม	70	706	2	13	64

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดชุมพร 2549

5.2 วิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน (อนุรักษ์ข้าวเหลืองประทิว 123)

จากการขอความอนุเคราะห์สอบถาม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ให้คัดเลือกวิสาหกิจชุมชนที่จะเป็นตัวอย่างของการดำเนินงาน เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ จึงได้รับการแนะนำให้ศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในตำบลบางสน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร คือ วิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน ตั้งอยู่ที่ บ้านหัวนอน หมู่ที่ 5 ตำบลบางสน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าได้มีการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการรวมกลุ่มกัน ประหยัด อดออม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการระดมทุนร่วมกันซื้อ ร่วมกันผลิต เรียนรู้ซึ่งกันและกัน สร้างประโยชน์ให้กับคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะผู้นำที่มีความสามารถในการจัดตั้งกลุ่ม/ องค์กรต่างๆ ขึ้น ได้แก่

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ.2542 มีคณะกรรมการ จำนวน 9 คน มีสมาชิกทั้งสิ้น 95 คน ปัจจุบันมีเงินทุนกลุ่ม 500,000 บาท

2. กลุ่มพัฒนาการเกษตรบางสน ดำเนินการจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2541 ในรูปของผู้ปลูกพืชฤดูหลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปีจะทำการปลูกฟักทองและฟักเขียวในนาข้าวของทุกปีหลังเก็บเกี่ยว เป็นพืชหลักในฤดูแล้งของอำเภอปะทิวปัจจุบันกลุ่มฯ มีสมาชิก จำนวน 54 คน มีงบประมาณจำนวน 98,000 บาท

3. กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านห้วยอน จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 จำนวนสมาชิก 24 คน งบประมาณภายในกลุ่ม 96,000 บาท

4. กองทุนหมู่บ้านบ้านห้วยอน ม. 5 ต.บางสน อ.ปะทิว จ.ชุมพร ได้รับงบประมาณ เมื่อปี พ.ศ. 2544 จำนวนสมาชิก 75 คน งบประมาณ 1,000,000 บาท เงินฝากสะสมออมทรัพย์ของสมาชิก จำนวน 230,000 บาท ปัจจุบันงบประมาณดำเนินการรวมทั้งสิ้น 1,350,000 บาท

5. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลบางสน (กลุ่มเกษตรกรทำนา) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยการรวมตัวกันของผู้ประกอบอาชีพทำนา สมาชิกเริ่มแรกจำนวน 15 คน ปัจจุบันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อปี 2549 ขยายโอกาสรับสมาชิกเพิ่มทั้งสิ้น จำนวน 30 คน ดำเนินการภายใต้กรอบข้อบังคับของกลุ่มฯ ที่สมาชิกทำร่วมกัน มีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มฯ ทั้งสิ้น 70,000 บาท ทำกิจกรรมการผลิตข้าวเหลืองปะทิวเป็นหลักและมีโรงสีข้าวชุมชนเป็นของกลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก CEO จังหวัดชุมพร ปัจจุบันกลุ่มดำเนินการในเรื่อง “ข้าวเหลืองปะทิวคืนถิ่น” ได้รับการสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่ดี มีคุณภาพ และมีเจ้าหน้าที่จากทางราชการคอยให้คำปรึกษา

กิจกรรมดีเด่นที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้

บ้านห้วยอน ม.5 ต.บางสน มีกลุ่มองค์กรในหมู่บ้านหลากหลาย ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยการพัฒนาอาชีพของกลุ่มต่างๆที่จัดตั้งทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้นฟื้นจิตใจความยากจน จากการสำรวจข้อมูล จปฐ. มีการเรียนรู้วิถีชีวิตซึ่งกันและกัน ทำให้คนในหมู่บ้านมีความรักใคร่ สามัคคีกัน ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหมู่บ้าน มีกิจกรรมดีเด่นที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้คือ โรงสีข้าวชุมชน ก่อตั้งเมื่อปี 2549 ทำการผลิตข้าวเหลืองปะทิว ออกจำหน่ายสู่ตลาดภายนอก ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีของคนชุมพรและจังหวัดใกล้เคียง มีคณะกรรมการดำเนินงานในปัจจุบัน จำนวน 2 ชุด คือ

คณะกรรมการบริหารกลุ่ม/องค์กรของหมู่บ้าน จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

1. นายประยูร เมืองนาโพธิ์ ประธาน
2. นายสมมิตร อันประสิทธิ์ รองประธาน
3. นางสุขอุรา ทองภูเบศร์ เภรัญญิก
4. นางนิตยา คชเวช ประชาสัมพันธ์

5. นางดวงพร นาควิเชียร เลขานุการ
6. นางสมยา จิตประสงค์ กรรมการ
7. นายจ้านงค์ ไชยา กรรมการ

ทำหน้าที่ บริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตำบลบางสน ให้เป็นไปตามระเบียบ
ข้อบังคับของกลุ่ม ควบคุมรายรับ – รายจ่าย การเบิกจ่ายเงินให้ไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

คณะกรรมการบริหารโรงสีข้าวชุมชน ประกอบด้วย

1. ฝ่ายจัดหาวัตถุดิบ (ฝ่ายจัดซื้อ)

- นางสาวอุร่า ทองภูเบศร์
- นางนิตยา คชเวช

2. ฝ่ายผลิต

- นางสมยา จิตประสงค์
- นายจ้านง ไชยา

3. ฝ่ายการตลาด

- นายประยูร เมืองนาโพธิ์
- นางดวงพร นาควิเชียร

4. คณะกรรมการที่ปรึกษา

- องค์การบริหารส่วนตำบลบางสน
- เกษตรอำเภอปะทิว
- พัฒนาชุมชนอำเภอปะทิว
- กศน.
- ชุมพรคานาน่า

มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 30 คน มีทุนดำเนินงาน 70,000 บาท

ลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มฯ

1. ผลิตข้าวเหลืองปะทิวออกสู่ตลาด โดยการบรรจุกระสอบและใช้ตราควายไท จำนวน 2 ขนาดคือ ขนาด 5 กิโลกรัม และขนาด 15 กิโลกรัม ราคาขายกิโลกรัมละ 22 บาท
2. บริการสีข้าวให้แก่ชุมชนทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกนำไปจำหน่าย และบริโภค โดยมีคณะกรรมการฝ่ายผลิตเป็นผู้รับผิดชอบ
3. ไร่ข้าวและปลายข้าว จำหน่ายเป็นรายได้ในการปรับปรุงเครื่องสีข้าว ไร่ข้าว กก.ละ 6 บาท ปลายข้าว กก.ละ 8 บาท โดยมีพ่อค้าผู้รับซื้อถึงที่
4. แกลบ จำหน่ายกระสอบละ 5 บาท โดยมีผู้สั่งจองเข้ามาเพื่อนำไปทำปุ๋ยหมัก

5.3 วิสาหกิจชุมชนบ้านทอนอม (กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้านปลอดสารพิษบ้านทอน-อม)

กิจกรรมบ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ 60 ปี บ้านทอน-อม

วิสาหกิจชุมชนอีกแห่งที่ได้รับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ คือ วิสาหกิจชุมชนบ้านทอน-อม ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 บ้านทอนอม ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ซึ่งได้รับการรับรองจากส่วนราชการในพื้นที่ว่าเป็นต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยกลุ่มนี้มีลักษณะใช้ครัวเรือนผู้นำเป็นต้นแบบ และให้สมาชิกเครือข่ายดำเนินตามโดยรวบรวมผลผลิตในกลุ่มเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้ประกอบการในท้องถิ่น จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ในปี 2550 ชื่อวิสาหกิจชุมชนบ้านทอนอม (กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้านปลอดสารพิษบ้านทอน-อม) มีสมาชิก 18 คน โดยรวมกลุ่มกันปลูกผักปลอดสารพิษมาตั้งแต่ต้นปี 2550 และส่งจำหน่ายให้กับโรงงานเครื่องแกงคุณลำคาน

สำหรับรูปแบบของการดำเนินงานในกลุ่มมีลักษณะสมาชิกศึกษาและเรียนรู้ตามครัวเรือนผู้นำ คือ นายสมบุญ ศรีสุบัตติ หรือลุงนิล อายุ 57 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นผู้นำของชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านทอน-อม อยู่บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 6 บ้านทอนอม ต.ช่องไม้แก้ว อ.ทุ่งตะโก จ.ชุมพร มีพื้นที่ดำเนินการ 17 ไร่ ลุงนิลได้รับการอบรมเรื่องเกษตรอินทรีย์ และเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานชกส. สำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชุมพร กระทั่งปี 2540 หลังจากที่ได้รับฟังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้เริ่มทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ และทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยเลิกใช้สารเคมีอย่างเด็ดขาดและหันมาใช้อินทรีย์เต็มรูปแบบ ปัจจุบันสามารถผลิตปุยหมัก ปุยคอก ปุยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี และผลิตน้ำส้มควันไม้ใช้แทนยาฆ่าแมลงได้เองจนสามารถทำการปลูกพืชแบบคอนโด 7 ชั้นได้สำเร็จ (เป็นการปลูกพืชที่ได้รับประโยชน์ ตั้งแต่ระดับใต้ดินไปจนถึงไม้ยืนต้น) รวมทั้งการทำการปศุสัตว์และประมงน้ำจืดด้วย ปัจจุบันครอบครัวมีรายได้อย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

- รายได้ประจำปี มาจากทุเรียนหมอนทองและพริกไทยแห้ง
- รายได้ประจำเดือนมาจากการขายลูกสุกร
- รายได้ประจำสัปดาห์มาจากตะไคร้ ขิง ข่า พริกสด กระชาย ขมิ้น กล้าย
- รายได้รายวัน ได้แก่ ส้มจี๊ด พืชผักสวนครัวและสมุนไพรต่างๆ ที่รถมารับซื้อถึงสวน และนำไปจำหน่ายเองตามที่ต่างๆ

กิจกรรมดีเด่นที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอประมาณ ด้วยการใช้ที่ดินที่มีอยู่เพียงเล็กน้อยสร้างประโยชน์ได้อย่างสูงสุด โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้มากที่สุดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความมีเหตุผล ด้วยการผลิตพืชหลายอย่าง เพื่อลดความเสี่ยง และใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้มีคุณค่ารวมทั้งมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ภูมิคุ้มกัน ด้วยการรู้จักใช้ชีวิตไม่มีหนี้สิน และมีเงินออมไว้ใช้ในยามเจ็บป่วยหรือแก่ชรา มีการผลิตพืชหลากหลายเพื่อลดความเสี่ยงเรื่องราคา และประสานกับพ่อค้าคนกลางให้มารับซื้อผลผลิตในท้องถิ่นก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วย

ความรู้คู่คุณธรรม มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาปรับใช้กับครอบครัว ชุมชนและเครือข่าย มีคุณธรรม ช่วยเหลือสังคมอยู่เสมอ มีความเอื้ออารี ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมเป็นหลัก มีการวางแผนชีวิตที่ดี ใช้จ่ายอย่างประหยัด นอกจากนี้จะเป็นตัวอย่างที่ดีแล้วยังสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลอื่นได้เป็นอย่างดีด้วย โดยลงมือและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านทอนอม ได้ร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่กลุ่มและเครือข่ายอื่นในเรื่องต่างๆ เช่น

- การปลูกผักปลอดสารพิษ
- การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ
- เป็นวิทยากรบรรยายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิตให้มีมูลค่าเพิ่ม
- การจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าของสมาชิก

5.4 ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

จากการสังเกตผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและสัมภาษณ์ผู้นำวิสาหกิจชุมชนที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพบว่า การดำเนินงานต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน หรือผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ไม่แตกต่างไปจากการดำเนินงานที่เคยเป็นมาเมื่อครั้งยังเป็นกลุ่มที่ไม่ได้จดทะเบียน ก่อนหน้าที่จะได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างจากบ้านบางสน ได้มีการดำเนินงานในลักษณะกลุ่มพัฒนาอาชีพ ในชื่อกลุ่มเกษตรกรทำนาอยู่ก่อนแล้ว โดยการส่งเสริมของสำนักงานเกษตรอำเภอบึงสามพัน ตั้งแต่ปี 2542 และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เองก็เป็นไปตามแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพอย่างที่เคยปฏิบัติมาก่อน เจ้าหน้าที่และจังหวัดเพียงแต่นำเอาแผนและเป้าหมายที่รับจากส่วนกลาง มาเป็นเป้าหมายที่จะจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนให้ได้ตามเป้าหมายโดยในช่วงเวลาที่ทำการวิจัย ยังเป็นช่วงเวลาที่จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ไม่นานนัก และตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่ายังไม่มีการดำเนินงานหรือมีการส่งเสริมจากภาครัฐในลักษณะที่เป็นวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างไปจากการดำเนินงานแต่เดิม ส่วนกลุ่มตัวอย่างจากบ้านทอน-อม เป็นกลุ่มที่ตั้งใหม่ในปี 2550 โดยเกิดจากความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำตั้งแต่ปี 2540 โดย

เน้นการผลิตพืชผักสมุนไพรปลอดสารพิษ เมื่อประสบความสำเร็จก็มีเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเข้าไปสนับสนุนมากขึ้น และใช้เป็นจุดสาธิตถ่ายทอดเป็นศูนย์เรียนรู้ให้แก่ชุมชน ก่อนจะสนับสนุนจัดตั้งเป็นกลุ่มพัฒนาอาชีพและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนนัดหมายเพื่อเข้าพบผู้นำวิสาหกิจชุมชนเพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกในลักษณะการสนทนาเป็นกลุ่ม โดยประเด็นต่างๆที่สัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

5.4.1 ด้านความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในด้านความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้สอบถามเพื่อให้ตัวอย่างได้แสดงความเห็น พบว่าทั้งผู้นำวิสาหกิจชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงว่าตามที่ได้รับทราบจากการเผยแพร่ในสื่อมวลชนและการให้ข้อมูลข่าวสารจากราชการว่าเป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงชี้แนะให้เกษตรกรและประชาชนชาวไทยได้ทดลองปฏิบัติ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ให้คำตอบสรุปโดยรวมได้ว่า มีสาระสำคัญที่ 3 หัวง 2 เงื่อนไข คือ

1. พอประมาณ เช่น เริ่มจากมองตัวเองก่อนว่าเรานั้นหรือเชี่ยวชาญด้านไหนมีอะไรรองรับบ้าง แล้วมองเลยไปถึงชุมชนแวดล้อมด้วยว่าพวกเขาส่วนใหญ่เป็นอย่างไร แล้วนำสิ่งที่เห็นกลับมาปรับใช้กับครอบครัวเราก่อน

2. มีเหตุผล คือ รองรับกิจกรรมหรือกิจการใดๆ ที่เราทำอย่างเหมาะสม เรียกว่ามีคำตอบให้กับทุกคำถามและสามารถแก้ปัญหาได้

3. มีภูมิคุ้มกัน ให้ความสำคัญกับเรื่องของการแบ่งปัน เพราะการที่แบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านและชุมชนก็เหมือนกับการล้อมรั้วให้กับตัวเอง ทำให้เรามีมิตรเพิ่มขึ้น สามารถสร้างเครือข่ายได้ต่อไป

ส่วนอีกสองเงื่อนไขคือ

ความรู้ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญเพราะเห็นว่าความรู้ทำให้ต้องพึ่งพาตัวเองให้ได้ โดยต้องศึกษาเรียนรู้อยู่เสมอ “ต้องทำตัวเป็นน้ำครึ่งแก้วเพื่อรองรับความรู้และแนวคิดใหม่อยู่เสมอ เพื่อจะได้นำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันของเรา”

คุณธรรม คุณธรรมประจำใจคือคุณสมบัติที่ดีของผู้ นำ รวมถึงทุกคนด้วยต้องมีคุณธรรมเพื่อจรรโลงให้สังคมของเราสงบ ร่มเย็น อย่างที่เราเคยเป็นในสมัยก่อน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

5.4.2 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

พ.ศ. 2548

ผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า เป็นโครงการที่ให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันและจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจเพื่อดำเนินการผลิต และพัฒนาผลผลิตของกลุ่มให้มีการขยายตัวไปได้ในอีกระดับหนึ่ง เช่น มีการส่งเสริมความรู้ หรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่ช่วยให้กลุ่มมีความทันสมัยขึ้น มีการตลาดที่กว้างขึ้นทั้งในระดับภาค และระดับประเทศ สร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ รวมทั้งมีเงินทุนสนับสนุน และเชื่อมต่อกับหลายๆ หน่วยงานได้โดยสะดวก และผู้นำวิสาหกิจชุมชนให้ความเห็นถึงจุดเด่นและจุดด้อยของพระราชบัญญัตินี้ว่า

1) จุดเด่นของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

ทำให้กลุ่มขยายเครือข่ายได้ง่ายขึ้น มีความมั่นคงมากขึ้น และมีสภาพคล่องทางการเงินมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายการตลาดหรือการแลกเปลี่ยนสินค้าสามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2) จุดด้อยของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

ความรู้ความเข้าใจของนโยบายในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรยังมีความคลาดเคลื่อนอยู่ เพราะขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ประชาชนในหลายๆ พื้นที่ไม่เข้าใจถึงความสำคัญของโครงการเน้นแต่การรวมกลุ่มเพื่อของบประมาณเพียงอย่างเดียว

ในขณะที่เจ้าหน้าที่มีความเห็นที่แตกต่างออกไป ในลักษณะมุมมองตามนโยบาย คือ มีจุดเด่นที่ทำให้การรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย สามารถส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง ทำให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต แต่จุดด้อยของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 คือ “นโยบายยังไม่ครอบคลุมความต้องการของเกษตรกร”

5.4.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีส่วนเกี่ยวข้องและสนับสนุนการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่อย่างไร

ผู้นำวิสาหกิจชุมชนทั้งสองแห่ง เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในส่วนที่ส่งเสริมให้กลุ่มได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งนโยบายและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ส่วนใหญ่ก็ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มให้มีการพัฒนาทางด้านการผลิตเพื่อจำหน่าย และขยายการตลาดอยู่แล้ว แต่ขึ้นอยู่กับแต่ละกลุ่มมากกว่าว่าจะมีศักยภาพและความพร้อมมากน้อยแค่ไหน เช่น คำตอบของผู้นำวิสาหกิจชุมชนบ้านทอน-อม ว่า “อย่างกลุ่มของผมนั้นจัดตั้งขึ้นเพื่อปลูกผักปลอดสารพิษไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน เมื่อผลิตเกินความต้องการที่จะกินก็ต้องหา

ที่จำหน่ายต่อไป ซึ่งปัจจุบันสมาชิกก็นำผลผลิตมารวมกันเพื่อส่งให้กับโรงงานเครื่องแกงคุณดำดวง ซึ่งเป็นตลาดหลักของกลุ่ม หากเราต้องขยายกำลังการผลิตคงเป็นไปได้ยากเพราะสมาชิกที่จะเข้ามา ร่วมกันทำมีไม่มาก และผลผลิตที่ได้อาจไม่มีคุณภาพหากไม่ดูแลและควบคุมอย่างจริงจัง ผมถือคติ ว่า “ทำอะไรก็ตาม อย่าทำมาก ต้องค่อยๆ ลองทำไปก่อน ต้องเรียนรู้ก่อน ค่อยทำจริง” ส่วนเรื่อง การสนับสนุนเงินทุนประมาณนั้นเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดี แต่ถ้าพอเพียงอยู่แล้วก็ถือว่าไม่จำเป็น เพราะ กลุ่มของเรามีงบประมาณหมุนเวียนอยู่แล้ว ถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่กลุ่มยังไม่มีความต้องการ สิ่ง ที่ต้องการก็คือ ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตมากกว่า ซึ่งก็ถือว่าตรงกับความต้องการของกลุ่มใน ระดับหนึ่ง ที่สำคัญว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องเริ่มที่ครัวเรือนของเราที่โดยเฉพาะที่เราเป็นผู้นำ กลุ่มเราต้องแสดงให้เห็นสมาชิกเชื่อมั่นและไว้วางใจเรา ดังนั้นการบริหารจัดการที่ดีไม่ควรเน้นที่ตัวเงิน มากเกินไป เพราะอาจจะทำให้ความเข้มแข็งของกลุ่มสั่นคลอนได้ ก็จะทำอะไรก็ให้พอดี พอประมาณ และภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดก็คือความรักและสามัคคีของคนในครอบครัวนั้นแหละ “อยู่ ด้วยกันพร้อมหน้า แล้วช่วยกันทำงานดีกว่า” เมื่อเริ่มจากจุดเล็กๆ สำเร็จแล้วก็ค่อยๆ ขยายไปสู่ ชุมชนต่อไป แล้ว “มาจดทะเบียนขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชนที่อำเภอทุ่งตะโกเพราะเจ้าหน้าที่แจ้งว่าจด แล้วดี” จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ง่ายขึ้น และเป็นผลดีต่อกลุ่มก็เลยจด แต่ยังไม่ มีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานใดเข้ามาดูแลเพราะกลุ่มไม่ขอรับการสนับสนุนเงินทุน “เนื่องจากไม่อยาก เป็นหนี้ และสมาชิกในกลุ่มก็มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มเพียงพอแล้ว (ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท) จึงดำเนินการไปตามปกติ ยังไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง” แต่ผลดีที่ได้รับโดยทางอ้อมคือ โครงการบ้าน ดันแบบเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติบ้านทอน-อม ได้รับความสนใจและมีเครือข่ายมาเยี่ยมชม และเรียนรู้อยู่เสมอ ทำให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สรุปก็คือไม่ว่ากลุ่มของเราจะได้รับการจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือไม่ก็ ไม่ต่างกันเท่าไร เพราะนโยบายของกลุ่มให้ความร่วมมือกับรัฐทุกภาคส่วนอยู่แล้ว แต่ที่สำคัญ กลุ่มจะไม่ขอรับความช่วยเหลือทางการเงินที่ก่อให้เกิดหนี้สิน เรื่องสร้างความปลอดภัยให้การบริ การการเงินของกลุ่มจะดีกว่า นอกเหนือไปจากกลุ่มต้องมีแกนนำที่เข้มแข็งแล้ว กลุ่มจำเป็นต้องมี สมาชิกที่มีความสมัครสมานสามัคคีเป็นที่ตั้งอีกด้วย ผมจึงพูดกับสมาชิกอยู่บ่อยๆ และอยากให้ ยึดถือปฏิบัติอยู่เสมอว่า “ต้องทำในสิ่งที่ตนถนัด อย่าทำเพื่อเงิน ให้ทำเพื่อเรียนรู้ ทำเพื่อกิน ส่วนที่ เหลือค่อยนำไปขาย”

แต่ผู้นำวิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน ก็มีมุมมองในเรื่องนี้ต่างออกไปว่า “กลุ่ม ดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยการรวมกลุ่มกัน ประหยัด อดออม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการระดมทุนร่วมกันซื้อ ร่วมกันผลิต เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เอื้อประโยชน์ให้กับคนในหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลบางสน (กลุ่มเกษตรกรทำนา) จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยการรวมตัวกันของผู้ประกอบอาชีพทำนา สมาชิกเริ่มแรกจำนวน 15 คน

ปัจจุบันขยายโอกาสรับสมาชิกเพิ่มทั้งสิ้น จำนวน 30 คน ดำเนินการภายใต้กรอบข้อบังคับของกลุ่มฯ ที่สมาชิกทำร่วมกัน มีงบประมาณหมุนเวียนภายในกลุ่มฯ ทั้งสิ้น 70,000 บาท ทำกิจกรรมการผลิตข้าวเหลืองประทิวเป็นหลักและมีโรงสีข้าวชุมชนเป็นของกลุ่ม ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก CEO จังหวัดชุมพร ปัจจุบันกลุ่มดำเนินการในเรื่อง “ข้าวเหลืองประทิวคืนถิ่น” ได้รับการสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่ดี มีคุณภาพจากกรมการข้าว และมีเจ้าหน้าที่จากทางราชการคอยให้คำปรึกษาด้วยดีเสมอมา

การดำเนินงานที่ผ่านมาทุกกิจกรรมได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เมื่อได้ขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแล้วยิ่งทำให้การดำเนินงานต่างๆ สะดวกมากขึ้น มีกลุ่มเครือข่ายที่ได้แลกเปลี่ยนสินค้า และเปลี่ยนความรู้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีการผลิต ทำให้กลุ่มของเราสามารถผลิตข้าวออกมาได้อย่างมีคุณภาพ และมีตลาดรองรับถือว่าดีว่าเป็นเรื่องที่ดีมากๆ”

5.4.4 การเชื่อมโยงระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้นำวิสาหกิจชุมชนได้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน เป็นแนวคิดในเรื่องตัวชี้วัด มองว่าการดำเนินงานของกลุ่ม มีหลักการ คือ **พอประมาณ** วิสาหกิจชุมชนบ้านทอน-อม มองในเรื่องของเงินทุนเห็นว่าการที่สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ประสงค์จะรับเงินงบประมาณสนับสนุนจำนวนมากก็ถือว่าเป็นการพอประมาณแล้วเพราะกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนจากค่าหุ้นของสมาชิกเพียงพออยู่แล้ว “ถ้าจะขยายมากกว่านี้ก็ถือว่าเกินกำลัง” ขณะที่วิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน เห็นว่าความพอประมาณคือความพอดี และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ด้วยการส่งเสริมให้เข้าร่วมวิสาหกิจชุมชนเฉพาะผู้ที่มีความพร้อมและเต็มใจที่จะเข้าร่วมงานกับกลุ่มเท่านั้น ไม่มีการบังคับ และในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้ประสงค์จะเรียนรู้จากกลุ่มต่างๆ เข้ามาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญากันอยู่เสมอ

มีเหตุผล วิสาหกิจชุมชนบ้านทอน-อมใช้ความถนัดเป็นเหตุผลของการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งความเหมาะสมของสภาพพื้นที่และ “ตัวสมาชิกเองทุกคนมีความถนัดเรื่องการปลูกพืชผักสวนครัวเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว” จึงเป็นเหตุผลหลักที่รวมตัวกันผลิตพืชผักปลอดสารพิษเพื่อจำหน่าย ซึ่งถือว่าเป็นรายได้หลักของชุมชนเลยก็ได้ ส่วนกิจกรรมที่แต่ละคนจะกลับไปทำเสริมนั้นเป็นเรื่องที่สามารถจะทำได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานรูปกลุ่ม และถือเป็นรายได้เสริมให้แต่ละครัวเรือนมีความพอเพียง โดยไม่ต้องค้ำคะนออกไปรับจ้างหรือหางานทำในที่ไกลๆ ส่วนวิสาหกิจชุมชนบ้านบางสนเห็นว่าการดำเนินงานของกลุ่มมีความพอเพียงในแต่ละระดับแตกต่างกันไปตามแต่ละกิจกรรมของกลุ่ม เหตุผลและการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมต่อทรัพยากรในท้องถิ่น และเหมาะสมต่อสมาชิกเป็นหลัก โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น อย่างรอบคอบ เพื่อให้การเติบโตของกลุ่มเป็นไปทีละขั้นตอนอย่างเข้มแข็ง

ภูมิคุ้มกัน ผู้นำวิสาหกิจชุมชนทั้งสองแห่งเห็นว่าการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจะมีภูมิคุ้มกันด้วยการแบ่งปันและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กันและกัน ระหว่างสมาชิกด้วยกันเองหรือเพื่อนบ้าน และแขกผู้มาเยือน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี ที่ไม่สามารถหาที่ไหนได้ต้องทำเอง สร้างเอง สามารถใช้ได้ยาวนานและยั่งยืน นอกจากนั้นสมาชิกของกลุ่มควรมีความพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น คือ ไม่มุ่งหวังเพียงแค่การค้าเพียงอย่างเดียว เพราะพื้นฐานของกลุ่มเน้นที่การผลิตเพื่อการอนุรักษ์อยู่แล้ว ต้องการผลิตให้เพียงพอกับชุมชนก่อนในเบื้องต้น แต่การจำหน่ายก็เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกให้มาให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในรูปวิสาหกิจชุมชนนั่นเอง

ความรู้ ทั้งสองวิสาหกิจชุมชนเห็นว่าการพัฒนาความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะไม่ได้ร่ำเรียนกันมาสูงๆ แต่ทุกคนมีความรู้ ความถนัด และเชี่ยวชาญในสิ่งที่ตัวเองทำ ถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรรักษาและเผยแพร่ให้ลูกหลานได้เรียนรู้และสืบทอดต่อไป ส่วนการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ เราก็ต้องค้นคว้าอยู่เสมอเพื่อก้าวให้ทันโลกที่กำลังพัฒนาไปด้วยเช่นกัน โดยสนับสนุนให้สมาชิกของกลุ่มมีการเรียนรู้ในวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาดูงานตามที่ต่างๆ ที่มีความดีเด่นในเรื่องที่กลุ่มสนใจอย่างรอบด้าน มีการเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่ายในอำเภอ และจังหวัดต่าง ๆ เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในทุกขั้นตอนการปฏิบัติ

คุณธรรม ผู้นำวิสาหกิจชุมชนทั้งสองแห่งให้ความสำคัญกับการเสียสละ โดยเห็นว่าจะต้องสละความเห็นแก่ตัวออกไปก่อน มองกิจกรรมทุกอย่างในภาพรวมคิดถึงผลประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าผลประโยชน์ของตัวเอง แล้วคุณธรรมข้ออื่นๆ ก็จะตามมาเอง และการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสมาชิกทุกคนจะต้องมีความตระหนักในคุณธรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละเพื่อชุมชน มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5.4.5 ความสำเร็จหรือล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน จากการดำเนินงานภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้สอบถามถึงมุมมองในด้านความสำเร็จหรือล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินงานอยู่ซึ่งคำตอบได้สะท้อนภาพว่าผู้นำวิสาหกิจชุมชนมีความพอใจในความสำเร็จของการดำเนินงานของกลุ่ม ดังคำตอบของวิสาหกิจชุมชนบ้านทอน-อมว่า “ถ้าคิดกันในเชิงธุรกิจก็คงสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง แต่กลุ่มของเราไม่ได้ดำเนินการในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนอย่าง ร้อยเปอร์เซ็นต์ เรานำส่วนที่ดีและเหมาะสมอย่างใช้กับกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มก้าวเดินต่อไปได้อย่างเข้มแข็ง ให้กลุ่มมีรายได้ประจำ และมีการพัฒนาความรู้อยู่เสมอ ปัจจุบันกลุ่มได้ก้าวไปสู่การให้ความรู้กับชุมชนและ

เครือข่ายที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานด้วย เราจึงไม่เน้นเรื่องการผลิตเพื่อการแข่งขันทางการค้า เรียกว่าเน้นที่การให้มากกว่า นี่เองที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนมากกว่า หากคิดแต่จะขายป่านนี้กลุ่มก็คงรวกกันไปแล้ว และก็คงล้มเพราะความร่ำรวยในที่สุด แต่เมื่อมาเปรียบเทียบการผลิตที่เหลือในส่วนที่เราขายกับส่วนที่เราให้ มันได้รับผลตอบแทนต่างกันอย่างชัดเจน ผลตอบแทนทางจิตใจสำคัญมาก แต่หลายคนไม่เคยมองเห็น”

ส่วนวิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน ให้คำตอบว่า “บ้านห้วยนอน ม. 5 ต.บางสน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชาชนประกอบอาชีพการเกษตรใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ดี มีสุข คราวเรือนพื้นจิตความยากจนมีรายได้ ลดรายจ่าย ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนรู้จักประหยัดและมีการออมทรัพย์ฯ ส่งผลให้คนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคี และช่วยเหลือกัน คนในชุมชนมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันโดยสืบทอดภูมิปัญญาและใช้ปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งเห็นได้จากการที่คนในชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันนำวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ผลิตข้าวเหลืองปะทิวเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อคนในชุมชนและสังคม ทำให้กลุ่มของเรา มีการพัฒนาศักยภาพไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้น ปัจจุบันกลุ่มมีกิจกรรมหลักที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังนี้

1. ผลิตข้าวเหลืองปะทิวออกสู่ตลาด โดยการบรรจุกระสอบและใช้ตราควายไทย จำนวน 2 ขนาดคือ ขนาด 5 กิโลกรัม และขนาด 15 กิโลกรัม ราคาขายกิโลกรัมละ 22 บาท
2. บริการสีข้าวให้แก่ชุมชนทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกนำไปจำหน่ายและบริโภคโดยมีคณะกรรมการฝ่ายผลิตเป็นผู้รับผิดชอบ
3. จำหน่ายและปลายข้าว จำหน่ายเป็นรายได้ในการปรับปรุงเครื่องสีข้าว จำหน่าย กก.ละ 6 บาท ปลายข้าว กก.ละ 8 บาท โดยมีพ่อค้าผู้รับซื้อถึงที่แถบ จำหน่ายกระสอบละ 5 บาท โดยมีผู้สั่งจองเข้ามาเพื่อนำไปทำปุ๋ยหมัก

กิจกรรมต่างๆ ข้างต้นเป็นเครื่องยืนยันได้ว่ากลุ่มของเรามีความพอเพียงแล้วสามารถพึ่งตนเองได้ตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และมีศักยภาพมากพอที่จะพัฒนาไปสู่ขั้นต่างๆ ตามความเหมาะสมต่อไป”

ในขณะที่ผู้นำวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกที่ร่วมการสัมภาษณ์มีความรู้สึกพอใจในผลการดำเนินงานของกลุ่มและเห็นว่ามีความสำเร็จเมื่อเปรียบเทียบกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่เมื่อได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในภายหลังเพื่อให้วิเคราะห์ว่าทั้งสองวิสาหกิจชุมชน ประสบความสำเร็จหรือไม่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ได้คำตอบสรุปได้ว่า

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักการพึ่งตนเองและชุมชนต้องมีความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน 3 ขั้น คือ ขั้นที่หนึ่ง การผลิตแบบเศรษฐกิจ

พอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับประหยัดก่อน แล้วพัฒนาไปสู่ ขั้นพอยู่พอกิน ขั้นที่สอง การรวมพลังในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ในการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ ขั้นที่สาม การสร้างเครือข่ายกลุ่มและขยายขอบเขตกิจกรรมให้หลากหลาย

การพึ่งตนเองจึง หมายถึง การที่องค์กรชุมชนหรือชุมชนสามารถตัดสินใจด้วยตัวเอง ความเป็นตัวของตัวเองในทางความคิด ทักษะในการมองปัญหาต่างๆ เป็นขบวนการทางภูมิปัญญาของชุมชนนั่นเอง ซึ่งย่อมจะมองเห็นถึงสาเหตุของปัญหาการพัฒนา อันสืบเนื่องมาจากกลยุทธ์การพัฒนาที่สร้างภาวะพึ่งพาต่อภายนอก การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน เป็นการตัดสินใจในการดำเนินการโดยสถาบันชุมชน หรือองค์กรชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชนทั้งในการแก้ไขปัญหา และในด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนได้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในที่สุด

ชุมชนที่ประสบความสำเร็จหลังจากที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน แล้วนั้น ต้องมีความพร้อมในขั้นพื้นฐานเสียก่อน ทั้งตัวแกนนำเองและสมาชิกของกลุ่มต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฉบับนี้อย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถใช้ประโยชน์ในทางบวกของพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้อย่างเต็มที่ ทั้งยังต้องมีความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ในแนวทางการดำเนินงานที่มุ่งสู่การตลาดเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน แต่กลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จเพราะกลุ่มยังไม่มีความพร้อมที่จะขยายตัว หรือยังไม่มีภณถนดหรือเชี่ยวชาญ จึงไม่เน้นเรื่องการผลิต แปรรูปเพื่อการค้าในรูปแบบของนิติบุคคล แต่เน้นที่จะดำเนินชีวิตไปตามวิถีของชุมชนมากกว่า

จากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งสองกลุ่ม จะเห็นได้ว่าในการดำเนินงานในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เกษตรกรจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จำเป็นต้องมีกลุ่มที่เข้มแข็ง และมีการตลาดรองรับการขยายตัวของกลุ่มด้วย เพื่อป้องกันการล่มสลายของกลุ่มโดยไม่เน้นตัวเงินเป็นปัจจัยหลัก ไม่สร้างหนี้ใหม่ ซึ่งสภาพโดยรวมของจังหวัดชุมพรเป็นไปได้อย่างที่เกษตรกรจะรวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็งเพราะคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่จะเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ จะเห็นได้จากแปลงเพาะปลูกทั่วไปที่ยังเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวอยู่เป็นส่วนใหญ่ เพราะการทำการเกษตรแบบผสมผสานต้องใช้ความอดทนและการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง พร้อมๆ กับการพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอด้วย แกนนำกลุ่มที่ได้รับการยอมรับต้องมีความเข้มแข็งและมีผลงานที่ดีเด่นเป็นที่ประจักษ์ถึงจะได้การยอมรับจากชุมชน และเมื่อลงมือผลิตสินค้าแล้วเรื่องใหญ่ที่มักจะทำไม่ได้ไม่สำเร็จก็คือการตลาด เรียกว่าตกม้าตายตอนจบทุกที ดังนั้น หากจะให้วิเคราะห์ว่าจากตัวอย่างทั้งสองวิสาหกิจชุมชน กลุ่มใดประสบความสำเร็จนั้น เห็นว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จ คือ วิสาหกิจชุมชนบ้าน

บางสน เนื่องจาก กลุ่มได้ดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการรวมกลุ่มกัน ประหยัด อดออม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการระดมทุนร่วมกันซื้อ ร่วมกันผลิต เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เอื้อประโยชน์ให้กับคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะผู้นำที่มีความสามารถในการจัดตั้งกลุ่มขึ้น ซึ่งจากการก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยการรวมตัวกันของผู้ประกอบอาชีพทำนา และมีเจ้าหน้าที่เข้าช่วยเหลือด้วยดีตลอดมาจึงเห็นว่า กลุ่มนี้มีความเหมาะสมทั้งสภาพพื้นที่ และตัวบุคคลกร รวมถึงผู้นำที่มีความเข้มแข็งและสามารถประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมทุกความต้องการของกลุ่ม รวมไปถึงปัจจัยการผลิตต่างๆ ก็เหมาะสมต่อการพัฒนาการผลิตเพื่อการค้าอย่างแท้จริง ซึ่งตรงกับแนวทางของ พระราชบัญญัตินี้จึงสามารถพัฒนาไปสู่การแข่งขันทางการค้าในระดับสากลได้ไม่ยาก

ส่วนกลุ่มที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ คือ วิสาหกิจชุมชนบ้านทอนอม เหตุที่กล่าวว่าการกลุ่มนี้ไม่สำเร็จในแง่ของการดำเนินงานในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนก็คือ กลุ่มมีความพอใจกับการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 คือพออยู่ พอกิน พอมี พอใช้ แล้ว สามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว จึงไม่มีความประสงค์ที่จะขยายเครือข่ายโดยการสร้างหนี้สิน หรือเพิ่มปริมาณความรับผิดชอบของงานให้มากขึ้นไป จึงไม่ตอบสนองต่อนโยบายของวิสาหกิจชุมชน

จากคำตอบของเจ้าหน้าที่ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความโน้มเอียงในการตัดสินใจจากความใกล้ชิดกับการดำเนินงานของราชการ คือ ในกรณีวิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน ซึ่งก่อตั้งมานานและมีเจ้าหน้าที่เข้าสนับสนุนสม่ำเสมอ กลุ่มให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมกับการดำเนินงานของราชการในกิจกรรมต่างๆสม่ำเสมอ ทำให้โดยปกติเมื่อราชการจะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงหรือกิจกรรมชุมชนต่างๆ รวมทั้งการตรวจราชการของผู้บังคับบัญชาด้วย ก็มักจะประสานงานไปยังกลุ่มที่มีความใกล้ชิดก่อน ทำให้เจ้าหน้าที่และกลุ่มจึงมีความใกล้ชิดกันในขณะที่วิสาหกิจชุมชนบ้านทอน-อม มีลักษณะปิดตัวเองมากกว่า เน้นการพึ่งพาภายในชุมชน และจากการที่เพิ่งเริ่มก่อตั้ง ไม่นานจึงมีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ราชการน้อยกว่า จึงไม่มีเจ้าหน้าที่ราชการเข้าส่งเสริมสนับสนุนมากนัก

นอกจากนั้น ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐยังตีความความสำเร็จของการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนว่าหากสามารถพัฒนาไปสู่การแข่งขันทางการค้าในระดับสากลได้จะถือว่าประสบความสำเร็จตามแนวทางของพระราชบัญญัติ แต่หากต้องการเพียงความพอเพียงและการพึ่งพาตนเองแล้ว โดยไม่สนใจการขยายงานหรือกิจการวิสาหกิจถือว่าไม่สนองตอบต่อนโยบายของวิสาหกิจชุมชน

5.4.6 ปัญหาอุปสรรคที่พบและข้อเสนอแนะของผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสนทนาและสัมภาษณ์ผู้นำวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีสมาชิกวิสาหกิจชุมชนร่วมสนทนาอยู่ด้วย และได้ให้ความคิดเห็นประกอบ เห็นได้ว่าทั้งสองแห่งมีความสมัครใจและมีความ

ร่วมมือระหว่างสมาชิกและชุมชนในการพัฒนา ซึ่งเป็นมาแต่ก่อนการจดทะเบียน และเป็นมาก่อนการมีแนวคิดเรื่องวิสาหกิจชุมชนอยู่แล้ว ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมอาชีพของส่วนราชการต่างๆ ในพื้นที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งอยู่ก่อนแล้วจึงมาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนภายหลัง แต่อย่างไรก็ตามในด้านของปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการดำเนินงานในรูปวิสาหกิจชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ให้คำตอบสรุปได้ว่า

1. การที่จะชักชวนให้เพื่อนบ้านมารวมกลุ่มกันนั้นเป็นเรื่องยากเพราะทุกคนที่เข้ามารวมกลุ่มต่างก็คิดถึงผลประโยชน์มาก่อนเป็นอันดับแรก มาทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินมาก ผู้ที่จะเข้ามารวมกลุ่มต่างหวังประโยชน์ของเงินมากกว่าการดำเนินงานให้เป็นไปได้อย่างยั่งยืน ทำให้มีสมาชิกน้อย และพัฒนาหรือขยายตัวเพื่อการผลิตเป็นไปได้ยาก จึงเน้นที่การบริโภคในชุมชนเป็นหลักแล้วค่อยๆ พัฒนาไปสู่การขายในระดับที่ใหญ่ขึ้น

2. การจัดการและบริหารงบประมาณของกลุ่ม มักมีปัญหาเรื่องการจัดการในกลุ่ม ซึ่งต้องทำอย่างถี่ถ้วนและโปร่งใสจึงจะอยู่รอดได้และการหาผู้รับผิดชอบเรื่องนี้มักเป็นไปได้ยากลำบาก

3. การทำงานที่ซ้ำซ้อนของหน่วยงานราชการที่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่ม เป็นปัญหาต่อการทำงานของกลุ่มบ้างในบางครั้งเนื่องสมาชิกมีงานประจำมากอยู่แล้ว

ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะในเรื่องของโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารว่าอยากให้ผู้รับผิดชอบโครงการประชาสัมพันธ์ แนวโน้มเรื่องรายละเอียดของพระราชบัญญัตินี้ให้แก่ชุมชนให้ชัดเจนกว่านี้รวมถึงหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการด้วยเพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มมีแนวทางที่ถูกต้องชัดเจนตามระเบียบของพระราชบัญญัติที่กำหนด รวมถึงการที่กลุ่มจะได้รับความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม นอกจากนั้นการดำเนินงานในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ ทำให้กลุ่มไม่สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ และแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมได้ควมมีการระบุหน่วยงานที่ส่งเสริมให้ชัดเจนกว่านี้

ในขณะที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเองก็มีความเห็นในเชิงสนับสนุนว่าการบริหารจัดการทุนของชุมชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิด ขณะเดียวกันควรมีการบูรณาการการดำเนินงานของราชการเนื่องจากกิจกรรมหรืองานที่ซ้ำซ้อนของหลายหน่วยงานทำให้กลุ่มสับสน โดยมีข้อเสนอ ดังนี้

1. ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ควรแนะนำเรื่องรายละเอียดของโครงการให้แก่ชุมชนให้ชัดเจนกว่านี้รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมบูรณาการต้องสร้างความเข้าใจกับชุมชนด้วย เพื่อให้การดำเนินงานตาม พระราชบัญญัติเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งการดูแลและติดตาม

งานอย่างใกล้ชิดเพื่อให้กลุ่มที่มีความพร้อมได้ดำเนินการต่อไปได้อย่างสะดวก สำหรับกลุ่มที่ยังไม่มีความพร้อมก็ควรให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

2. การดำเนินงานในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มที่จะออมทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอาชีพ หรือสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วในชุมชน ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่หลายหน่วยงานเกิดความซ้ำซ้อน ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ ส่งผลให้กลุ่มไม่สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ และแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม และไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมหลักของกลุ่มเนื่องจากต้องให้ความร่วมมือเข้าร่วมการดำเนินงานของราชการ

จากกรณีศึกษาทั้งสองแห่งสรุปเบื้องต้นได้ว่า ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงของทั้งสองชุมชนมีการตีความสอดคล้องกันคือ สร้างความเข้มแข็งด้วยการผลิตโดยเน้นการใช้ทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอในครัวเรือนและชุมชนก่อน โดยผลผลิตที่เกินไปจากความต้องการบริโภคในชุมชนแล้วจะถูกนำมารวมกันเพื่อจัดสรรออกไปภายนอกผ่านระบบตลาดต่อไป ความแตกต่างที่ทั้งสองชุมชนมีอยู่คือ การกำหนดขีดของความเพียงพอในชุมชนของตนเองคือ วิสาหกิจชุมชนบ้านทอน-อม พอใจที่จะจำกัดการผลิตและการบริโภคในระดับที่เป็นอยู่โดยไม่มุ่งหวังที่จะขยายตัวมากนักหากต้องขอรับเงินกู้จากภายนอก เพราะเห็นว่าจะเป็นการนำไปสู่ความไม่พอเพียงและการทำให้พึ่งพาตนเองลดลง ขณะที่วิสาหกิจชุมชนบ้านบางสน สามารถขยายกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนได้หลากหลายกว่าและมีการเชื่อมโยงกับระบบตลาดมากกว่า และยังสามารถรักษาความพอเพียงภายในไว้ได้เนื่องจากการนำผลผลิตไปสู่ระบบตลาดก็เป็นเพียงผลผลิตที่ชุมชนสามารถผลิตได้มากกว่าการบริโภคภายในเช่นกัน และจุดมุ่งหมายในการผลิตก็ไม่ได้ตั้งเป้าหมายในการผลิตเพื่อการค้าในตลาด และการใช้เงินทุนก็ไม่ใช้เงินกู้แต่เป็นเงินสนับสนุนจากภายนอกที่วิสาหกิจชุมชนมีแผนงานชุมชนรองรับและได้มาตั้งแต่ก่อนการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กลับมีการตีความหมายของความพอเพียงว่าได้มาจากการผลิตเพื่อขยายตัวในระบบตลาดเพื่อให้มีรายได้มากขึ้น ให้สามารถเพียงพอต่อการบริโภคที่ควรขยายตัวขึ้นจากรายได้ จึงพยายามแนะนำให้เกิดการรวมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อรองรับนโยบายของรัฐที่จะส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่ปฏิบัติตามแนวทางของรัฐสามารถกู้ยืมเงินเพื่อใช้เป็นเงินทุนในการดำเนินงานต่อไป โดยหากวิสาหกิจชุมชนใดไม่ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวก็ถือว่าไม่ประสบความสำเร็จตามนโยบายและจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติฉบับนี้

จากที่สรุปข้างต้นเห็นได้ว่า การดำเนินงานของทั้งสองวิสาหกิจชุมชนนั้นมีทั้งการพึ่งพาตนเองภายในเพื่อการบริโภค และการเชื่อมโยงกับระบบตลาดในการนำผลผลิตส่วนเกินไปจำหน่าย การพึ่งพาตนเองและความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้ว โดยไม่ได้อาศัยการดำเนินงานตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 กำหนด

บทที่ 6 บทสรุป และข้อเสนอแนะ

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ของโลกที่ทุนเล็กถูกรอบงำโดยทุนใหญ่ และการผูกขาดระดับโลก ถึงแม้ระบบเศรษฐกิจเล็กๆ อย่างเศรษฐกิจชุมชนไม่อาจจะต้านทานได้โดยตรง แต่เศรษฐกิจชุมชนก็เปรียบเสมือนฐานที่มั่นหรือที่หลบภัย เป็นโครงข่ายความปลอดภัย (safety net) ของระบบเศรษฐกิจโดยรวม เพื่อให้ประชาชนมีกินมีใช้ มีคุณภาพชีวิต มีงานทำ เป็นเป้าหมายของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายนี้ได้ด้วยระบบเศรษฐกิจพอเพียง จึงจำเป็นต้องสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจ ด้วยการให้วิสาหกิจชุมชนเป็นกลไกขับเคลื่อน

การดำเนินวิสาหกิจชุมชนไม่จำเป็นที่จะมุ่งแข่งขันในตลาดโลกไปทุกกรณี แต่หากสามารถสร้างความเข้มแข็งและเห็นโอกาสก็ควรจะต้องสู้ได้ ดังนั้น ในภาวะเศรษฐกิจกระแสหลักที่ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนแข่งขัน และการชูเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย จึงทำให้นักคิดและแนวร่วมในการส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจชุมชนได้มีโอกาสในการเสนอเครื่องมือทางสถาบัน หรือกฎหมายพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ที่ได้ประกาศใช้แล้วเมื่อ พ.ศ.2548 เป็นกติกาทางเศรษฐกิจที่สร้างความเป็นตัวตนจะให้แก่ชุมชนให้มีฐานะทางกฎหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด มุ่งหวังให้ “ชุมชน” โดยเฉพาะชุมชนชนบท เป็นฐานที่มั่นที่ปลอดภัยของระบบเศรษฐกิจไทยให้ได้

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ได้ก่อให้เกิดกลไกใหม่ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คือ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีกำลังคนและงบประมาณในการปฏิบัติงานผ่านสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (สลดช.) กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ทำงานควบคู่ไป คือ กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนต่างๆ ซึ่งผลการดำเนินงานของกลไกภาครัฐได้แสดงให้เห็นว่าในเชิงปริมาณนั้น ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และสามารถจดทะเบียนจัดตั้งเศรษฐกิจชุมชนที่มีอยู่เดิมให้เป็นวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายได้จำนวนมาก และมีระบบงานระบบฐานข้อมูลต่างๆที่ใช้เพื่อการติดตามและประเมินผลเป็นอย่างดี

แต่เมื่อวิเคราะห์หลังลึกในเชิงคุณภาพแล้ว การดำเนินงานต่างๆของภาครัฐนั้น เป็นแต่เพียงการทำงานรูปแบบเดิมในชื่อใหม่เท่านั้น โดยโครงสร้างของการกำหนดนโยบายระดับชาติเป็นคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งนโยบายที่กำหนดก็เพื่อใช้เป็นแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ และมีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด เป็นคณะกรรมการกำกับและติดตามนโยบาย ซึ่งคณะกรรมการจังหวัดนี้ก็แต่งตั้งจากหัวหน้าส่วนราชการที่ข้าราชการประจำ ร่วมกับหน่วยงานเอกชนขาประจำ ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด โครงสร้างการบริหารงานเช่นนี้ เป็น

เรื่องคุ้นเคยกันในจังหวัด เนื่องจากเมื่อราชการส่วนกลางมีนโยบายอะไรก็จะมี การแต่งตั้งคณะกรรมการส่วนกลางและคณะกรรมการจังหวัดแบบนี้เสมอ ทุกคณะกรรมการจึงมีกรรมการหน้าซ้ำๆ เป็นส่วนใหญ่และกลายเป็นว่าหัวหน้าส่วนราชการคนหนึ่งเป็นกรรมการเกือบทุกคณะ ส่วนจะมีตำแหน่งเป็นประธานหรือเลขานุการ ก็ขึ้นอยู่กับว่างาน/โครงการ นั้นๆ ต้นสังกัดของตนเป็นเจ้าของเรื่องหรือไม่

ส่วนหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ คือ สลช. เพื่ออำนวยความสะดวกจากระดับนโยบาย ก็เป็นการดึงบุคลากรจากส่วนงานต่างๆ ในกรมส่งเสริมการเกษตรที่เคยปฏิบัติงาน โครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือกลุ่มงานเคหะกิจ มารวมกันเพื่อปฏิบัติงานในส่วนกลาง ส่วนในภูมิภาคหรือระดับจังหวัด ก็ยังคงใช้การทำงานแบบเดิม คือ อาศัยบุคลากรจากสำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้ต่างก็มีการปฏิบัติงานที่ประจำอยู่แล้ว เมื่อหัวหน้าส่วนราชการของตนซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการหรือเป็นคณะกรรมการ ก็จะมอบหมายต่อลงมาเป็นชั้นๆ ทำให้การทำงานในเรื่องนี้กลายเป็นการใช้ประสบการณ์เดิมจากการส่งเสริมกลุ่มอาชีพของเกษตรกร และเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่ได้รับเท่านั้น

เมื่อพิจารณา กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดชุมพรแล้ว ข้อเสนอเบื้องต้นว่า ไม่ว่าจะมาก่อนหรือหลังการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนที่ศึกษาก็ไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ แนวคิดหรือการปฏิบัติใดๆ ที่เคยมีมาแต่ก่อน เนื่องจากการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนนั้น จดตามที่เจ้าหน้าที่แจ้งเท่านั้น และไม่ว่าเจ้าหน้าที่จะส่งเสริมอะไรอย่างไร กลุ่มก็สามารถปรับเข้ากับการดำเนินงานของกลุ่มได้เองอยู่ดี นอกจากนั้น การที่รัฐออกกฎหมายมาเพื่อครอบคลุมไปบนชุมชน ทั้งยังผิดไปจากความต้องการของชุมชน คือ ไม่มีมาตรการส่งเสริมอย่างเป็นทางการ ดังที่ได้กล่าวถึงในบทก่อนหน้านี้ตามลำดับ และเมื่อประกาศใช้กฎหมายก็ไม่สามารถกำหนดกลไกการดำเนินงานในรูปแบบที่สอดคล้องกับการสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง แต่กลับใช้การดำเนินงานของระบบราชการที่มีแนวโน้มจะนำไปสู่การพึ่งพิงเงินกู้อาจภายนอก ดังนั้น จากการวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอเฉพาะภายใต้ระยะเวลาและพื้นที่ที่ทำการศึกษาว่า การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ไม่ได้สร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังข้อเสนอต่อไปนี้

6.1 ข้อเสนอเชิงทฤษฎี

จากกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทยได้ยึดถือแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าจะต้องประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน โดยมีเงื่อนไขประกอบคือความรู้และคุณธรรม นั้น กรอบแนวคิดดังกล่าวได้แพร่หลายและเป็นที่ยึดถือเข้าใจของทุกภาคส่วนในสังคม เพียงแต่ว่าการตีความในการปรับใช้ในแต่ละสถานะของแต่ละคนก็อาจเป็นไปตามทัศนคติ และสภาพแวดล้อม

ของแต่ละคน และรัฐได้นำกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสร้างวาทกรรมใหม่ในการพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน จากการวิจัยนี้เห็นว่าประเทศไทยมีเศรษฐกิจชุมชนคงอยู่คู่กับระบบเศรษฐกิจทุนนิยม โดยที่กิจการที่ชุมชนตัวอย่างที่ศึกษาแสดงให้เห็นว่ามีการดำเนินงานในลักษณะที่ไม่ได้พึ่งพิงกลไกตลาด ในทางตรงกันข้ามกลับมีการพัฒนาในเรื่องของการพึ่งพาตนเองและการใช้ทุนทางสังคมเป็นภูมิคุ้มกันระบบเศรษฐกิจของชุมชน โดยไม่มุ่งเน้นที่ผลกำไรและการตลาดที่ทำให้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองลดลง เป็นเป้าหมายในการดำเนินกิจการ และรัฐเองก็ยอมรับความมีอยู่ของเศรษฐกิจชุมชนนี้ แต่ก็ได้ใช้อำนาจโดยการสร้างสถาบันหรือออกกฎหมายมาเพื่อครอบงำไปบนชุมชนให้อยู่ภายใต้แบบแผนของรัฐต้องการ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าแนวคิดและการตีความเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจชุมชน นั้น สะท้อนออกมาให้เห็นตั้งแต่ระดับรัฐ ที่แสดงออกผ่านสถาบันหรือกฎหมายที่ออกประกาศบังคับใช้ โดยรัฐเองยังยึดถือกระบวนคิดเรื่องการรักษาอำนาจรัฐอยู่เสมอ แม้ว่าจะออกกฎหมายเพื่อชุมชน แต่กฎหมายนี้ก็ยังเป็นกฎหมายที่ใช้กลไกของรัฐเป็นศูนย์กลางอยู่เช่นเดิม นอกไปจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามที่พระราชบัญญัติประกาศใช้ พบว่าไม่มีการระบุถึงเครื่องมือในการส่งเสริม เป็นแต่เพียงการกล่าวถึงแนวปฏิบัติในการจดทะเบียนและการบริหารกลไกของรัฐอย่างกว้างๆเท่านั้น

ในขณะที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการ ก็ยังมีทัศนคติในการพัฒนารูปแบบเดิมคือ การพัฒนาโดยการวางแผนจากส่วนกลาง และการใช้รูปแบบการพัฒนาแบบสูตรสำเร็จแผนเดียวใช้ทั่วประเทศ ทั้งๆที่เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นนั้นแตกต่างกัน รวมทั้ง การตีความความสำเร็จและล้มเหลวของการดำเนินงานโดยชุมชน ที่ยึดอำนาจรัฐเป็นศูนย์กลางทำให้กลุ่มชุมชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องจะต้องปรับตัวให้เข้ากับนโยบายรัฐ จึงจะได้รับการสนับสนุนหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีด้วย ซึ่งทำให้กระบวนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นไปตามที่ฝ่ายราชการจะส่งเสริม โอกาสที่ชุมชนที่ไม่ได้รับการจดทะเบียนจะได้รับการสนับสนุน อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมจึงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นในแง่การมีส่วนร่วมของชุมชนแล้วจากการวิจัยครั้งนี้ เห็นว่าชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และในแง่ที่กระบวนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนถูกกำหนดโดยอำนาจรัฐ โดยชุมชนขาดการมีส่วนร่วม และไม่สามารถมีพลังในการต่อรอง ดังนั้น ภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจชุมชนจะถูกบั่นทอนในระยะยาว ซึ่งไม่อาจทำให้เงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียงครบองค์ประกอบตามปรัชญาได้

6.2 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบในการวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 กรณีศึกษาจังหวัดชุมพร เป็นการกระทำของรัฐที่ครอบงำไปสู่ชุมชน โดยขาดการมีส่วนร่วมและยังไม่ตรงกับ

ความต้องการของชุมชน ที่เป็นผลมาจากกระบวนการกำหนดสถาบัน แต่จุดแข็งที่สำคัญของชุมชน ทูทางสังคม ได้แก่ ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครือข่ายความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งสมควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อเติมเต็มให้วิสาหกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ดังนั้น ข้อเสนอแนะต่อรัฐเพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบาย มีดังนี้

1. ควรแก้ไข กฎหมายพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เพื่อให้มีการจัดตั้งสภาผู้นำวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการพัฒนาวิสาหกิจ สถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และกองทุนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ตามเจตนารมณ์เดิมของร่างพระราชบัญญัติฉบับประชาชน เพื่อให้การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นไปโดยชุมชนอย่างมีอิสระตามความต้องการของชุมชน อย่างแท้จริง

2. ทบทวนเนื้อหาของกฎหมายที่มีอยู่แล้วและเกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติว่าด้วยบริษัทมหาชน พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน กฎหมายหรือกฎกระทรวงต่างๆ หรือพระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนดต่างๆ เกี่ยวกับภาษี กฎหมายเกี่ยวกับสหกรณ์ เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบและกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้ได้รับการส่งเสริมที่เท่าเทียมกับองค์กรธุรกิจอื่น ๆ ที่มีกฎหมายดังกล่าวรองรับและสนับสนุนการดำเนินงาน

3. การปรับเปลี่ยนบทบาทของรัฐ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงปรัชญาและอุดมการณ์ของหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ให้มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับชุมชน เปิดโอกาสและกระจายอำนาจให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรของตนเอง ไม่ควรผูกขาดบทบาทไว้แต่เพียงการดำเนินงานของรัฐแต่ฝ่ายเดียว

4. เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการสนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ว่าชุมชนต้องการไปทางไหน และไปอย่างไร พร้อมทั้งวิธีการและแผนงาน ที่สำคัญคือแผนแม่บท จะต้องไม่ใช่การดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ แต่เจ้าหน้าที่จะต้องเป็นที่ปรึกษาและผู้ประสานงาน หากต้องใช้ทุนก็ควรมีทุนจากหน่วยงานราชการหรือประสานงานให้มีทุนจากภายนอกเข้าช่วย

5. รัฐควรจัดโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนการเข้าถึงถึงข้อมูลข่าวสาร โดยไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นแค่ปัญหากับความต้องการของชุมชนเท่านั้น แต่ต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสถานการณ์ของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อให้เจ้าหน้าที่และชุมชนมีเครื่องมือในการพัฒนาและวางแผนแก้ไขปัญหาค้นคว้าได้โดยสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

6. กรมส่งเสริมการเกษตรจะต้องบูรณาการงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เข้ากับงานต่างๆของกรมที่ทำอยู่ และปรับวิธีคิดให้แก่หน่วยงานและบุคลากรให้ยึดชุมชนเป็นตัวตั้ง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษฎ อุตตมะเวทิน .\ รายงานการศึกษาผลการดำเนิน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในจังหวัดชุมพร.\
ชุมพร:\ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชุมพร,\ 2545
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง .\ กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง :\ กรุงเทพฯ.\ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,\ 2547
- นัทรทิพย์ นาดสุภา .\ ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง .\ กรุงเทพฯ:\ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,\ 2518
- นัทรทิพย์ นาดสุภา .\ เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต .\ กรุงเทพฯ :\ บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์จำกัด,\ 2527
- นัทรทิพย์ นาดสุภา และพรพิไล เลิศวิชา .\ วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย .\ กรุงเทพฯ:\ บริษัทสำนักพิมพ์
สร้างสรรค์จำกัด,\ 2537
- นัทรทิพย์ นาดสุภา และพรพิไล เลิศวิชา .\ ทิศทางวัฒนธรรมไทย .\ กรุงเทพฯ:\ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,\ 2539
- นัทรทิพย์ นาดสุภา .\ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไทย .\ กรุงเทพฯ:\ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,\ 2540
- นัทรทิพย์ นาดสุภา .\ ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย กำบรรยาย ณ มหาวิทยาลัยโตเกียวและ
มหาวิทยาลัยโทโฮกุกักกูอิน .\ กรุงเทพฯ:\ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,\ 2543
- นัทรทิพย์ นาดสุภา .\ จากประวัติศาสตร์หมู่บ้านสู่ทฤษฎีสองระบบ .\ สุรินทร์:\ สถาบันราชภัฏสุรินทร์,\ 2544
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ .\ บทสังเคราะห์ 11 กรณีศึกษา รูปแบบและความเป็นไปได้ในการจัด
สวัสดิการโดยภาคชุมชน .\ กรุงเทพฯ:\ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ .\ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง .\ กรุงเทพฯ :\ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,\ 2546
- ภักพัฒน์ ทิพย์ประไพ .\ แนวคิดวิถีการผลิตแบบเอเชียกับการอธิบายหมู่บ้านไทย .\ กรุงเทพฯ:\
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,\ 2540
- วิวัฒน์ชัย อัครการ .\ ผ่านแดน 9 สร้างบ้านไม่ตรงแบบ .\ กรุงเทพฯ:\ สำนักพิมพ์มิ่งมิตร,\ 2544
- วิทยากร เชียงกูรและคณะ .\ วิกฤติเศรษฐกิจไทย ผลกระทบจากการรับเงิน IMF และทางออก
สำหรับประชาชน .\ กรุงเทพฯ :\ สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น,\ 2541
- สรรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม .\ เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน .\ กรุงเทพฯ :\ สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,\ 2544
- เสรี สีลาสัย .\ เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจแห่งชาติ .\ กรุงเทพฯ :\ สกว.,\ 2544
- สมภพ มานะรังสรรค์ .\ เศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ .\ กรุงเทพฯ :\ สถาบันวิจัยทัศน์,\ 2545

- สุนันทา โชติเสถียร .\ การวิจัยเศรษฐกิจชุมชนการเกษตรพึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านชุมชน
คลองผู้ใหญ่ปลื้ม (ชุมชนเกษตรรุ่งเรืองทรัพย์) .\2545
- สุเมธ ดันดีเวชกุล .\ เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.\ กรุงเทพฯ, 2542
- เสรี พงศ์พิศ และสุภาส จันทร์หงษ์ .\ ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน .\ สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจ
ชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .\ การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อมของไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง .\ กรุงเทพฯ : TDRI, 2542
- ไสว บุญมา .\ เศรษฐกิจพอเพียง : ภูมิปัญญาไทย, 2543
- อภิชัย พันธเสน .\ เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนัก
เศรษฐศาสตร์.\ กรุงเทพฯ : TDRI, 2542
- อลิศา เขยประเสริฐ และพรทิพย์ รังสฤษฏ์วุฒิกุล .\ การศึกษาชุมชนพึ่งตนเองกับการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแบบยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดลำปาง .\ มหาวิทยาลัยโยนก
- อำพล เสนาณรงค์ .\ ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง.\ ขอนแก่น : สถาบันวิจัย
พัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2542
- เศรษฐศาสตร์การเมือง(เพื่อชุมชน) 20 545.\ วิสาหกิจชุมชนกลไกเศรษฐกิจฐานราก. ณรงค์ เพ็ชร
ประเสริฐ ,\ พิทยา ว่องกุล.\ บรรณาธิการ
กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์.\ สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจของไทยปี 2543, 2544
- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์.\ ทฤษฎีพึ่งพาและเทววิทยาแห่งการปลดปล่อย บทเรียนจากโลกที่
สาม.\ สถาบันวิถีธรรม, กรกฎาคม 2544.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ และสมบุญ คิริประชัย.\ ทฤษฎีการพึ่งพากับสังคมเศรษฐกิจไทย.\
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528
- อักรพงศ์ อันทอง.\ ต้นทุนการใช้ทรัพยากรภายในประเทศของอุตสาหกรรมไทย.\ วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์.\ ส่วนรวมที่มีใช้รัฐ : ความหมายของประชาสังคม ในขบวนการประชา
สังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง.\ โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม. อนุชาติ พวงสำลี
และกฤตยา อาชวนิจกุล.\ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2542.
- วิจิต ชาติเพชร. ข้อควรรู้เกี่ยวกับ วิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร\ คณะกรรมการจัดทำเอกสาร
วิสาหกิจชุมชน
- นายมนูญ สอนเกิด .\ ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมและพัฒนาทุน สำนักส่งเสริมวิสาหกิจ

ไซรัตน์ เจริญสิน โอฟาร. รัฐศาสตร์ การบริหารรัฐกิจ ทฤษฎี : หนึ่งทศวรรษรัฐศาสตร์แนววิพากษ์.

กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก, 2540

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ บรรณาธิการ. หนึ่งครัวเรือนสองวิธีการผลิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541

ภาษาอังกฤษ

Schumacher, E.F. Small is Beautiful Economics as if People Mattered. New York : Harper &

Row, 1973

Hernando De Soto. The Other Path. New York : Basic Books, 1989

Hernando De Soto. The Mystery of Capital. London : Black Swan Book, 2001

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

(ร่าง)

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
พ.ศ.....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่มีระบบความสัมพันธ์และวิถีชีวิตร่วมกัน ทั้งการประกอบอาชีพที่มีเป้าหมายแห่งการพัฒนาร่วมกัน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมแบบเดียวกัน มีการเรียนรู้และจัดการทรัพยากรร่วมกันสามารถกำหนดขอบเขตกิจกรรมการผลิตและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคง ความสงบสุข และระบบนิเวศน์ ของสังคมโดยรวม

“วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า ชุมชนที่ร่วมกันผูกพันสัมพันธ์ในการประกอบการทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การบริการ และกิจการอื่นใด โดยอาศัยวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต และการประดิษฐ์คิดค้น จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อประโยชน์แห่งความสำเร็จในการพึ่งตนเอง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และในการสร้างสรรค์การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อความอยู่ดีกินดีอย่างพอเพียง โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

“สภา” หมายความว่า สภาผู้นำวิสาหกิจชุมชน

“สถาบัน” หมายความว่า สถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ วิสาหกิจชุมชนมีสองรูปแบบ คือ

(๑) วิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคล

(๒) วิสาหกิจชุมชนที่เป็นนิติบุคคล

มาตรา ๖ ชุมชนที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกของสถาบัน ให้ถือเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕ (๑)

ชุมชนที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ให้เป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๕ (๒)

มาตรา ๗ ให้มีคณะผู้ประกอบการหรือคณะผู้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ไม่น้อยกว่า ๑๕ คน เป็นผู้รับผิดชอบบริหารวิสาหกิจร่วมกัน

บุคคลซึ่งร่วมเป็นคณะผู้ประกอบการหรือคณะผู้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนใด จะต้องเป็นผู้ถือหุ้นในวิสาหกิจชุมชนนั้น

มาตรา ๘ การขึ้นทะเบียนสมาชิกหรือการจัดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ให้ยื่นคำขอต่อสถาบันหรือผู้แทนสถาบันตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ให้นายทะเบียนพิจารณาคำขอให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอและการพิจารณารับขึ้นทะเบียนหรือจดทะเบียนตามวรรคแรก ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๙ ชุมชนที่ยื่นคำขอจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนตามมาตรา ๘ จะต้องมีองค์ประกอบและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) มีคณะผู้ประกอบการตามมาตรา ๗

(๒) มีองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรจัดการของชุมชนประกอบด้วยคน ความรู้ และ

ทรัพยากร ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการและมีกิจกรรมร่วมกันอย่าง ต่อเนื่อง

(๓) ต้องเสนอโครงการและแผนประกอบการในระยะเวลา ๓ ปี ที่สอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้

(๔) ต้องใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงาน หรือภูมิปัญญาในชุมชนเป็นพื้นฐานของ
การประกอบการหรือการผลิต

(๕) ยินยอมให้บุคคลสัญชาติไทยที่เป็นสมาชิกของชุมชนมีสิทธิเข้าถือหุ้นใน
วิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๐ สาระสำคัญของโครงการและแผนประกอบการตามมาตรา ๘ (๓) ให้
คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณากำหนด

มาตรา ๑๑ ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้ถือเสียงข้างมากให้ผู้ถือหุ้นคน
หนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน

มาตรา ๑๒ การซื้อขายหรือโอนหุ้นของวิสาหกิจชุมชนต้องเป็นไปตามระเบียบและ
หลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๑๓ การจัดสรรกำไรสุทธิเมื่อสิ้นปีทางบัญชี ให้จัดสรรตามสัดส่วนจำนวนหุ้น
ที่ถือ และหรือตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่วิสาหกิจชุมชนกำหนด

มาตรา ๑๔ รายได้ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่

(๑) ผลตอบแทนจากการประกอบการ

(๒) เงินอุดหนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๓) เงินกู้จากแหล่งต่างๆ

(๔) เงินสนับสนุนและเงินสมทบจากรัฐ

(๕) เงินสนับสนุนหรือเงินบริจาค จากแหล่งเงินภายในและภายนอกประเทศ

(๖) รายได้จากการขายทรัพย์สินของวิสาหกิจชุมชน

(๗) ผลประโยชน์จากสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญา

(๘) รายได้และผลประโยชน์อื่นๆ

มาตรา ๑๕ วิสาหกิจชุมชนต้องจัดสรรกำไรสุทธิให้แก่ชุมชนตามอัตราที่กำหนด
โดยกฎกระทรวง วิสาหกิจชุมชนใดจัดสรรกำไรให้แก่ชุมชนตามอัตราที่กำหนดโดยกฎกระทรวง
วิสาหกิจชุมชนใดจัดสรรกำไรให้แก่ชุมชนเกินกว่าอัตราที่ต้องเสียภาษีเงินได้ในปีใด ให้วิสาหกิจ
ชุมชนนั้นได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ในปีนั้น

มาตรา ๑๖ การจัดสรรกำไรสุทธิของวิสาหกิจชุมชนตามมาตรา ๑๕ ให้จัดสรรเพื่อ
สนับสนุนกิจการภายในชุมชนดังต่อไปนี้

(๑) การศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน

- (๒) การจัดสวัสดิการ คนชรา ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส
- (๓) การส่งเสริมสุขภาพอนามัยของชุมชน
- (๔) การสร้างสาธารณูปโภคภายในชุมชน
- (๕) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๖) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น
- (๗) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
- (๘) การสมทบกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- (๙) การพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเป็นทรัพย์สินของชุมชน

มาตรา ๑๗ ให้ผู้ประกอบการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน โดยการรับรองของที่ประชุมใหญ่สมาชิก ตามรูปแบบรายละเอียดและวิธีการที่สถาบันกำหนด พร้อมทั้งจัดพิมพ์เผยแพร่แก่สมาชิกและรายงานต่อคณะกรรมการ

มาตรา ๑๘ คณะผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต้องจัดให้มีระบบการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบของสมาชิกเป็นหลัก

วิสาหกิจชุมชนอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่สมาชิกเป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินผลการประกอบการและการดำเนินงานของคณะผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

หมวด ๒

คณะกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และสภาผู้นำวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๙ ให้มี “คณะกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน” ประกอบด้วย รัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรีช่วยที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวนเก้าคน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน เจ็ดคน ซึ่งสภาผู้นำวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้ง

ให้ผู้อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการ

มาตรา ๒๐ ให้จัดตั้ง “สภาผู้นำวิสาหกิจชุมชน” ประกอบด้วย สมาชิกสภาจำนวน สองร้อยคน ซึ่งรัฐมนตรีเสนอให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้งจากผู้นำวิสาหกิจชุมชนทุกภาคทั่วประเทศ ตามสัดส่วนของจำนวนวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภาค

ให้สภาทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำการบริหารงานแก่คณะกรรมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๑ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำชุมชน ต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือกรรมการ ที่ปรึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง
- (๒) ไม่เป็นข้าราชการ พนักงานองค์กรของรัฐ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ
- (๓) ไม่เป็นบุคคลซึ่งทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้าง เพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่

ให้สมาชิกสภา กรรมการ คณะกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระแรกอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้

มาตรา ๒๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๒๑ สมาชิกสภาและกรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๔) คณะกรรมการมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด
- (๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๖) ได้รับโทษจำคุกโดย คำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษจำคุกสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๗) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑

มาตรา ๒๓ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียเป็นส่วนตัวในเรื่องใด ห้ามมิให้เข้าร่วมพิจารณาและออกเสียงในเรื่องนั้น

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้นำชุมชนพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ประธานกรรมการแจ้งให้สภาทราบภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่มิกรรมการพ้นจากตำแหน่ง และให้สภาแต่งตั้งกรรมการแทนให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๒๕ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายการแก้ไขปัญหาวิสาหกิจชุมชน
- (๒) กำหนดนโยบาย มาตรการ และแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- (๓) อนุมัติแผนและงบประมาณของกองทุนและสถาบัน
- (๔) กำหนดมาตรการในการจัดการด้านการตลาด
- (๕) พิจารณาเสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
- (๖) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและการจัดหาผลประโยชน์ของกองทุน
- (๗) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายเงินกองทุนตามแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- (๘) ออกระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- (๙) ออกระเบียบเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่รัฐพึงจัดหาให้
- (๑๐) ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และกระบวนการขึ้นทะเบียนและหรือจดทะเบียนนิติบุคคลของวิสาหกิจชุมชน
- (๑๑) ออกระเบียบ ข้อมบังคับ ประกาศ หรือคำสั่ง เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
- (๑๒) แต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
- (๑๓) พิจารณางบดุลและรายงานการรับจ่ายเงินของกองทุนและสถาบันและรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสถาบัน
- (๑๔) กำกับ ให้คำปรึกษา และแนะนำการดำเนินงานของสถาบัน ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้
- (๑๕) ให้ความเห็นชอบในการกำหนดภาระผูกพันของกองทุนและสถาบัน
- (๑๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้ผู้อำนวยการเป็นผู้ปฏิบัติ หรือเตรียมข้อเสนอมายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

มาตรา ๒๖ สมาชิกสภา กรรมการ และที่ปรึกษาคณะกรรมการอาจได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

โดยให้จ่ายจากเงินกองทุนตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของ
กระทรวงการคลัง

หมวด ๓

สถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๓ ให้จัดตั้ง “สถาบันพัฒนาวิสาหกิจชุมชน” มีฐานะเป็นนิติบุคคล มี
สำนักงานใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และอาจตั้งสาขา ณ ที่อื่นใดได้ตามความจำเป็น มี
วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมี
ผู้อำนวยการเป็นหัวหน้าสถาบัน

มาตรา ๒๔ สถาบันมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (๑) ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง
ของชุมชน
- (๒) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานข้อมูล ศักยภาพ และสภาพความเป็นจริง ของ
ชุมชน
- (๓) สนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภายใต้กระบวนการและวิธีการของ
ชุมชน
- (๔) ให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษาแนะนำ แก่วิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินการ
ตามแผนส่งเสริมหรือโครงการวิสาหกิจชุมชน ตามความจำเป็นหรือตามที่วิสาหกิจชุมชน
ร้องขอ
- (๕) ประสานและจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกับส่วนราชการ
หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน ที่เกี่ยวข้อง
- (๖) จัดทำแผนและงบประมาณเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภายใต้วัตถุประสงค์ของ
พระราชบัญญัตินี้
- (๗) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนตามหลักเกณฑ์
การบัญชี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ
- (๘) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนพัฒนาวิสาหกิจ
ชุมชน
- (๙) จัดให้มีและจัดการบริหารระบบข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การพัฒนา และการวิจัย วิสาหกิจชุมชน
- (๑๐) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียน และหรือจดทะเบียน นิติบุคคล
ของวิสาหกิจชุมชน

- (๑๑) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการปกป้องด้วยกระบวนการทางกฎหมาย สังคม และวัฒนธรรม
- (๑๒) รับผิดชอบธุรกรรมของคณะกรรมการ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการ
- (๑๓) จัดทำบัญชีและรายงานการเงินของกองทุนและสถาบัน รวมทั้งผลปฏิบัติงานประจำปีต่อคณะกรรมการ
- (๑๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ

มาตรา ๒๕ ให้ผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของสถาบัน และรับผิดชอบการบริหารกิจการสถาบัน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย และตามระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๐ บุคคลที่จะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่เกินหกสิบห้าปีบริบูรณ์
- (๓) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีผลงาน และประสบการณ์ ที่จะปฏิบัติงานให้แก่สถาบันได้
- (๔) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๑
- (๕) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๖) ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำให้แก่สถาบัน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม
- (๗) ไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำให้แก่สถาบัน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม

มาตรา ๓๑ การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การกำหนดเงื่อนไขในการทดลองปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานในหน้าที่ และการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ให้เป็นไปตามสัญญาจ้างที่คณะกรรมการกำหนด โดยให้มีกำหนดระยะเวลาการจ้างคราวละไม่เกินสี่ปี

เมื่อครบกำหนดระยะเวลาการจ้างตามวรรคแรก คณะกรรมการอาจมีมติให้ทำสัญญาจ้างผู้อำนวยการให้ปฏิบัติงานต่อไปอีกได้

ให้ผู้อำนวยการได้รับเงินค่าจ้าง ค่าตอบแทน และเงินอื่น ตามที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๒ นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามกำหนดระยะเวลาการจ้างผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๐
- (๔) คณะกรรมการบริหารมีมติให้เลิกจ้าง

มาตรา ๓๓ ให้ผู้อำนวยการเป็นผู้แทนของสถาบันในกิจการของสถาบันที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก

นิติกรรมที่กระทำโดยฝ่าฝืนข้อบังคับของสถาบัน ย่อมไม่ผูกพันสถาบันเว้นแต่คณะกรรมการจะได้ให้สัตยาบรรณ

มาตรา ๓๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการผู้อำนวยการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๔

กองทุนพัฒนาวิสาหกิจ

มาตรา ๓๕ ให้รัฐมนตรีจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน” และออกระเบียบ คำสั่ง และหลักเกณฑ์การระดมทุนและการใช้จ่ายเงินกองทุน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบัน

มาตรา ๓๖ ให้ผู้อำนวยการเป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการกองทุน

หมวด ๕

การส่งเสริมและการสนับสนุนของรัฐ

มาตรา ๓๗ รัฐพึงให้การส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๘ วิสาหกิจชุมชน ที่ประสงค์จะขอรับความช่วยเหลือ ส่งเสริมหรือสนับสนุนจากสถาบัน ให้ยื่นคำขอต่อสถาบันหรือสำนักงานสาขา พร้อมด้วยรายละเอียดแผนงานและโครงการที่จะดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๓๕ ในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือ ส่งเสริม หรือ สนับสนุน ตามมาตรา ๓๔ ให้สถาบันพิจารณาจัดสรรให้สอดคล้องกับแผนงาน โครงการ กิจกรรม โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้และความจำเป็นในทางเศรษฐกิจการเงินการลงทุน เงินทุนหมุนเวียน ของวิสาหกิจ ตลอดจนความเหมาะสมด้านการประกอบการของวิสาหกิจชุมชนผู้ยื่นคำขอ และให้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการดังกล่าว

มาตรา ๔๐ ให้วิสาหกิจชุมชนตามมาตรา ๕ ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ สำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามปี และไม่เกินแปดปี นับแต่วันที่มียรายได้จากการประกอบการนั้น

ในระหว่างที่วิสาหกิจชุมชนได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ มีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลานั้น ไปหักออกจากกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นภายหลังระยะเวลาที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ โดยจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้

ให้วิสาหกิจชุมชนได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

มาตรา ๔๑ วิสาหกิจชุมชนสามารถกำหนดคุณภาพผลิตภัณฑ์ของตน และรับผิดชอบให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและผู้ให้บริการ

หมวด ๖

การเพิกถอนการส่งเสริม

และการสนับสนุนของรัฐ

มาตรา ๔๒ ในกรณีที่ปรากฏว่าวิสาหกิจชุมชนใดกระทำการโดยไม่สุจริต เพื่อให้มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน หรือได้รับสิทธิและประโยชน์อื่นๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งเพิกถอนการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน หรือสิทธิประโยชน์ที่ได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนนั้น รวมทั้งสั่งเพิกถอนการรับขึ้นทะเบียนหรือการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนนั้นด้วย นับแต่วันที่คณะกรรมการได้ตรวจพบ

ห้ามบรรดาผู้ประกอบการหรือผู้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนที่ถูกเพิกถอนตามวรรคแรก ขอขึ้นทะเบียนหรือขอจดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเป็นเวลาสิบปี นับแต่วันถูกเพิกถอน

ให้วิสาหกิจชุมชนที่ถูกเพิกถอนดังกล่าวมีสิทธิ์ ยื่นอุทธรณ์ คำสั่งของคณะกรรมการภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่มิคำสั่งเพิกถอน

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๓ ในระยะเวลาเริ่มแรก ให้รัฐบาลจัดสรรเงินทุนประเดิมให้แก่กองทุนตามจำนวนที่เหมาะสม และจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดตั้งสถาบันให้เพียงพอแก่การดำเนินงานและการปฏิบัติการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๔ ในระยะเวลาเริ่มแรก ให้คณะกรรมการชั่วคราว ซึ่งมีรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีช่วยที่รัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน มีกรรมการประกอบด้วย ผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิด้านชุมชนจำนวนเจ็ดคนที่รัฐมนตรีเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้ง ดำเนินการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ ไปพลางก่อน จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ต้องให้เสร็จสิ้นภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๔๕ ให้จัดตั้ง “สภาผู้นำวิสาหกิจชุมชน” ชุดแรก ประกอบด้วยสมาชิกสภาจำนวนสองร้อยคน ซึ่งรัฐมนตรีเสนอให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้ง จากผู้นำองค์กรชุมชนซึ่งร่วมกันประกอบการในลักษณะวิสาหกิจชุมชนทุกภาคทั่วประเทศ ตามสัดส่วนของจำนวนองค์กรชุมชนในแต่ละภาค

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
พ.ศ.๒๕๔๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๘
เป็นปีที่ ๖๐ ในรัชการปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.
๒๕๔๘”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุ
เบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ
หรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบ
กิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อ
การพึ่งพาตนเอง ของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ
ประกาศกำหนด

“เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

“กิจการวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

วิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตาม พระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๖ เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชน ที่ยื่นคำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่วิสาหกิจชุมชนนั้น

มาตรา ๗ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน
- (๓) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (๔) กิจการที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ

มาตรา ๘ ภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้วิสาหกิจชุมชน ที่ได้จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งประสงค์จะดำเนินกิจการต่อไปแจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งเป็นเวลาสองปีติดต่อกันให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่

น้อยกว่าสิบห้าวัน ถ้าไม่มีการแจ้งตามคำเตือนดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถอนชื่อออกจากทะเบียน

วิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เลิกกิจการ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๒

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๑ มาใช้บังคับแก่การจดทะเบียนจัดตั้ง การแจ้งดำเนินการ และการเลิกกิจการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

ให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วมีสิทธิขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐ การบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามข้อบังคับของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น

ข้อบังคับตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยจะต้องกำหนดให้การดำเนินการของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

มาตรา ๑๑ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาจดำเนินการดังต่อไปนี้ได้

(๑) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบทรัพยากรหรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น

(ข) ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิต การให้บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ค) ให้คำแนะนำหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายทั้ง ในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

(๒) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังนี้

(ก) เป็นคนกลางในการติดต่อกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชน เพื่อขอรับความช่วยเหลือและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ข) ประสานงานกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือดำเนินกิจกรรมอื่นอันเป็นประโยชน์หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ค) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานไม่ว่าในด้านคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาการตลาด

(ง) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด ๓

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๒ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนสิบสามคน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าส่งออก อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อธิบดีกรมสรรพากร ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

(๓) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าเกษตรแต่งตั้งผู้แทนกรมส่งเสริมการค้าเกษตรหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนแต่งตั้งผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนา และส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือ ทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใดๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๔ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๔) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการ ที่ปรึกษา หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง เว้นแต่กรณีที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่ามียกเว้นลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ตามมาตรา ๑๒ (๔)

(๖) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๕ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความคิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๒) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

มาตรา ๑๘ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ ทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำความในมาตรา ๑๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน ผู้แทนกรมส่งเสริมการค้าส่งออก ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมสรรพากร ผู้แทน

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหา จากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคล ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในกรุงเทพมหานครเป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนกรมสรรพากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนั้นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในจังหวัดนั้น เป็นกรรมการและเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๒๑ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตรเครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใดๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๕

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การดำเนินการตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัด จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย มาตรการ หรือแผนการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่คณะกรรมการกำหนดหรือเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๒๒ ให้นำความในมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ ดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดโดยอนุโลม

มาตรา ๒๓ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการตามมาตรา ๒๐ และกรรมการตาม มาตรา ๑๑ ได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๔ ให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการ ของคณะกรรมการ รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงาน ของคณะกรรมการ

ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่งเกี่ยวกับงานของ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

หมวด ๔

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๕ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริม การเกษตรแล้วสามารถขอรับการส่งเสริม หรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่ คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการ พัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ ความรู้และการสนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำ วัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพ ท้องถิ่นนั้นๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้านไม่ว่า

การบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิ มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วตามมาตรา ๒๖ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่ทันสมัย ตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกันหรือให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณภาพ การผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใดๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาคธุรกิจ หรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๙ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ

ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๐ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการที่คณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตามมาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙

(๒) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบการ

(๓) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การฝึกอบรมด้านการจัดการ การบัญชี ภาษีอากร หรือการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยี ด้านการผลิตหรือการตลาด

(๔) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) ดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคน ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(๒) ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๓) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาเงินทุนในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้

ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชน ต้องดำเนินการใดอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการลดภาระดังกล่าวแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แล้วไม่บรรลุผล ให้คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๔ ในวาระเริ่มแรกให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดตามมาตรา ๒๐ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	การผลิตสินค้า																	
					1.ข้าว	2.ผลิตภัณฑ์พื้นฟูข้าว	3.ผัก	4.เห็ด	5.หน่อไม้ฝรั่ง	6.ยางพารา	7.ปาล์มน้ำมัน	8.ข้าวโพด	9.เส้นลำปะทูล	10.ส้มปรีด	11.อ้อย	12.ลำไย	13.สังคูด	14.มะม่วง	15.ไม้ดอก	16.สมุนไพร	17.สับดา	18.หมอนไหม
สสข. 1 จ. ชัยนาท	2,582	2,507		137	70		142	52	-	-	1	183	43	-	156	-	-	8	32	5	2	1
สสข. 2 จ. ราชบุรี	2,598	37,834	3	30	109	51	172	44	34	20	8	99	61	59	173	-	-	12	30	6	3	5
สสข. 3 จ. ระยอง	2,218	30,205	4	207	147	107	172	48	7	25	1	24	30	26	12	29	35	18	68	5	6	3
สสข. 4 จ. ขอนแก่น	18,809	330,029	60	825	847	459	1,166	477	25	226	5	286	440	7	650	21	-	31	410	40	55	196
สสข. 5 จ. สงขลา	4,489	79,637	18	327	51	15	273	50	-	120	47	21	2	8	5	-	48	7	27	31	-	-
สสข. 6 จ. เชียงใหม่	12,476	197,614	23	282	383	207	518	194	1	43	1	330	39	8	22	175	-	34	90	35	33	5
รวมทั้งประเทศ	43,172	707,826	116	1,808	1,607	897	2,443	865	67	434	63	943	615	108	1,018	225	83	110	657	122	99	210
สสข. 1 จ. ชัยนาท																						
1. กรุงเทพฯ	238	1,934	1	8	1	-	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
2. ชัยนาท	230	3,583	1	10	5	9	5	6	-	-	-	2	3	-	8	-	-	-	-	-	1	-

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	การผลิตสินค้า																	
					1.ข้าว	2.ผลิตภัณฑ์ข้าว	3.ผัก	4.เห็ด	5.ผลไม้สด	6.ยางพารา	7.ปลาสด/แห้ง	8.ข้าวโพด	9.มันสำปะหลัง	10.สิ่งประดิษฐ์	11.อ้อย	12.ลำไย	13.มังคุด	14.มะม่วง	15.ไม้ดอก	16.สมุนไพร	17.สินค้า	18.ผลิตภัณฑ์
3. นนทบุรี	212	1,915	2	55	4	2	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-
4. ปทุมธานี	193	2,329	2	26	7	7	22	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-	-	-
5. พระนครศรีอยุธยา	257	3,128	-	-	7	1	10	4	-	-	-	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
6. ลพบุรี	690	7,426	1	36	10	10	26	11	-	-	-	157	32	-	143	-	-	1	4	1	-	-
7. สระบุรี	373	6,579	-	-	15	19	32	19	-	-	1	20	7	-	3	-	-	-	3	2	1	-
8. สิงห์บุรี	169	2,335	-	-	11	5	2	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	1	-	1
9. อ่างทอง	220	3,278	1	2	10	5	23	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	3	1	-	-
สสข. 2 จ. ราชบุรี																						
1. กาญจนบุรี	632	8,619	1	1	19	4	71	9	24	10	-	29	52	11	52	-	-	2	5	1	-	1
2. นครปฐม	198	2,466	-	-	14	5	17	1	3	-	-	2	-	-	2	-	-	-	7	1	-	-
3. ประจวบคีรีขันธ์	320	5,962	-	-	4	-	5	2	-	5	7	2	1	30	-	-	-	-	1	-	1	-
4. เพชรบุรี	210	2,706	-	-	19	7	5	7	-	4	-	-	-	5	-	-	-	2	-	1	-	-

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	การผลิตสินค้า																	
					1.ข้าว	2.ผลิตภัณฑ์ข้าว	3.ผัก	4.เห็ด	5.หมั่ไม่ผึ่ง	6.ยางพารา	7.ปลาหมักแห้ง	8.ข้าวโพด	9.มันสำปะหลัง	10.สิ่งประดิษฐ์	11.อ้อย	12.ลำไย	13.มังคุด	14.มะม่วง	15.ไม้ดอก	16.สมุนไพร	17.สมุนไพร	18.ผลไม้ไทย
5. ราชบุรี	294	4,894	1	14	17	15	28	15	4	-	-	4	-	11	5	-	-	1	2	2	1	4
6. สมุทรสงคราม	164	2,460	-	-	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
7. สมุทรสาคร	102	958	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-
8. สุพรรณบุรี	678	9,769	1	15	36	20	38	7	3	1	1	62	8	2	114	-	-	4	11	-	1	-
สสข. 3 จ. ระยอง																						
1. จันทบุรี	351	5,607	-	-	1	-	27	16	-	5	-	6	17	-	-	27	8	-	5	-	2	1
2. ฉะเชิงเทรา	240	3,303	1	9	18	9	15	1	-	3	-	1	1	1	1	-	-	12	3	1	-	1
3. ชลบุรี	208	2,105	1	7	-	1	15	3	-	-	-	1	2	8	-	-	-	4	3	1	-	1
4. ตราด	154	1,697	-	-	1	-	10	2	-	12	-	1	-	7	-	-	11	1	2	-	-	-
5. นครนายก	220	3,210	-	-	28	22	17	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	-	-
6. ปราจีนบุรี	201	2,920	-	-	34	15	13	3	-	-	1	4	2	-	2	-	1	1	8	1	-	-
7. ระยอง	258	3,679	2	191	3	-	18	6	-	4	-	2	2	10	-	-	15	-	2	-	3	-

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	การผลิตสินค้า																	
					1.ข้าว	2.ผลิตภัณฑ์ข้าว	3.ผัก	4.เห็ด	5.ผลไม้สด	6.ยางพารา	7.ปาล์มน้ำมัน	8.ข้าวโพด	9.มันสำปะหลัง	10.สิ่งประดิษฐ์	11.ดอกไม้	12.ถัวย	13.มังคุด	14.มะม่วง	15.ไม้ดอก	16.สมุนไพร	17.สินค้า	18.ผลิตภัณฑ์
8. สุ่มทราบการ	149	1,817	-	-	3	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9. สาระแก้ว	437	5,867	-	-	59	59	53	10	7	1	-	9	6	-	9	2	-	-	37	1	1	-
สสช. 4 จ. ขอนแก่น																						
1. กาทิรินทร์	1,106	18,101	3	29	54	19	76	33	9	19	-	15	8	-	37	-	-	4	34	-	2	9
2. ขอนแก่น	1,750	32,555	4	79	65	22	136	22	1	13	-	32	48	-	94	3	-	4	61	6	19	18
3. ชัยภูมิ	1,128	17,990	1	18	31	10	121	37	1	18	-	81	104	-	160	1	-	3	7	6	4	20
4. นครพนม	650	11,611	1	11	15	7	9	33	-	27	1	8	2	1	-	-	-	-	3	-	1	-
5. นครราชสีมา	1,500	26,943	2	110	99	41	153	26	4	4	-	76	169	-	146	-	-	5	66	6	3	10
6. บุรีรัมย์	790	15,769	3	4	59	50	55	24	-	10	-	3	8	-	15	-	-	2	29	-	-	21
7. มหาสารคาม	1,209	19,796	5	63	23	29	24	23	-	-	-	3	4	-	117	-	-	-	11	1	2	24
8. มุกดาหาร	423	8,508	-	-	25	22	6	12	-	7	-	3	2	-	5	-	-	-	3	-	-	1
9. ยโสธร	561	10,417	-	-	23	2	33	19	-	5	1	2	4	-	-	-	-	-	5	1	2	2

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	การผลิตสินค้า																	
					1.ข้าว	2.ผลิตภัณฑ์พืชไร่ข้าว	3.ผัก	4.เห็ด	5.หน่อไม้ฝรั่ง	6.ยางพารา	7.ปลาสมันท์	8.ข้าวโพด	9.มันสำปะหลัง	10.สิ่งประดิษฐ์	11.อ้อย	12.ถั่ว	13.มังคุด	14.มะม่วง	15.ไม้ดอก	16.สมุนไพร	17.สมุนไพร	18.ผลไม้
10. ร้อยเอ็ด	2,087	35,402	-	-	75	49	84	70	2	9	-	3	10	-	4	-	-	-	32	-	2	27
11. เลย	902	11,203	5	50	2	1	46	15	-	34	1	18	11	1	33	6	-	4	40	5	1	2
12. ศรีสะเกษ	787	13,948	-	-	80	29	122	24	5	5	-	2	2	-	1	-	-	-	16	4	-	27
13. สกลนคร	986	19,219	6	241	44	24	50	24	-	7	-	12	18	-	2	8	-	2	4	2	2	5
14. สุรินทร์	620	12,144	1	12	66	60	39	6	3	4	1	3	5	-	8	-	-	-	30	-	2	7
15. หนองคาย	420	10,315	-	-	9	8	5	6	-	6	-	2	-	5	-	-	-	-	2	-	1	2
16. หนองบัวลำภู	646	10,418	1	33	23	13	27	14	-	17	-	6	17	-	2	3	-	5	4	2	9	4
17. อำนาจเจริญ	620	13,418	-	-	73	13	62	21	-	7	-	2	-	-	-	-	-	-	30	1	1	1
18. อุตรดิตถ์	1,391	23,305	-	-	55	36	71	36	-	16	-	9	18	-	26	-	-	1	15	2	1	14
19. อุบลราชธานี	1,233	18,967	28	175	26	24	47	32	-	18	1	6	10	-	-	-	-	1	18	4	3	2
สสข. 5 จ. สงขลา																						
1. กระบี่	360	7,670	-	-	3	-	11	8	-	2	8	1	-	2	-	-	-	-	2	1	-	-

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	การผลิตสินค้า																	
					1.ข้าว	2.ผลิตภัณฑ์ข้าว	3.ผัก	4.เห็ด	5.หน่อไม้ฝรั่ง	6.ยางพารา	7.ปลาสลิมแห้ง	8.ข้าวโพด	9.มันสำปะหลัง	10.สิ่งประดิษฐ์	11.อ้อย	12.ลำไย	13.มังคุด	14.มะม่วง	15.ไม้ดอก	16.สมุนไพร	17.สมุนไพร	18.ผลไม้ไทย
2. ชุมพร	230	5,457	-	-	1	1	12	7	-	3	12	1	-	4	-	-	18	-	1	3	-	-
3. ตรัง	316	5,481	-	-	4	2	26	-	-	22	2	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
4. นครศรีธรรมราช	776	12,561	16	301	17	7	52	11	-	20	8	1	1	-	2	-	18	-	5	2	-	-
5. นครราชสีมา	236	4,858	-	-	4	2	7	1	-	10	2	2	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-
6. ปัตตานี	273	4,288	1	-	7	-	28	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
7. พังงา	289	5,369	-	-	-	-	7	-	-	9	1	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-
8. พัทลุง	233	5,443	-	-	3	1	22	2	-	2	-	2	-	2	-	-	-	1	1	1	-	-
9. สุโขทัย	138	1,705	-	-	-	-	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-
10. ยะลา	180	3,007	-	-	-	1	7	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
11. ระนอง	289	4,541	1	26	-	-	47	3	-	29	10	1	-	-	2	-	3	3	1	13	-	-
12. สงขลา	546	7,493	-	-	7	1	16	4	-	9	1	4	-	-	-	-	1	2	4	1	-	-
13. สตูล	201	3,337	-	-	2	-	11	1	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	การผลิตสินค้า																	
					1.ข้าว	2.ผลิตภัณฑ์ข้าว	3.ผัก	4.เห็ด	5.ผลไม้สด	6.ยางพารา	7.ปาล์มน้ำมัน	8.ข้าวโพด	9.มันสำปะหลัง	10.สิ่งประดิษฐ์	11.อ้อย	12.ลำไย	13.มังคุด	14.มะม่วง	15.ไม้ดอก	16.สมุนไพร	17.สมุนไพร	18.ผลไม้แปรรูป
14. สุราษฎร์ธานี	422	8,427	-	-	3	-	22	11	-	7	3	-	-	-	-	-	-	-	6	6	-	-
สสข. 6 จ. เชียงใหม่																						
1. ก้าวแห่งเพชร	434	7,728	-	-	23	27	4	9	-	3	-	4	9	-	4	1	-	1	7	-	1	-
2. เชียงราย	1,882	30,093	1	-	80	38	74	34	-	9	-	38	-	1	-	15	-	-	25	8	10	3
3. เชียงใหม่	1,815	30,503	2	24	29	8	113	35	-	1	-	21	6	-	-	72	-	10	11	10	4	-
4. ตาก	674	13,624	-	-	15	12	27	4	-	-	1	31	2	-	-	16	-	1	2	1	4	-
5. นครสวรรค์	376	6,115	4	14	29	24	11	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	6	-	-	-
6. น่าน	605	12,259	1	2	5	1	15	7	-	12	-	10	-	-	1	2	-	-	1	1	-	-
7. พะเยา	854	13,365	-	-	35	19	26	11	-	3	-	13	-	-	-	3	-	-	11	-	4	-
8. พิจิตร	262	4,374	-	-	5	6	11	7	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1
9. พิษณุโลก	927	15,178	-	-	61	30	44	24	-	2	-	22	6	1	1	2	-	4	10	6	4	1
10. เพชรบูรณ์	759	12,371	-	-	29	12	60	16	-	6	-	76	3	-	3	-	-	6	7	2	1	-

สถานที่ยื่นเอกสาร	วิสาหกิจชุมชน		เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน		ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																	
	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	จำนวน (แห่ง)	สมาชิก (ราย)	การผลิตสินค้า																	
					1.ข้าว	2.ผลิตภัณฑ์ข้าว	3.ผัก	4.เห็ด	5.หน่อไม้ฝรั่ง	6.ยางพารา	7.ปลาสลิม้วน	8.ข้าวโพด	9.มันสำปะหลัง	10.สิ่งประดิษฐ์	11.อ้อย	12.ลำไย	13.มังคุด	14.มะม่วง	15.ไม้ดอก	16.สมุนไพร	17.สมุนไพร	18.ผลไม้ไทย
11. แพร์	1,168	12,111	9	177	13	1	41	18	-	2	-	55	-	-	1	4	-	-	1	3	1	-
12. แม่ฮ่องสอน	214	2,470	2	27	3	-	8	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
13. ลำปาง	545	6,408	-	-	3	5	11	3	1	-	-	15	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-
14. ลำพูน	758	12,469	2	21	4	-	42	12	-	1	-	2	-	-	-	57	-	7	3	3	-	-
15. สุโขทัย	298	5,419	-	-	13	12	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
16. อุตรดิตถ์	448	7,011	2	17	17	4	16	5	-	2	-	17	1	2	5	-	-	-	1	-	1	-
17. อุทัยธานี	457	6,116	-	-	19	8	14	2	-	2	-	22	10	4	6	-	-	4	1	-	3	-

ที่มา : ส่วนทะเบียนและข้อมูลวิสาหกิจชุมชน สิ้นสุด ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2550

สถานที่ยื่นเอกสาร	ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิชาที่กิจกรรมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																					
	การผลิตสินค้า														การให้บริการ				สถาบันเกษตรกร			
	19.คิง	20.บูเยชีวภาพ	21.บูเยอินทรีย์	22.สุกร	23.โคเนื้อ	24.กระบือ	25.แพะ	26.ปลา	27.กบ	28.การแปรรูปอาหาร	29.ทอดผ้า	30.จักสาน	31.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	32.ดอกไม้ประดิษฐ์	1.ออมทรัพย์ชุมชน	2.ร้านค้าชุมชน	3.สุขภาพ	4.ท่องเที่ยว	1.กลุ่มเกษตรกร	2.กลุ่มสหกรณ์	3.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4.กลุ่มเยาวชนเกษตรกร
สสข. 1 จ. ชัยนาท	4	12	15	99	76	12	10	50	5	664	186	112	186	141	62	51	33	6	59	24	274	4
สสข. 2 จ. ราชบุรี	1	19	66	63	54	7	17	66	5	569	112	49	100	74	121	62	18	35	46	12	212	6
สสข. 3 จ. ระยอง	3	37	39	24	83	17	3	93	1	617	94	75	93	94	94	51	19	26	66	8	287	-
สสข. 4 จ. ขอนแก่น	7	346	440	515	688	409	65	573	82	2,299	4,550	1,085	484	418	852	491	93	29	371	107	1,122	4
สสข. 5 จ. สงขลา	7	131	73	163	23	5	57	330	5	1,232	277	119	155	151	584	154	37	60	86	39	655	8
สสข. 6 จ. เชียงใหม่	23	204	114	892	395	191	23	272	54	2,334	1,290	613	318	308	621	206	86	43	413	85	482	5
รวมทั้งประเทศ	45	749	747	1,756	1,319	641	175	1,384	152	7,715	6,509	2,053	1,336	1,186	2,334	1,015	286	199	1,041	275	3,032	27
สสข. 1 จ. ชัยนาท	สสข. 1 จ. ชัยนาท																					
1.กรุงเทพมหานคร	-	-	-	-	-	-	3	5	1	53	18	4	54	26	3	2	10	2	4	-	11	-
2. ชัยนาท	-	8	8	9	-	3	2	5	-	59	16	24	5	4	3	2	-	-	4	1	44	-
3. นนทบุรี	-	-	-	-	-	-	2	8	-	62	11	6	30	13	3	1	4	1	4	2	15	1

สถานที่ยื่นเอกสาร	ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิชาที่กิจกรรมจนงานคณะกรรมการประกอบกิจการ (แห่ง)																					
	การผลิตสินค้า													การให้บริการ				สถาบันเกษตรกร				
	19.สิ่ง	20.ไม้ซุง/ภาพ	21.ปุ๋ยอินทรีย์	22.ตุ๊กตา	23.โถดินเผา	24.กระบือ	25.พืช	26.ปลา	27.กบ	28.การแปรรูปอาหาร	29.ทอดผ้า	30.จักสาน	31.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	32.ดอกไม้ประดิษฐ์	1.อบรมทรัพยากรชุมชน	2.ร้านค้าชุมชน	3.สุขภาพ	4.ท่องเที่ยว	1.กลุ่มเกษตรกร	2.กลุ่มสหกรณ์	3.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4.กลุ่มเยาวชนเกษตรกร
4. ปทุมธานี	-	2	2	1	-	1	1	3	-	69	12	-	19	21	2	2	2	-	4	3	19	2
5. พระนครศรีอยุธยา	-	-	-	-	3	-	1	7	-	86	14	20	16	22	1	6	6	-	1	2	12	-
6. ลพบุรี	-	-	-	69	64	-	1	5	-	110	54	11	16	19	18	17	3	-	12	12	31	-
7. สระบุรี	4	-	1	9	9	8	-	5	1	78	41	15	19	19	24	12	2	1	18	2	42	1
8. สิงห์บุรี	-	-	-	9	-	-	-	4	-	74	9	10	16	6	7	7	6	1	5	2	51	-
9. อ่างทอง	-	2	4	2	-	-	-	8	3	73	11	22	11	11	1	2	-	1	7	-	49	-
สสข. 2 จ. ราชบุรี	สสข. 2 จ. ราชบุรี																					
1. กาญจนบุรี	1	4	13	15	6	2	8	17	-	83	21	5	14	13	18	9	6	4	10	1	22	-
2. นครปฐม	-	-	-	2	2	-	-	10	1	56	7	4	13	10	5	8	2	3	4	2	17	2
3. ประจวบคีรีขันธ์	-	-	-	9	28	-	5	2	-	76	10	10	13	10	67	14	1	2	10	3	65	3
4. เพชรบุรี	-	5	5	2	3	-	-	6	-	73	8	8	8	10	9	5	3	1	2	1	12	-
5. ราชบุรี	-	1	1	2	6	-	1	9	1	92	21	7	16	10	5	4	1	3	3	2	41	1

สถานที่ยื่นเอกสาร	ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิชาที่กิจกรรมชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																					
	การผลิตสินค้า														การให้บริการ				สถาบันเกษตรกร			
	19.สิ่ง	20.ไม้ซุง/ภาพ	21.ปุ๋ยอินทรีย์	22.ตุ๊กตา	23.โถดินเผา	24.กระบือ	25.มะพร้าว	26.ปลา	27.กะป	28.การแปรรูปอาหาร	29.ทอดผ้า	30.จักสาน	31.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	32.ดอกไม้ประดิษฐ์	1.อบรมทรัพยากรชุมชน	2.ร้านค้าชุมชน	3.สุขภาพ	4.ท่องเที่ยว	1.กลุ่มเกษตรกร	2.กลุ่มสหกรณ์	3.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4.กลุ่มเยาวชนเกษตรกร
7. สมุทรสาคร	-	-	-	-	-	-	-	4	1	34	4	1	11	9	1	1	1	3	-	2	13	-
8. สุพรรณบุรี	-	8	45	33	9	5	3	10	1	77	34	13	16	11	13	9	2	1	17	1	24	-
สสข. 3 จ. ระยอง	สสข. 3 จ. ระยอง																					
1. จันทบุรี	-	4	4	6	1	1	-	19	-	76	4	10	9	8	8	12	1	4	9	2	31	-
2. ฉะเชิงเทรา	-	3	3	1	9	2	-	5	-	68	17	6	16	11	3	-	-	1	5	-	25	-
3. ชลบุรี	-	1	1	-	-	1	1	2	-	69	6	15	14	10	22	3	2	-	2	1	55	-
4. ตรัง	1	1	1	2	-	-	-	16	-	62	5	6	7	-	1	6	1	13	7	-	18	-
5. นครนายก	-	5	5	-	-	1	-	20	1	67	15	9	10	23	-	2	9	1	6	3	45	-
6. ปราจีนบุรี	-	2	2	1	2	4	-	8	-	44	3	10	5	2	1	1	-	-	7	-	15	-
7. ระยอง	-	6	8	-	1	3	-	1	-	96	5	5	8	11	16	6	1	3	4	1	55	-
8. สมุทรปราการ	-	-	-	-	-	-	-	2	9	62	13	1	17	19	6	1	5	3	2	1	16	-
9. สระแก้ว	2	15	15	14	70	5	-	13	-	73	26	13	7	10	37	20	-	1	24	-	27	-

สถานที่ยื่นเอกสาร	ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิชาที่กิจกรรมจนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																						
	การผลิตสินค้า													การให้บริการ				สถาบันเกษตรกร					
	19.สิ่ง	20.ไม้ขีดภาพ	21.ปุ๋ยอินทรีย์	22.ตุ๊กตา	23.ดอกไม้	24.กระบี่	25.มะพร้าว	26.ปลา	27.กะปิ	28.การแปรรูปอาหาร	29.ทอดผ้า	30.จักสาน	31.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	32.ดอกไม้ประดิษฐ์	1.อบรมหรือประชุมชน	2.รับจ้าง	3.สุขภาพ	4.ท่องเที่ยว	1.บริการรถจักรยานยนต์	2.บริการรถจักรยานยนต์	3.บริการรถจักรยานยนต์	4.บริการรถจักรยานยนต์	
สสข. 4 จ. ขอนแก่น																							
1. กากพืชน้ำ	-	13	25	24	52	3	-	24	4	116	262	59	28	20	13	26	1	2	41	7	38	1	
2. ขอนแก่น	4	21	26	35	112	35	3	61	13	199	367	73	50	33	48	23	11	-	15	6	121	16	-
3. ชัยภูมิ	-	12	18	37	46	8	59	30	-	135	246	58	41	38	26	27	5	2	22	6	29	-	
4. นครพนม	-	19	10	12	14	19	-	24	9	86	159	55	18	14	14	9	1	2	9	3	24	-	
5. นครราชสีมา	-	14	15	46	79	34	1	63	2	227	196	63	43	44	22	29	11	5	30	5	85	-	
6. บุรีรัมย์	-	12	14	26	18	23	-	23	3	94	157	38	22	11	21	30	1	-	12	6	47	-	
7. มหาสารคาม	-	22	23	24	50	12	-	29	12	63	268	39	19	20	15	12	4	-	13	6	31	-	
8. มุกดาหาร	-	20	10	4	4	4	-	7	-	62	98	33	9	8	22	15	1	-	6	3	21	-	
9. ยโสธร	-	9	10	19	14	15	-	10	2	84	176	56	13	13	26	27	6	1	14	-	82	-	
10. ร้อยเอ็ด	-	19	25	25	38	15	-	37	10	191	614	153	24	17	192	53	4	2	54	10	174	-	
11. เลย	2	5	5	45	86	40	2	21	3	90	95	18	44	16	116	28	5	8	32	6	111	1	
12. ศรีสะเกษ	-	26	26	30	24	20	-	41	-	130	308	63	16	34	56	48	-	1	15	3	94	-	

สถานที่ยื่นเอกสาร	ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิชาที่กลุ่มชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																					
	การผลิตสินค้า														การให้บริการ				สถาบันเกษตรกร			
	19. สิ่ง	20. ไม้ซุง	21. ไม้คั้น	22. สุนัข	23. โคน	24. กระบี่	25. พืช	26. ปลา	27. กบ	28. การแปรรูปอาหาร	29. ก่อห้ำ	30. จักสาน	31. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	32. ดอกไม้ประดิษฐ์	1. ออมทรัพย์ชุมชน	2. ร้านค้าชุมชน	3. สุขภาพ	4. ท่องเที่ยว	1. กลุ่มเกษตรกร	2. กลุ่มสหกรณ์	3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4. กลุ่มเยาวชน
14. สุรินทร์	-	-	3	22	11	21	-	21	1	53	134	16	5	7	36	21	1	-	12	7	36	1
15. หนองคาย	-	6	7	8	2	5	-	11	2	79	86	42	22	14	20	8	6	3	7	5	67	1
16. หนองบัวลำภู	-	11	13	16	30	5	-	23	5	89	205	32	13	21	22	10	1	-	7	1	5	-
17. อำนาจเจริญ	-	46	83	10	9	19	-	32	-	86	208	43	24	14	29	38	2	1	18	7	15	-
18. อุตรดิตถ์	1	16	25	48	37	39	-	58	9	178	312	62	31	34	55	46	25	1	25	14	80	-
19. อุบลราชธานี	-	32	62	36	22	30	-	16	2	243	306	134	37	40	53	33	2	-	12	6	76	-
สขช. 5 จ. สงขลา	สขช. 5 จ. สงขลา																					
1. กระบี่	-	9	5	10	-	-	3	34	-	61	20	6	6	2	22	6	1	5	8	1	43	-
2. ชุมพร	2	9	5	15	3	-	-	7	1	66	10	10	12	4	90	22	2	5	8	2	34	-
3. ตรัง	-	4	2	25	-	-	4	35	-	77	12	8	13	9	56	8	4	6	-	-	50	1
4. นครศรีธรรมราช	4	34	17	29	1	2	4	31	1	208	20	18	30	32	108	24	9	17	18	7	88	-
5. นราธิวาส	-	1	1	-	3	-	5	9	-	87	27	5	7	17	17	13	-	-	11	1	74	-

สถานที่ยื่นเอกสาร	ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิชาที่กิจกรรมชุมชนจำแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																					
	การผลิตสินค้า														การให้บริการ				สถาบันเกษตรกร			
	19.สิ่ง	20.ไม้ขีดภาพ	21.ปุ๋ยอินทรีย์	22.ตุ๊กตา	23.โถเนื้อ	24.กระบือ	25.แพะ	26.ปลา	27.กบ	28.การแปรรูปอาหาร	29.ทอดผ้า	30.จักสาน	31.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	32.ดอกไม้ประดิษฐ์	1.อบรมทรัพย์สินชุมชน	2.ร้านค้าชุมชน	3.สุขภาพ	4.ท่องเที่ยว	1.กลุ่มเกษตรกร	2.กลุ่มสหกรณ์	3.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4.กลุ่มเยาวชนเกษตรกร
7. พังงา	-	2	1	7	1	-	-	48	-	68	23	4	6	7	43	9	-	2	4	2	57	2
8. พัทลุง	-	14	7	7	-	-	-	22	-	67	15	7	16	4	52	13	-	2	1	5	39	-
9. ภูเก็ต	-	2	1	-	-	-	3	18	-	39	19	1	4	6	5	2	5	6	2	-	19	-
10. ยะลา	-	-	-	2	1	-	3	3	-	82	27	3	3	5	13	5	-	1	2	6	54	-
11. ระนอง	-	1	1	13	2	1	4	22	-	58	21	10	12	5	40	6	1	5	9	2	23	1
12. สงขลา	1	36	19	19	3	2	8	21	1	184	21	21	21	24	42	18	2	2	11	6	79	1
13. สตูล	-	5	3	5	-	-	-	32	-	75	13	7	3	14	10	7	4	2	-	-	39	-
14. สุราษฎร์ธานี	-	12	10	31	7	-	3	26	2	67	22	13	16	14	81	18	7	7	9	5	34	-
สสข. 6 จ. เชียงใหม่	สสข. 6 จ. เชียงใหม่																					
1. กำแพงเพชร	-	26	16	31	12	2	-	11	1	62	28	16	8	3	4	6	2	-	10	2	28	-
2. เชียงราย	3	40	21	129	30	11	1	50	8	318	194	107	49	53	79	43	7	5	42	18	13	-
3. เชียงใหม่	5	23	12	128	29	19	4	42	8	439	259	86	89	53	121	50	32	18	112	19	100	2

สถานที่ยื่นเอกสาร	ข้อมูลเบื้องต้น : จำนวนวิชาที่กิจกรรมจนจําแนกตามการประกอบกิจการ (แห่ง)																					
	การผลิตสินค้า														การให้บริการ				สถาบันเกษตรกร			
	19.สิ่ง	20.ไม้ซุง	21.ปุ๋ยอินทรีย์	22.ตุ๊ก	23.โต๊ะ	24.กระบือ	25.แพะ	26.ปลา	27.กบ	28.การแปรรูปอาหาร	29.ทอดผ้า	30.จักสาน	31.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	32.ดอกไม้ประดิษฐ์	1.อบรมทรัพยากรชุมชน	2.ร้านค้าชุมชน	3.สุขภาพ	4.ท่องเที่ยว	1.กลุ่มเกษตรกร	2.กลุ่มสหกรณ์	3.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4.กลุ่มเยาวชน
5. นครสวรรค์	-	4	4	29	12	-	-	4	3	63	33	14	15	7	47	4	2	-	8	-	13	1
6. น่าน	-	2	1	37	9	9	-	17	-	132	75	49	14	13	8	6	2	2	5	2	3	-
7. เพชรบูรณ์	1	10	5	61	18	9	-	19	6	96	59	87	13	23	142	15	3	1	22	5	18	-
8. พิษณุโลก	-	14	7	20	4	1	-	2	1	75	23	22	12	14	8	6	1	-	8	1	9	-
9. เพชรบูรณ์	3	12	6	102	18	22	-	37	4	169	49	46	14	22	29	15	6	4	27	8	41	-
10. เพชรบูรณ์	-	6	3	75	131	6	3	14	3	107	56	16	12	16	9	5	-	2	36	2	26	1
11. แพร่	2	8	4	144	5	7	-	13	1	146	156	43	14	26	67	10	1	1	25	4	18	-
12. แม่ฮ่องสอน	-	4	2	14	-	1	-	-	-	60	21	10	11	6	4	4	2	3	-	3	4	-
13. ลำปาง	-	8	4	14	9	-	-	7	2	121	79	20	19	32	9	10	10	1	18	5	22	-
14. ลำพูน	5	11	6	36	19	2	1	25	15	217	80	17	11	10	37	20	6	1	19	4	13	-
15. สุโขทัย	-	3	2	9	34	-	1	3	-	60	37	24	14	8	4	2	2	-	1	4	-	-
16. อุตรดิตถ์	2	23	14	14	4	34	4	6	-	85	45	22	9	10	9	5	3	2	44	4	44	-

ทะเบียนเศรษฐกิจชุมชนที่มีแผนธุรกิจ

ศพช. เขต 8 จังหวัดชุมพร

ที่	ชื่อกลุ่ม	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประเภทกลุ่ม		ปีที่จัดทำแผนธุรกิจ	หมายเหตุ
					ออมทรัพย์ฯ	อาชีพ		
1	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านประสานมิตร	18	พะโต๊ะ	พะโต๊ะ	/		2548	
2	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านตอตั้ง	1	ปากทรง	พะโต๊ะ	/		2548	
3	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านห้วยใหญ่	8	บึงหวาน	พะโต๊ะ	/		2548	
4	กลุ่มอาชีพเกษตรกรทำสวนส้มโชกุนบ้านพระรักษ์	5	พระรักษ์	พะโต๊ะ		/	2548	
5	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขางงวม	6	พ้อแดง	หลังสวน	/		2548	
6	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาพรุ	5	วังตะกอก	หลังสวน	/		2548	
7	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองโพธิ์	4	บ้านควน	หลังสวน	/		2548	
8	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านควนหินมูข	9	นาขา	หลังสวน	/		2548	
9	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านน้ำตก	9	บางมะพร้าว	หลังสวน	/		2548	
10	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านขางน้ำจืด	1	บางน้ำจืด	หลังสวน	/		2548	
11	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านห้วยทรายขาว	13	หาดยาย	หลังสวน	/		2548	
12	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองขนาน	5	นาพญา	หลังสวน	/		2548	
13	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านร่วมใจ	12	นาขา	หลังสวน	/		2548	
14	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านบางหีบ	4	บางน้ำจืด	หลังสวน	/		2548	

ที่	ชื่อกลุ่ม	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประเภทกลุ่ม		ปีที่จัดทำแผนธุรกิจ	หมายเหตุ
15	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านมาดขาว	14	ละแม	ละแม	/		2548	
16	กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งควั๊ด	1	ทุ่งควั๊ด	ละแม		/	2548	
17	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเขาหลวง	2	ทุ่งหลวง	ละแม	/		2548	
18	กลุ่มอาชีพสตรีทำผ้าบาติกเงินชีว	1	สวนแดง	ละแม		/	2548	
19	กลุ่มอาชีพเกษตรกรเลี้ยงผึ้งบ้านคอนเมา	7	ตะโก	ทุ่งตะโก		/	2548	
20	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปกล้วยเคลือบคาราเมล	4	ทุ่งตะโก	ทุ่งตะโก		/	2548	
21	กลุ่มอาชีพเกษตรกรเลี้ยงผึ้งบ้านทุ่งตะโก	3	ทุ่งตะโก	ทุ่งตะโก		/	2548	
22	เครือข่ายองค์กรชุมชนบ้านเขาฝาง	1	ช่องไม้แก้ว	ทุ่งตะโก		/	2548	
23	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านควน	4	วิสัยใต้	สวี	/		2548	
24	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านน้ำตา	5	ครน	สวี	/		2548	
25	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านน้ำลอดน้อย	10	ทุ่งระยะ	สวี	/		2548	
26	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านท่าหิน	5	ท่าหิน	สวี	/		2548	
27	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านถ้ำน้ำลอด	4	เขาทะลุ	สวี	/		2548	
28	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านถ้ำตาทอง	7	เขาค่าย	สวี	/		2548	

ที่	ชื่อกลุ่ม	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประเภทกลุ่ม	ปีที่จัดทำแผนธุรกิจ	หมายเหตุ
29	กลุ่มอาชีพสตรีทำไม้กวาดดอกอ้อ	9	ด่านสวี	สวี	/	2548	
30	กลุ่มอาชีพเกษตรกรเลี้ยงผึ้ง	11	นาสัก	สวี	/	2548	
31	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองใหญ่	7	สะพลี	ปะทิว	/	2548	
32	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปอาหารทะเล	1	ปากคลอง	ปะทิว	/	2548	
33	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	4	ทะเลทรัพย์	ปะทิว	/	2548	
34	กลุ่มสตรีทำดอกไม้ด้วยรังไหม	11	ชุมโค	ปะทิว	/	2548	
35	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านทรายแก้ว	6	เขาไชยราช	ปะทิว	/	2548	
36	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านห้วยรอกไม้	2	คอนยาง	ปะทิว	/	2548	
37	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามัคคี	10	คอนยาง	ปะทิว	/	2548	
38	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	9	หาดพันไกร	เมืองชุมพร	/	2548	
39	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	4	ขุนกระทิง	เมืองชุมพร	/	2548	
40	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	1	วังใหม่	เมืองชุมพร	/	2548	
41	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง	12	บางลึก	เมืองชุมพร	/	2548	
42	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	3	บางลึก	เมืองชุมพร	1	2548	

ที่	ชื่อกลุ่ม	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประเภทกลุ่ม		ปีที่ตั้งทำแผนธุรกิจ	หมายเหตุ
43	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	12	บางลึก	เมืองชุมพร	1		2548	
44	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2	ทุ่งควัวค้ด	เมืองชุมพร	/		2548	
45	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	4	บ้านนา	เมืองชุมพร	/		2548	
46	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	1	หาดทรายรี	เมืองชุมพร	/		2548	
47	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	9	วิสัยเหนือ	เมืองชุมพร	/		2548	
48	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแหลมขาว	3	ท่าแซะ	ท่าแซะ	/		2548	
49	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาจาง	8	ท่าข้าม	ท่าแซะ	/		2548	
50	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านใหม่พัฒนา	1	คูริง	ท่าแซะ	/		2548	
51	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านบ้านนาลึก	3	นากระดาม	ท่าแซะ	/		2548	
52	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหินแก้ว	1	หินแก้ว	ท่าแซะ	/		2548	
53	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาเมือง	1	ทรัพย์ อนันต์	ท่าแซะ	/		2548	
54	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนทรัพย์	7	สลุย	ท่าแซะ		/	2548	

ที่มา : กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พ.ศ.2549

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

จังหวัดชุมพร

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
1	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	หัวคู	ตากแดด	เมือง ชุมพร	2
2	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ในห้วย	ตากแดด	เมือง ชุมพร	2
3	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	เสียบฉนวน	วังใหม่	เมือง ชุมพร	2
4	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	11	เขาเหลียง	หาดพัน ไกร	เมือง ชุมพร	2
5	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	ทุ่งคาใหญ่	ทุ่งคา	เมือง ชุมพร	2
6	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	เขาวง	บ้านนา	เมือง ชุมพร	2
7	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	ไซตุ	วิสัยเหนือ	เมือง ชุมพร	2
8	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ยางขวน	นาทุ่ง	เมือง ชุมพร	2
9	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ดอนรวบ	บางหมาก	เมือง ชุมพร	2
10	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	บางเจริญ	ท่ายาง	เมือง ชุมพร	2
11	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	10	มัทรี	ปากน้ำ	เมือง ชุมพร	2
12	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	ทุ่งคาน้อย	ทุ่งคา	เมือง ชุมพร	2
13	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	กลางนา	นาทุ่ง	เมือง ชุมพร	2
14	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	อู่ตะเภา	ท่ายาง	เมือง ชุมพร	2

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
15	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	บ้านโน	ปากน้ำ	เมือง ชุมพร	2
16	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	เขาน้อย	หาดพัน ไกร	เมือง ชุมพร	2
17	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	12	ห้วยหิน ราง	หาดพัน ไกร	เมือง ชุมพร	2
18	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ทรายทอง	นาชะอัง	เมือง ชุมพร	2
19	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	หนองกล้า	วังไผ่	เมือง ชุมพร	2
20	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	หัวกรูด	ปากน้ำ	เมือง ชุมพร	2
21	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	พรุซิง	วังใหม่	เมือง ชุมพร	2
22	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	คลอง สะเดา	วังใหม่	เมือง ชุมพร	2
23	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	ทุ่งควน	บ้านควน	หลังสวน	2
24	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	หนองสิต	บ้านควน	หลังสวน	2
25	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	บางหีบ	บางน้ำจืด	หลังสวน	2
26	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	บางน้ำจืด	บางน้ำจืด	หลังสวน	2
27	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	หนองปลา	นาขา	หลังสวน	2
28	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	ควน หินมูบ	นาขา	หลังสวน	2

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
29	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	คลอง ขนาน	นาพญา	หลังสวน	2
30	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ทุ่งตก	นาพญา	หลังสวน	2
31	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	คลองห งาว	หาดยาย	หลังสวน	2
32	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	10	ชุมแสง	หาดยาย	หลังสวน	2
33	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	วังตะก	วังตะก	หลังสวน	2
34	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	11	เขาแงน	วังตะก	หลังสวน	2
35	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ยางงาม	พ้อแดง	หลังสวน	2
36	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	13	โตนดห้ ตัน	นาพญา	หลังสวน	2
37	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	12	ทุ่งหลวง	นาพญา	หลังสวน	2
38	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	นาพระ	ขันเงิน	หลังสวน	2
39	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	12	ร่วมใจ	นาขา	หลังสวน	2
40	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	หนองหิน	ท่ามะปลา	หลังสวน	2
41	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	เขาเงิน	ท่ามะปลา	หลังสวน	2
42	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	ฝ้ายคลอง	ท่ามะปลา	หลังสวน	2

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
43	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ห้วยกรวด	นาโพธิ์	สวี	2
44	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ไทยพัฒนา	นาสัก	สวี	2
45	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	ทุ่งระยะ	ทุ่งระยะ	สวี	2
46	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	น้ำลอค	เขาทะลุ	สวี	2
47	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	น้ำขล	ทุ่งระยะ	สวี	2
48	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ทุ่งคอก ช้าง	ทุ่งระยะ	สวี	2
49	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	ไร่ใน	นาสัก	สวี	2
50	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	นาทุ่ง	หงส์เจริญ	ท่าแซะ	2
51	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	นาโครง ช้าง	ทรัพย์ อนันต์	ท่าแซะ	2
52	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	ท่า	ตะโก	ทุ่งตะโก	2
53	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ควนดิน	ตะโก	ทุ่งตะโก	2
54	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	เขาทรง	ตะโก	ทุ่งตะโก	2
55	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	13	คลองลาด	ตะโก	ทุ่งตะโก	2
56	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	10	สามแยก จำปา	ตะโก	ทุ่งตะโก	2

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
57	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ทรัพย์ สมบูรณ์	ชุมโค	ปะทิว	2
58	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	คลองวัง ช้าง	ชุมโค	ปะทิว	2
59	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ไร่ยาว	พระรักษ์	พะโต๊ะ	2
60	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	ปากทรง	ปากทรง	พะโต๊ะ	2
61	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	หาดทราย แก้ว	ตากแดด	เมือง ชุมพร	3
62	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	บางเป้ง	ตากแดด	เมือง ชุมพร	3
63	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	หนองบัว	หาดพัน ไกร	เมือง ชุมพร	3
64	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	หนอง จันทร์ หอม	หาดพัน ไกร	เมือง ชุมพร	3
65	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	ควนจำปา	ถ้ำสิงห์	เมือง ชุมพร	3
66	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	ถ้ำเพิง	ถ้ำสิงห์	เมือง ชุมพร	3
67	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	เขาบ่อ	ทุ่งคา	เมือง ชุมพร	3
68	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	โนง่วม	บ้านนา	เมือง ชุมพร	3
69	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	सानแดง	บ้านนา	เมือง ชุมพร	3
70	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	ถ้ำ	บ้านนา	เมือง ชุมพร	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
71	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	เชิงกระ	วิสัยเหนือ	เมือง ชุมพร	3
72	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	กลาง	วิสัยเหนือ	เมือง ชุมพร	3
73	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	11	ช่องบ้าน มา	วิสัยเหนือ	เมือง ชุมพร	3
74	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	12	เขาแรด	บางลึก	เมือง ชุมพร	3
75	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	นาชะอัง	นาชะอัง	เมือง ชุมพร	3
76	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	ดอนใหญ่	บางหมาก	เมือง ชุมพร	3
77	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	กลางนา	ขุน กระทิง	เมือง ชุมพร	3
78	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	ดอนพลับ	หาดทราย รี	เมือง ชุมพร	3
79	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ลำเภาทอง	ทุ่งคา	เมือง ชุมพร	3
80	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	น้ำผุด	วังใหม่	เมือง ชุมพร	3
81	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	ห้วยผาก	ตากแดด	เมือง ชุมพร	3
82	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	วัด ประเดิม	ตากแดด	เมือง ชุมพร	3
83	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ฝ้ายท่า	บางลึก	เมือง ชุมพร	3
84	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	เขาจิว	วังไผ่	เมือง ชุมพร	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
85	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	คอหมู	ปากน้ำ	เมือง ชุมพร	3
86	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	นาเนียน	วังไผ่	เมือง ชุมพร	3
87	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	แหลม หญ้า	บางน้ำจืด	หลังสวน	3
88	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	สถานีเก่า	บ้านควน	หลังสวน	3
89	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	หนองโพธิ์	บ้านควน	หลังสวน	3
90	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	ช่อง สะทอน	บ้านควน	หลังสวน	3
91	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	หัวเขาท่า กอ	บาง มะพร้าว	หลังสวน	3
92	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	หนองเทา	ท่ามะปลา	หลังสวน	3
93	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	คลองวงศ์	บางน้ำจืด	หลังสวน	3
94	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	12	น้ำลอด	บางน้ำจืด	หลังสวน	3
95	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	บางน้ำจืด	บางน้ำจืด	หลังสวน	3
96	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	แหลม หญ้า	บางน้ำจืด	หลังสวน	3
97	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	11	สวนฝั่ง	นาขา	หลังสวน	3
98	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	ปากช่อง	แหลม ทราย	หลังสวน	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
99	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	นอกไส	วังตะกอก	หลังสวน	3
100	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	12	บากแดง	วังตะกอก	หลังสวน	3
101	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	บางกา	พ้อแดง	หลังสวน	3
102	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	ดอนยาง	พ้อแดง	หลังสวน	3
103	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	หนองหอย	พ้อแดง	หลังสวน	3
104	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ทุ่งล่าง	ปากน้ำ	หลังสวน	3
105	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	13	หินช้างสี	วังตะกอก	หลังสวน	3
106	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	บางมุด	บางน้ำจืด	หลังสวน	3
107	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	16	บางมัน	นาพญา	หลังสวน	3
108	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	หนองทอง ดี	บาง มะพร้าว	หลังสวน	3
109	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	นาพรุ	วังตะกอก	หลังสวน	3
110	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	17	ห้วยตา สิงห์	บ้านควน	หลังสวน	3
111	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ห้วยกรวด	นาโพธิ์	สวี	3
112	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	หินสาม ก้อน	ท่าหิน	สวี	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
113	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	หาดทราย รี	ท่าหิน	สวี	3
114	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	ยางงาม	นาสัก	สวี	3
115	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	แก่งกะทัง	นาสัก	สวี	3
116	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	ห้วยกลาง	เขาทะเล	สวี	3
117	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	12	ปากกล้วย	นาสัก	สวี	3
118	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	15	แก่งปรุ	นาสัก	สวี	3
119	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	16	แสนอุดม	นาสัก	สวี	3
120	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	11	คอนทราย	ทุ่งระยะ	สวี	3
121	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	คลองน้อย	ทุ่งระยะ	สวี	3
122	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	น้ำลอด	เขาทะเล	สวี	3
123	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ขุนไกร	เขาค่าย	สวี	3
124	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	17	หนองกรูด	นาสัก	สวี	3
125	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	น้ำขล	ทุ่งระยะ	สวี	3
126	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ทุ่งคอก ช้าง	ทุ่งระยะ	สวี	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
127	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	11	ห้วยใหญ่	นาสัก	สวี	3
128	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ยางม้อ	ท่าแซะ	ท่าแซะ	3
129	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	15	เขาน้อย	ท่าแซะ	ท่าแซะ	3
130	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	10	ธรรมเจริญ	หงส์เจริญ	ท่าแซะ	3
131	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	บางกลอย	หงส์เจริญ	ท่าแซะ	3
132	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	หอรบขัง	นากระ ตาม	ท่าแซะ	3
133	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ควนมณี	นากระ ตาม	ท่าแซะ	3
134	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	วังมะปราง	คูริง	ท่าแซะ	3
135	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	ท่าข้าม	ท่าข้าม	ท่าแซะ	3
136	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	10	ดินก้อง	ท่าข้าม	ท่าแซะ	3
137	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	12	ศาลา ประชาคม	ท่าข้าม	ท่าแซะ	3
138	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	นาโครง ช้าง	ทรัพย์ อนันต์	ท่าแซะ	3
139	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	หินแก้ว	หินแก้ว	ท่าแซะ	3
140	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	นาดีนเขา	หินแก้ว	ท่าแซะ	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
141	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	งาช้าง	สองพี่น้อง	ท่าแซะ	3
142	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	ตาเงาะ	สองพี่น้อง	ท่าแซะ	3
143	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ดวงดี	สองพี่น้อง	ท่าแซะ	3
144	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	หินกูบ	สลุย	ท่าแซะ	3
145	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	ใหม่สม บูรณ์	สลุย	ท่าแซะ	3
146	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	เขาแก้ว	นากระ ตาม	ท่าแซะ	3
147	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	ห้วมด	ทุ่งหลวง	ละแม	3
148	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	แหลม สันติ	ละแม	ละแม	3
149	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	แหลมดิน	สวนแดง	ละแม	3
150	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	หนองจิก	ทุ่งตะไคร	ทุ่งตะโก	3
151	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	วังน้ำก้ำ	ทุ่งตะไคร	ทุ่งตะโก	3
152	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	เขาขวาง	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	3
153	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	คลองไหล	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	3
154	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	เขาหมา แหงน	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
155	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	หนองไม้ แก่น	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	3
156	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	อ่าว มะม่วง	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	3
157	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	คลองเพรา	ตะโก	ทุ่งตะโก	3
158	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	รัตนโกสัย	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	3
159	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	แหลมยาง นา	ตะโก	ทุ่งตะโก	3
160	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ควนดิน	ตะโก	ทุ่งตะโก	3
161	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ทอนอม	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	3
162	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ห้วยใหญ่	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	3
163	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	ห้วยมุด	ทุ่งตะไคร	ทุ่งตะโก	3
164	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	เขาทรง	ตะโก	ทุ่งตะโก	3
165	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	13	คลองลาด	ตะโก	ทุ่งตะโก	3
166	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	10	สามแยก จำปา	ตะโก	ทุ่งตะโก	3
167	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	เขาเลี้ยว	เขาไชย ราช	ปะทิว	3
168	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	ทุ่งพืด	เขาไชย ราช	ปะทิว	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
169	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ม่วงแฉว	เขาไชย ราช	ปะทิว	3
170	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	ปากบ่อ	ทะเล ทรัพย์	ปะทิว	3
171	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ทรัพย์ สมบูรณ์	ชุมโค	ปะทิว	3
172	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	ทุ่งเรี่ย	คอนยาง	ปะทิว	3
173	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	พรุใหญ่	สะพลี	ปะทิว	3
174	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	13	สมบูรณ์ สุข	ชุมโค	ปะทิว	3
175	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	บนไร่	ปากคลอง	ปะทิว	3
176	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	14	คอนทราย งาม	คอนยาง	ปะทิว	3
177	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	7	ทุ่งดำรงค์	คอนยาง	ปะทิว	3
178	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	2	ห้วยราก ไม้	คอนยาง	ปะทิว	3
179	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	คอกม้า	บางสน	ปะทิว	3
180	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	8	ชัยพฤกษ์	เขาไชย ราช	ปะทิว	3
181	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	9	คอนสัก	คอนยาง	ปะทิว	3
182	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	11	กรมหลวง	คอนยาง	ปะทิว	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
183	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	3	พละ	เขาไชย ราช	ปะทิว	3
184	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	4	หนองผาก	เขาไชย ราช	ปะทิว	3
185	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	5	เขาไชย ราช	เขาไชย ราช	ปะทิว	3
186	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	6	ทรายแก้ว	เขาไชย ราช	ปะทิว	3
187	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	18	ประสาน มิตร	พะโต๊ะ	พะโต๊ะ	3
188	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	ต่อตั้ง	ปากทรง	พะโต๊ะ	3
189	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	1	เขาตะเกา ทอง	พะโต๊ะ	พะโต๊ะ	3
190	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิต	กลุ่มออม ทรัพย์ฯ	11	ห้วยกุ่ม ทอง	พะโต๊ะ	พะโต๊ะ	3
191	ดอกหน้าวัว	กลุ่มอาชีพ	8		วังไผ่	เมือง ชุมพร	3
192	พันธ์กล้าไม้	กลุ่มอาชีพ	4		วังใหม่	เมือง ชุมพร	3
193	เรซิ่งบ้านหนองจระเข้	กลุ่มอาชีพ	8		นาชะอัง	เมือง ชุมพร	3
194	ปรับปรุงคุณภาพทุเรียน	กลุ่มอาชีพ	7		ขุน กระทิง	เมือง ชุมพร	3
195	กลุ่มเครื่องแกง	กลุ่มอาชีพ	9		หาดพัน ไกร	เมือง ชุมพร	3
196	ศิลป์ประดิษฐ์จาก ดอกไม้ไผ่บัว	กลุ่มอาชีพ	10		ปากน้ำ	เมือง ชุมพร	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
197	กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า	กลุ่มอาชีพ	6		บางลึก	เมือง ชุมพร	3
198	กลุ่มขนมไทย	กลุ่มอาชีพ	3		บางหมาก	เมือง ชุมพร	3
199	กลุ่มกล้วยอบ เลียบมือนาง	กลุ่มอาชีพ	8		สลุย	ท่าแซะ	3
200	กลุ่มทำเนื้อสวรรค์	กลุ่มอาชีพ	3		คูริง	ท่าแซะ	3
201	กลุ่มกล้วยอบ เลียบมือนาง	กลุ่มอาชีพ	3		สลุย	ท่าแซะ	3
202	กลุ่มไวน์ผลไม้	กลุ่มอาชีพ	6		หงส์เจริญ	ท่าแซะ	3
203	กลุ่มไวน์ผลไม้	กลุ่มอาชีพ	3		นากระ ตาม	ท่าแซะ	3
204	ทุเรียนสด/แปรรูป	กลุ่มอาชีพ	4		ทะเล ทรัพย์	ปะทิว	3
205	อาหารทะเลแปรรูป	กลุ่มอาชีพ	1		ปากคลอง	ปะทิว	3
206	น้ำปลาแท้ตราแม่บ้าน	กลุ่มอาชีพ	10		คอนยาง	ปะทิว	3
207	ดอกไม้รังไหม	กลุ่มอาชีพ	11		ชุมโค	ปะทิว	3
208	กลุ่มเกษตรกรทำสวน	กลุ่มอาชีพ	1		ทุ่งควัด	ละแม	3
209	กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์	กลุ่มอาชีพ	6		ทุ่งหลวง	ละแม	3
210	กลุ่มแม่บ้านเพื่อพัฒนา อาชีพ	กลุ่มอาชีพ	1		สวนแดง	ละแม	3
211	แม่บ้านต่อต้านม๊อคคี	กลุ่มอาชีพ	1		ปากทรง	พะโต๊ะ	3
212	เกษตรกรบ้านตรัง	กลุ่มอาชีพ	16		พะโต๊ะ	พะโต๊ะ	3
213	ทุเรียนเพื่อการส่งออก	กลุ่มอาชีพ	6		ปังหวาน	พะโต๊ะ	3
214	ปลูกสับปะรดสวี	กลุ่มอาชีพ	1		สวี	สวี	3
215	กลุ่มเกษตรกรทำสวน กาแฟ	กลุ่มอาชีพ	5		เขาทะเล	สวี	3

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
216	กล้วยเล็บมือน้อย	กลุ่มอาชีพ	1		นาสัก	สวี	3
217	กล้วยเล็บมือน้อย	กลุ่มอาชีพ	4		นาสัก	สวี	3
218	กาแฟโบราณ	กลุ่มอาชีพ	5		นาสัก	สวี	3
219	กลุ่มทอผ้า	กลุ่มอาชีพ	11		เขาค่าย	สวี	3
220	กลุ่มสตรีทำขนมพื้น บ้าน	กลุ่มอาชีพ	11		เขาค่าย	สวี	3
221	กลุ่มสตรีชุมชนคลอง ขวาง	กลุ่มอาชีพ	5		นาโพธิ์	สวี	3
222	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านนาโพธิ์สามัคคี	กลุ่มอาชีพ	4		นาโพธิ์	สวี	3
223	กลุ่มทอผ้า	กลุ่มอาชีพ	9		ทุ่งระย	สวี	3
224	หัตถกรรมเครื่องหนัง บ้านเขาแรด	กลุ่มอาชีพ	12		บางลึก	เมือง ชุมพร	2
225	ผลิตภัณฑ์ กะลามะพร้าว	กลุ่มอาชีพ	9		ทุ่งคา	เมือง ชุมพร	2
226	สมโอเจ้าเสวย	กลุ่มอาชีพ	3		บางลึก	เมือง ชุมพร	2
227	กลุ่มกะปิทำขาย	กลุ่มอาชีพ	11		ท่ายาง	เมือง ชุมพร	2
228	กลุ่มไวน์ผลไม้ (สมุนไพร)	กลุ่มอาชีพ	8		บางหมาก	เมือง ชุมพร	2
229	กลุ่มแปรรูปกระจูด	กลุ่มอาชีพ	6		หาดทราย รี	เมือง ชุมพร	2
230	กลุ่มแปรรูปผลผลิต ทางการเกษตร	กลุ่มอาชีพ	1		ถ้ำสิงห์	เมือง ชุมพร	2
231	แปรรูปผลไม้	กลุ่มอาชีพ	5		บ้านนา	เมือง ชุมพร	2
232	เครื่องเบญจรงค์	กลุ่มอาชีพ	-		ท่าตะเภา	เมือง ชุมพร	2

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
233	ดอกไม้ประดิษฐ์จาก ดินหอม	กลุ่มอาชีพ	-		ท่าตะเภา	เมือง ชุมพร	2
234	น้ำตาลมะพร้าว	กลุ่มอาชีพ	10		ท่ายาง	เมือง ชุมพร	2
235	กลุ่มแปรรูปผลไม้	กลุ่มอาชีพ	10		ท่าข้าม	ท่าแซะ	2
236	กลุ่มทอผ้าด้วยมือ	กลุ่มอาชีพ	5		หินแก้ว	ท่าแซะ	2
237	กลุ่มกล้วยอบ เล็บมือนาง	กลุ่มอาชีพ	11		นากระ ตาม	ท่าแซะ	2
238	กลุ่มแปรรูปสมุนไพร	กลุ่มอาชีพ	7		ทรัพย์ อนันต์	ท่าแซะ	2
239	กลุ่มข้าวไร่ซ้อมมือ	กลุ่มอาชีพ	5		หินแก้ว	ท่าแซะ	2
240	กลุ่มจักสานแข่ง	กลุ่มอาชีพ	5		สองพี น้อง	ท่าแซะ	2
241	กลุ่มผ้าไหมทอมือ	กลุ่มอาชีพ	10		รับร่อ	ท่าแซะ	2
242	กลุ่มทอผ้าทอรัยขจร	กลุ่มอาชีพ	12		รับร่อ	ท่าแซะ	2
243	สมโภชกุนเพื่อการ ส่งออก	กลุ่มอาชีพ	5		พระรักษ์	พะโต๊ะ	2
244	กลุ่มเพาะเห็ด	กลุ่มอาชีพ	2		เขาทะเล	สวี	2
245	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	กลุ่มอาชีพ	1		เขาทะเล	สวี	2
246	กลุ่มสตรีทอผ้าไหม	กลุ่มอาชีพ	3		เขาทะเล	สวี	2
247	กลุ่มทอผ้าไหม พื้นบ้าน	กลุ่มอาชีพ	10		เขาทะเล	สวี	2
248	กลุ่มสมุนไพรเพื่อ สุขภาพ	กลุ่มอาชีพ	9		เขาทะเล	สวี	2
249	ดอกไม้จากใบ ยางพารา	กลุ่มอาชีพ	9		วิสัยใต้	สวี	2
250	กลุ่มเลี้ยงผึ้ง	กลุ่มอาชีพ	3		ทุ่งตะไกร	ทุ่งตะโก	2

**ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร**

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
251	กลุ่มจักสานเส้น พลาสติก	กลุ่มอาชีพ	8		ตะโก	ทุ่งตะโก	2
252	กลุ่มแม่บ้านแปรรูป กล้วย	กลุ่มอาชีพ	4		ตะโก	ทุ่งตะโก	2
253	กลุ่มแม่บ้านหนองไม้ แก่น	กลุ่มอาชีพ	2		ปากตะโก	ทุ่งตะโก	2
254	กลุ่มอาชีพเพาะเห็ด ฟาง	กลุ่มอาชีพ	3		ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	2
255	กลุ่มอาชีพจักสาน	กลุ่มอาชีพ	5		ตะโก	ทุ่งตะโก	2
256	กลุ่มเครือข่ายองค์กร ชุมชน	กลุ่มอาชีพ	1		ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	2
257	กลุ่มสตรีบ้านดอนเมา	กลุ่มอาชีพ	7		ตะโก	ทุ่งตะโก	2
258	กลุ่มอาชีพสตรีจัก สาน	กลุ่มอาชีพ	13		ตะโก	ทุ่งตะโก	2
259	กลุ่มอาชีพสตรีแปรรูป กาแฟ	กลุ่มอาชีพ	13		ตะโก	ทุ่งตะโก	2
260	กลุ่มเลี้ยงผึ้ง	กลุ่มอาชีพ	7		ตะโก	ทุ่งตะโก	2
261	กลุ่มผลิตภัณฑ์จาก เชือกกล้วย	กลุ่มอาชีพ	9		บาง มะพร้าว	หลังสวน	2
262	กลุ่มกล้วยอบ เส้นมือนาง	กลุ่มอาชีพ	8		ท่ามะปลา	หลังสวน	2
263	กลุ่มร่วมใจ	กลุ่มอาชีพ	1		บางน้ำจืด	หลังสวน	2
264	กลุ่มกล้วยอบ เส้นมือนาง	กลุ่มอาชีพ	11		แหลม ทราย	หลังสวน	2
265	กล้วยเส้นมือนางกรอบ	กลุ่มอาชีพ	5		บ้านควน	หลังสวน	2
266	กลุ่มผลิตไวน์	กลุ่มอาชีพ	-		ชุมชน พะเนียด	หลังสวน	2
267	กลุ่มน้ำผึ้ง	กลุ่มอาชีพ	11		นาขา	หลังสวน	2

ฐานข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนเป้าหมายการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง
จังหวัดชุมพร

ลำดับ ที่	ชื่อกลุ่ม	ประเภท	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล	อำเภอ	ระดับ
268	กลุ่มอาหารทะเลแปรรูป	กลุ่มอาชีพ	12		บางมะพร้าว	หลังสวน	2
269	กลุ่มน้ำเจริญ	กลุ่มอาชีพ	12		วังตะกอก	หลังสวน	2
270	อาหารทะเลแปรรูป	กลุ่มอาชีพ	3		ปากน้ำ	หลังสวน	2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายกฤษ อุตตมะเวทิน เกิดวันที่ 20 กรกฎาคม 2513 สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาเศรษฐศาสตรบัณฑิต จากคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2535 และสำเร็จการศึกษาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิตทางพัฒนาการเศรษฐกิจ จากคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2538

ประสบการณ์ทำงานที่สำคัญ ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่สินเชื่อระดับช่วยบริหาร ธนาคารไทยพาณิชย์สำนักงานใหญ่ พ.ศ.2537-2540
2. หัวหน้าหน่วยวิเคราะห์สินเชื่อและการตลาด บริษัท สยามเจนเนอรัลแฟคตอริง จำกัด (มหาชน) พ.ศ.2540-2541
3. อาจารย์พิเศษสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2542-2546
4. ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2548-2549
5. อาจารย์พิเศษสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน

บรรจุเข้ารับราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อ พ.ศ.2541 ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7ว หัวหน้ากลุ่มนโยบายระหว่างประเทศที่ 2 กองนโยบายมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย